

Erillisliite nro 1:

Mh 16.08.2021 § 169

Mv 13.09.2021, asia nro: 12

Kainuu-ohjelma

(Luonnos 29.8.2021)

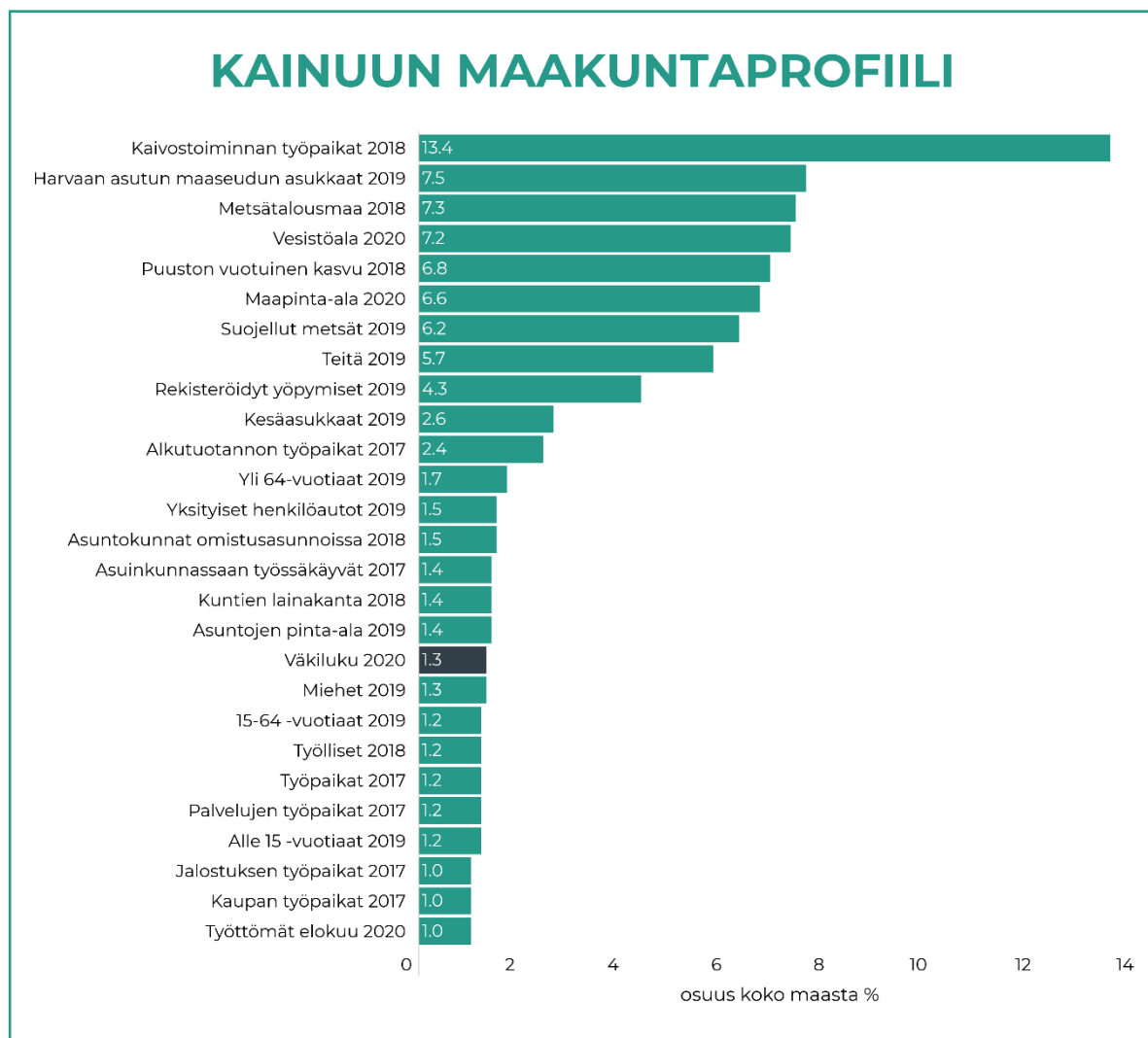

<i>Kainuun ohjelma (Luonnos 29.8.2021)</i>	1
<i>Maakuntasuunnitelma 2040</i>	3
Kainuun tilannekuva	3
Kainuun kriittiset menestystekijät	7
Kainuu-ohjelman arvot	9
Kainuu 2040 visio	9
Tavoiteskenaario 2040	10
1. Hyvinvointi ja elinvoima	10
2. Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä	11
3. Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä	17
4. Saavutettavuus ja aluerakenne 2040	19
<i>Kainuun maakuntaohjelma 2022–2025</i>	21
Kehittämisen painopisteet	21
Hyvinvointi ja elinvoima	21
Hyvinvointi ja työllisyys	21
Tasa-arvoinen aluekehittäminen	24
Positiivinen maakuntakuva, maine ja kulttuuri	26
Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä	27
Yrittäjyys, elinkeinot, investoinnit ja digitaalinen siirtymä	27
Osaava työvoima	30
Koulutus ja osaaminen	32
Kainuun älykäs erikoistuminen	34
Elinkeinojen kehittämisen kärkitoimialat	41
Matkailu	41
Teknologiateollisuus	44
Biotalous	48
Kaivannaisala	51
Kansainvälistyminen	53
Saavutettavuus, aluerakenne ja monipaikkaisuus	55
Saavutettavuutta uusilla liikkumisratkaisuilla ja sähköisillä palveluilla sekä infrastruktuuri- investoinneilla	55
Elinkeino toiminnan ja investointien sijoittumista tukeva kestävä aluerakenne, monipaikkaisuus sekä toimivat palvelut	58
Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä	60
<i>Kainuu-ohjelman vaikuttavuuden varmistaminen</i>	62
Yhteistyö ja kumppanuus Kainuussa, kansallisesti ja kansainvälisesti	62
Kainuu-sopimus	63

Maakuntasuunnitelma 2040

Kainuun tilannekuva

Kainuu on harvaan asuttu maaseutumainen runsaiden luonnonvarojen ja laajojen luontoalueiden maakunta, jossa on elinvoimaisia kaupunkeja, kuntia ja kyliä. Kainuussa asuu 1,3 % koko maan väestöstä ja väestön ikärakenne on korkea. Kainuu on vetovoimainen ympärivuotisen vapaa-ajan asumisen ja matkailun maakunta. Toimialarakenteessa korostuvat kaivostoiminnan työpaikat, joista yli 13 % on Kainuussa (kuva 1). Aluetalous kasvaa vahvasti, työttömyys on maan alinta tasoa ja alueella on pulaa osaavasta työvoimasta.

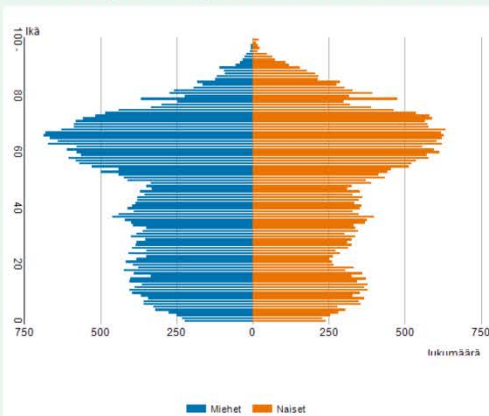
Kuva 1. Kainuun maakuntaprofiili. Muuttajien prosenttiosuus koko maan määristä. (Kainuun liitto, lähde: Tilastokeskus).

Kainuun tilannekuva

Väestö vähenee ja vanhenee, muuton suunta kääntymässä

Väkiluku 71 664 (2020)

Nuorten (20-29 v) naisten osuus vain 43 %

Muuttotappio muuttovoitoksi

- Muuttovoitto +142 hlöä tammi-heinäkuussa 2021
- Muuttotappio oli vain -37 hlöä vuonna 2020
- Tulomuutto kasvoi +9,1 % vuonna 2020

Monipaikkaisuus ja matkailu vahvistavat elinvoimaa

- Yöpymisiä vuonna 2019 lähes 1 milj. Koronavuonna 2020: 867 000 yöpymistä (-13 %, koko maa -38 %)
- Koronavuonna 2020 Kainuun matkailun markkinaosuus kasvoi 42 % ollen 6,1 %
- Majoituspaikkojen täyttöaste on ollut Suomen huippua

Saavutettavuus haasteena

- Lentoliikenteen jatkumisen epävarmuus, nyt ostopalveluna
- Lentomatkustajamäärät 87 307 (2019), koronavuonna 2020 romahdus: 17 379 matkustajaa
- Kiinteä 100 Mbit/s laajakaista saatavilla vain 55 % ja valokuitu vain 28 % kotitalouksista (2020)
- Digiloikka etätöiden ja digipalveluiden käytössä korona-aikana

Osaavan ja hyvinvoivan työvoiman saatavuus kriittinen kysymys

- Eläköityvien määrä kasvaa kiihtyvästi, nuorten ja työikäisten määrä vähenee
- Uusien avoimien työpaikkojen määrä kasvaa: 1 279 uutta työpaikkaa, +78 % (06/2021)
- Rekrytointiongelmia on 56 %:lla yrityksistä
- Työttömyysaste laskee: kesäkuussa 2021 työttömyysaste 10,5 % (-3 % alhaisempi kuin vuosi sitten)
- Työvoiman ulkopuolella ja eläkkeellä olevien työikäisten osuus suuri, työllisyysaste matala

Aluetaloudessa vahvaa kasvua, investointeja tarvitaan

- Tiedossa oleva odotettu investointipotentiali Kainuussa on 2,2 mrd €
- Uusia yrityksiä perustettiin 300 kpl (+10 %) vuonna 2020
- Tammi-huhtikuussa 2021 perustettu jo 131 yritystä (01-04/2020: 86)

Kainuun väestö vähenee ikärakenteesta johtuvan suuren kuolleisuuden ja alhaisen syntyvyyden takia. Vuonna 2020 Kainuussa oli 71 664 asukasta. Korona-aikana vuosina 2020–2021 poismuutto Kainuusta hidastui ja tulomuutto Kainuuseen kasvoi. Puolet Kainuun kunnista sai muuttovoittoa vuonna 2020. Positiiviset muuttoluvut ovat erityisesti maahanmuuton ansiota. Vuonna 2020 ulkomailta Kainuuseen muutti 200 henkilöä enemmän kuin Kainuusta ulkomaille. Ulkomaan kansalaisten osuus väestöstä on kuitenkin vain 2,1 prosenttia. Kainuun haasteena on nuorten (erityisesti nuorten naisten) poismuutto opiskelutarjonnan kapea-alaisuuden takia. Nuorten miesten ja nuorten naisten määrän ero alueella on huomattavan suuri. Nuorista 20–29 vuotiaista naisia on 43 prosenttia. Tilastokeskus ennustaa Kainuun väestön vähenevän alle 60 000:een vuoteen 2040 mennessä. Kainuun ikärakenne ja vähenevä väestö tuovat haasteita alue- ja kuntataloudelle. Heikko huoltosuhde, ohut verokertymä ja sote-palvelujen kasvavat kustannukset heikentävät kuntien taloutta. Muuttovoiton kasvattaminen, uusien investointien, työpaikkojen ja työntekijöiden, opiskelijoiden ja asukkaiden sekä matkailijoiden ja monipaikkaisten vapaa-ajan viettäjä ja etätyöntekijöiden saaminen maakuntaan on kriittistä, jotta verotulot sekä kulutuskysyntä lisääntyisivät.

Kainuun sisäinen kehitys on polarisoitunutta. Kainuun väestöstä 51 prosenttia asuu Kajaanissa ja 72 prosenttia Kajaanin seutukunnassa. Kehys-Kainuussa väestö vähenee ja väestörakenne vanhenee nopeammin: väestöstä 65 vuotta täyttäneitä on kolmannes. Väestöllinen huoltosuhde vaihtelee Kajaanin 65,5:sta Hyrynsalmen 102,9:ään. Taloudellinen huoltosuhde on paras Sotkamossa (142,1) ja haastavin Puolangalla (232,6). Kesäkuussa 2021 työttömyysaste oli koko Kainuussa 10,5 prosenttia vaihdellen Sotkamon 7,8 prosentista Puolangan 15,7 prosenttiin. Uusia avoimia työpaikkoja on syntynyt niin Kehys-Kainuuseen kuin Kajaanin seutukuntaan, mutta avoimista työpaikoista 82 prosenttia sijaitsee Kajaanin seutukunnan alueella (kesäkuu 2021).

Tuoreen maakuntakuvatutkimuksen (2021) mukaan **Kainuun tunnettuus** on yhä varsin matalaa, mutta on kohentunut. Mielikuva Kainuusta oli kokonaisuudessaan myönteinen lähes 60 prosentilla vastaajista. Positiiviset mielikuvat liittyvät ennen kaikkea matkailuun. Matkailun kautta saadut hyvät kokemukset Kainuusta toimivat porttina pysyvään asumiseen alueella. Vuonna 2020 Kainuu kasvatti matkailun markkinaosuuttaan 6,1 prosenttiin, mikä tarkoitti 42 prosentin kasvua.

Erot suomalaisten ja **kainuulaisten hyvinvoinnissa** sekä Kainuun sisäiset väestön hyvinvointierot ovat edelleen suuret. Keskeisimmät haasteet Kainuussa kansalaisten hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen liittyen ovat: mielenterveys ja päihteisiin liittyvät ongelmat, epäterveelliset elämäntavat ja huono toiminta- ja työkyky, alhainen osallisuus ja yksinäisyys, tapaturmat, väkivallan uhka ja turvattomuuden tunne. Työllisyysaste, erityisesti miehillä, on Kainuussa selkeästi maan keskiarvon alapuolella. Työllisyysasteen nostaminen parantaa alueen väestön toimeentuloa, vahvistaa yksilön toiminnan mahdollisuuksia ja hyvinvointia sekä pienentää sosiaali- ja terveydenhuollon kuluja.

Kriittinen kysymys Kainuulle on **osaavan työvoiman saatavuus**. Työvoiman eläköityminen, tulevat tuotannolliset investoinnit, yritysten kasvu sekä mahdolliset julkisen sektorin uudet tehtävät lisäävät työvoiman kysyntää. Nopea kasvu on johtanut koko maan vaikeimpiin rekrytointiongelmiiin ja työvoimapulaan. Kainuun väestömäärä ei riitä työvoimatarpeeseen. Työmarkkinoille tulevien nuorten määrä on vuosittain noin 500 henkilöä eläköityviä pienempi, ja Tilastokeskuksen vuonna 2019 julkaiseman ennusteen mukaan Kainuun 15–64-vuotiaiden määrä vähenee vuoteen 2040 mennessä yli 20 prosenttia. KEVAN kunta-alan eläköitymisennuste vuoteen 2030 on Kainuussa yli 3000 henkilöä, joka on yli 38 prosenttia kuntatyöntekijöistä. Kainuu tarvitseekin lisää nuoria ja työikäisiä asukkaita pysyäkseen elinvoimaisena. Kainuulaisten työnantajien tarvitsemia työntekijöitä on erittäin vaikea löytää omasta maakunnasta tai edes muualta Suomesta, minkä vuoksi tarvitaan merkittävästi lisää maahanmuuttoa.

Työpaikkojen määrä on kasvanut Kainuussa. Vuonna 2018 työpaikkoja oli yli 27 700. Vaikka Kainuun suurimmat työnantajat ovat julkisyhteisöjä, vuonna 2018 Kainuussa oli myös 4842 yritystoimipaikkaa, joissa työskenteli 15 388 henkilöä. Kainuun aluetalous kasvoi vuodesta 2015 vuoteen 2019 vahvasti: **kärkitoimialojen**, kaivostoiminta, matkailu, teknologiateollisuus ja biotalous liikevaihto kasvoi 72 % ja henkilöstömäärä 18 %. Koronavuonna 2020 kaivannaisala kasvoi edelleen, metalliklusteri ja matkailu heikentyivät selkeästi, muilla toimialoilla kehitys oli maltillisempaa. Koronasta huolimatta vuonna 2020 uusia **yriityksiä** aloitti Kainuussa 300, mikä on ennätysluku pitkiin aikoihin. Lakanneita yrityksiä oli 254, joten nettomuutos jäi plussalle 46 yrityksen verran.

Kestävän talouskasvun varmistaminen ja yritysten kilpailukyvyn ylläpitäminen edellyttävät teollisia ja palvelualan investointeja. Kainuuseen odotetaan noin 2,2 miljardin **investointeja** vuoteen 2025 mennessä. Tämä tarkoittaisi reilua 1500 lisätyöpaikkaa ja rakennusaikana jopa yli 3000 työpaikkaa. Suurimmat investointiodotukset kohdistuvat metsäbiotalouteen (Kaicell Fibers Oy:n biotuotetehdashanke). **Digitaalisessa siirtymässä** Kainuu on aallonharjalla. Kajaaniin on rakennettu suurteholaskentaan (HPC) erikoistuva ekosysteemi ja CSC:n EuroHPC - palvelinkeskukseen kuuluva LUMI-supertietokone (yksi maailman tehokkaimmista, ja yksi kolmesta EU:n investoimasta, tieteellisen laskennan supertietokoneista) on ekosysteemin lippulaiva.

Nopeat ja toimintavarmat **tietoliikenneyhteydet** koko Kainuun alueelle ovat digitaalisen ja vihreän siirtymän edellytys, mutta myös Kainuun vetovoimaisuuden lisääjä sekä Kainuussa tehtävän etätyön mahdollistaja. **Tietoliikenteellinen saavutettavuus** maakuntaan on hyvä etelästä, lännestä ja pohjoisesta. Laajakaistan saatavuus Kainuussa on alhaisempi kuin koko maassa keskimäärin ja kuntien välinen vaihtelu on suurta. Valokuitu on saatavilla alle kolmanneksella alueen kotitalouksista.

Ulkoinen saavutettavuus on kohtuullisella tasolla maantie- ja raideliikenteen kautta lukuun ottamatta lentoliikennettä. Koronapandemia vuonna 2020 lopetti lennot Kainuuseen kahdeksaksi kuukaudeksi. Kajaanin lentoliikenne jatkuu ostopalveluna toukokuusta 2021 alkaen vuoden 2021 loppuun, mutta sen jälkeen tilanne on avoin. Alueen **sisäinen saavutettavuus** on julkisen henkilöliikenteen osalta peruspalvelutasolla. Maakunnan henkilöliikenne perustuu markkinaehtoiseen sekä kuntien ja ELY-keskuksen ostoliikenteeseen ja henkilöautoihin. Ajoneuvokanta on vanhaa ja päästöttömän liikenteen lataus- ja tankkausinfrastruktuuri puutteellinen.

Kestävän kehityksen varmistaminen eli oikeudenmukainen ja vihreä siirtymä on maailmanlaajuinen haaste, jotta luonnonvarojen kestävämmän hyödyntämisen aiheuttamat ongelmat, kuten ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen, saadaan ratkaistua ja luotua uudet kestävät yhteiskunnan ja talouden toimintamallit. Tämä talouden ja yhteiskunnan vihreä siirtymä fossiilitaloudesta kestävään bio- ja kiertotalouteen tarjoaa Kainuulle valtavia taloudellisia mahdollisuuksia.

Kainuussa tuotantoperusteiset **kasvihuonekaasupäästöt** vuonna 2018 olivat yhteensä 647,5 kt CO₂-ekv ja suurimmat kasvihuonekaasupäästöjen lähteet liikenne ja energia. Vuodesta 2009 tuotantoperusteiset päästöt ovat laskeneet 10 %. Uusiutuvan energian osuus vuonna 2018 oli Kainuun energian käytössä 55 ja energian käytön omavaraisuusaste 59 prosenttia. Kainuuseen on lähivuosina tulossa yli 200 miljoonan euron tuulivoimainvestoinnit, jotka vahvistavat uusiutuvan energian osuutta ja energian käytön omavaraisuutta. Kainuun metsä- ja kitumaiden alasta on suojeltu 11,7 %, joka on Lapin jälkeen toiseksi eniten Suomen maakunnista. Kainuun maa-alasta 95 % on metsää, ja vuonna 2018 maankäyttösektorin nielut olivat 3644,3 kt CO₂-ekv. Kainuun maankäyttösektorin nielut ovat merkittävät valtakunnallisella tasolla.

Kainuun tilannekuvassa korostuvat pienuus ja suuruus. Alueen voimavarat, kriittinen massa ja väestö ovat vähäiset, mutta Kainuussa on myös runsaat luonnonvarat ja ainutlaatuisia osaamista monilla toimialoilla. Korona-aika on avannut uusia mahdollisuuksia liittyen erityisesti etätöihin, monipaikkaisuuteen, matkailuun ja tuotantoketjujen siirtämiseen Kainuuseen. Jotta jo kipurajoille yltäneet ilkeät ongelmat saadaan selätettyä, mahdollisuudet hyödynnettyä ja kestävä tulevaisuus rakennettua, Kainuun pitää pystyä tehostamaan yhteistyötään maakunnassa sekä kansallisesti ja kansainvälisesti.

Kainuun tilannekuvasta nousevat kehittämishaasteet:

1. Osaavan työvoiman saatavuus
2. Väestön väheneminen, ikääntyminen ja miesten enemmisyys nuorissa ikäluokissa
3. Kainuun väestön hyvinvointierot ja kainuulaisten koko maata heikompi terveys ja työkyky
4. Alhainen työllisyysaste kokonaisuudessaan sekä miesten naisia alhaisempi työllisyysaste
5. Ulkoisen ja sisäisen saavutettavuuden kehittäminen mkl. tietoliikenneyhteydet
6. Maakunnan sisäinen polarisaatiokehitys
7. Vireillä olevat ja uudet investoinnit kestävä talouskasvun varmistamiseksi
8. Vihreän ja oikeudenmukaisen siirtymän vauhdittaminen ja mahdollisuuksien täysi hyödyntäminen

Kainuun kriittiset menestystekijät

Kainuun tilannekuvasta nousevat esille seuraavat strategisesti tärkeät alueen menestystä rakentavat asiat:

Hyvinvointi ja elinvoima

- Kainuulaisten terveyden, hyvinvoinnin, toimintakyvyn, aktiivisuuden vahvistaminen
- Kainuulaisten osaamisen ja koulutustason parantaminen
- Kainuulaisten osallisuuden mahdollistaminen ja siihen kannustaminen, syrjäytymisen vähentäminen ja ennaltaehkäisy
- Kainuu muuttovoittoalueeksi
- Kainuun ikärakenteen nuorentaminen, väestöllisen huoltosuhteen parantaminen ja naisten osuuden kasvattaminen
- Kotimaan ja kv matkailun ja vapaa-ajan asumisen ja monipaikkaisuuden voimakas ja kestävä kasvu
- Kainuun veto- ja pitovoima sekä niitä vahvistava maine

Elinkeinot osaaminen ja digitaalinen siirtymä

- Yritysten uudistuminen ja kasvu
- Osaavan työvoiman saannin varmistaminen ja ulkomaisen työvoiman määrän lisääminen; tietoisuus kansainvälistymisen välttämättömyydestä lisääntyy
- Työpaikkojen ja yritysten, erityisesti kasvu- ja vientiyritysten määrän lisääminen
- Kainuun opiskelutarjonnan säilyttäminen ja monipuolistaminen; opiskelijoiden saaminen (koti- ja ulkomaat) ja pitäminen (kainuulaiset nuoret ja valmistuneet) digitalisaation mahdollisuudet ennakoivasti hyödyntäen
- Kainuun tutkimustoiminnan, tuotannon jalostusarvon ja työntuottavuuden vahvistaminen
- Yritysten sekä julkisen ja kolmannen sektorin digitaalisen siirtymän onnistuminen
- Yritysten vihreän siirtymän ja kilpailukyvyn varmistaminen
- Yritysrahoituksen, riskipääoman ja investointien saamisen turvaaminen Kainuussa

Saavutettavuus ja aluerakenne 2040

- Saavutettavuuden (ulkoinen ja sisäinen saavutettavuus) parantaminen sekä saavutettavuuden vihreä ja digitaalinen siirtymä
- Tietoliikenneyhteyksien kehittäminen

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä

- Aktiivisen, hyväksyttävän ja vaikuttavan vihreän siirtymän toteuttaminen (kestävä kehitys ja ilmastovastuullisuus)

Toimintatapojen ja rakenteiden uudistaminen sekä tuloksellisuus Kainuun kehittämisessä

- Yhteistyön tehostaminen maakunnan sisällä, maakuntien kesken, kansallisesti ja kansainvälisesti
- Yhteinen tilannekuva, yhteiset realistiset ja kunnianhimoiset tavoitteet ja sitoutuminen niihin
- Sopimuksellisuuden ja kumppanuuden laajentaminen ja syventäminen maakunnan sisällä sekä muiden alueiden toimijoiden ja keskushallinnon kanssa
- Maakunnan sisäisen polarisaation pysäyttäminen
- Kainuun itsenäisen aseman säilyttäminen ja toimintaedellytysten turvaaminen
- Hallinnon ja toiminnan rakenteiden rohkea, aktiivinen ja ennakoiva uudistaminen
- Kainuun roolin vahvistaminen valtakunnallisena ja kansainvälisenä toimijana

Kriittisissä menestystekijöissä pitää onnistua, jotta Kainuu-ohjelman visio voi toteutua.

Kainuu-ohjelman arvot

Kainuun kehittämistoimintaa ja yhteistyötä ohjaavat arvot ovat:

- 1. Positiivisuus.** Positiivisuus on Kainuun arvostamista ja siihen kiintymistä sekä alueen monipuolisten vahvuuksien ja mahdollisuuksien tiedostamista ja niistä kertomista. Nykyhetkeä ja tulevaisuutta arvioidaan positiivisesti vahvuuksien ja mahdollisuuksien kautta.
- 2. Koko Kainuun huomiominen.** Kainuuta kehitetään kokonaisuutena, huomioidaan kaikki Kainuun kunnat tasapuolisesti päätöksenteossa ja tuetaan kaikkien Kainuun kuntien mahdollisuuksien optimointia sekä kannustetaan ja mahdollistetaan toimijoita Kainuun elinvoimaisuutta vahvistavaan yhteistyöhön. Arvon mukaista on edistää maakunnan kärkihankkeita yhteistyössä sekä kehittää toimintamalleja, joiden kautta mahdollisimman laajasti koko maakunta voi niistä hyötyä.
- 3. Suvaitsevaisuus.** Kainuu tarvitsee kansainvälisyyttä: asukkaita, matkailijoita, työntekijöitä, opiskelijoita, asiantuntijoita ja investointeja ulkomailta. Suvaitsevaisuus edistää kestävästä kansainvälisyyttä, kotoutumista ja tulijoiden integroitumista Kainuuseen. Suvaitsevaiset kansalaiset suhtautuvat yhteistyöhaluisesti ja avoimesti muihin kulttuureihin ja kansallisuuksiin sekä yleensä erilaisuuteen.
- 4. Kestävä kehitys.** Kehityksen kestävyys varmistaminen tarkoittaa, että toiminta, valinnat ja päätökset Kainuussa suunnitellaan ja toteutetaan niin, että ne lisäävät nykyisten ja tulevien sukupolvien sekä ihmisten ja luonnon hyvinvointia ja elämisen mahdollisuuksia. Kestävä kehitys jaetaan ekologiseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Kainuun kehittämistoiminta tämän päivän valinnat eivät saa johtaa peruuttamattomasti tulevaisuuden mahdollisuuksia kaventaviin muutoksiin näissä ulottuvuuksissa.

Kainuu 2040 visio

Visio 2040:

Kainuu – vetovoimainen ympärivuotisen matkailun ja muuttovoiton maakunta

Tavoiteskenaario 2040

1. Hyvinvointi ja elinvoima

Kainuulaisten hyvinvointi on vahvistunut ja syrjäytyminen vähentynyt 2020 luvulla käynnistettyjen aktiivisten toimenpiteiden ansiosta, joita onnistuneet sote-uudistus, monialaiset hyvinvointialueet ja työllisyyden kuntakokeilu vauhdittivat. Sote-alaan panostetaan myös koulutuksessa ja tutkimuksessa. Innovatiivisen ennaltaehkäisevän yhteistyön ansiosta resurssit on saatu riittämään ikääntymisen aiheuttamaan hoidon tarpeeseen ja sote-alan työvoimatarpeen kasvu pysähtymään. Kainuu on noussut keskeisillä hyvinvoinnin mittareilla ja työllisyysasteessa valtakunnan keskiarvon tasolle.

Kainuu on itsenäinen maakunta. Sote-palvelut tuotetaan valtion ja maakuntien rahoituksella sekä käyttömaksuilla. Datan avulla mahdollistetaan ennakoiva palveluinfrastruktuuri. Osa palveluista hyödyntää digitaalisia mahdollisuuksia, jolloin palveluiden oikea-aikaisuuteen ja proaktiiviseen tuottamiseen pystytään tehokkaasti. Kainuun 2020-luvun alussa aloittanut sairaala Kajaanissa (Kainua – Kainuun uusi sairaala -allianssi) on suosittu paikka synnytyksille ja muille terveyspalveluille, joita tullaan käyttämään eri puolilta Suomea ja myös Venäjältä sekä muualta ulkomailta. Kainuun laadukkaat terveyspalvelut ovat osa hyvinvointimatkailupalveluja. Sote-ratkaisu, uudet yksityisen sektorin työpaikat, työntekijät, muuttovoitto sekä teolliset ja palvelualan investoinnit ovat Kainuun kuntien taloutta ja luoneet kuntien kehittämiseen kestävän perustan.

Muuttotase 2040 on positiivinen: Kainuuseen muuttaa Suomesta ja ulkomailta merkittävästi enemmän asukkaita kuin lähtee. Kainuun mielipideilmapiiri on avoin ja suvaitsevainen sekä suhtautuminen tulevaisuuteen positiivista. Kainuuseen muuttavat tuntevat itsensä tervetulleiksi. Kulttuurien tuntemukseen ja kielten opetukseen on panostettu 2020-luvun alusta lähtien, jolloin aloitettiin myös määrätietoinen työ nuorten pitämisessä Kainuussa ja paluumuuton vahvistamisessa.

Kainuussa tiedostettiin 2020-luvulla tapahtunut muutos erityisesti nuorten arvoissa, joissa korostui entistä enemmän koettu elämänlaatu, merkityksellisyys ja omien arvojen mukainen arki. Kainuussa on panostettu vapaa-aikaan. Se on houkutelut uutta työvoimaa alueelle. Huippuluokan asiantuntijat haluavat asua Kainuussa, koska siellä on hienot alueen luontoon, kulttuuri- ja liikuntamahdollisuuksiin sekä kansalaisjärjestöjen palvelutuotantoon perustuvat vapaa-ajan mahdollisuudet sekä perheystävällinen ja sujuva arki.

Pysyvän asutuksen ohella kausiasukkaiden määrä, monipaikkaisuus, etätö ja matkailu ovat 2020-luvun koronakriisin jälkeen kasvaneet merkittävästi ja lisänneet viiptymiä ja palvelujen kysyntää. 2020-luvulla kehitetyt uudet veroratkaisut tuovat Kainuun kuntiin verotuloja etätöntekijöiltä ja vapaa-ajan asukkailta. Kainuu käynnisti 2020-luvun puolivälissä E-kuntalaisuuskokeilun, joka johti myös valtakunnallisesti pysyviin muutoksiin. Suomalaisille ja kansainvälisille kohderyhmille kohdennettu aluebrändäys on onnistunut: mielikuva Kainuusta on myönteinen sekä pito- ja vetovoima vahvoja. Kainuussa on tunnistettu vihreän siirtymän (ilmasto- ja ympäristötoimien) vaikutukset hyvinvointiin ja vetovoimaisuuteen. Positiivisia vaikutuksia on vahvistettu ja toimien vaikuttavuuksien tuomiin haasteisiin on vastattu oikeudenmukaisin keinoin.

Hyvinvointi ja elinvoima skenaarion saavuttamiseksi asetetaan seuraavat tavoitteet:

Muuttotappion kääntäminen reilusti voitoksi Kainuun veto ja pitovoimaa vahvistamalla

Kainuu on kärsinyt muuttotappiota ja väestö on vähentynyt jo vuosikymmeniä, mikä on syönyt maakunnan elinvoimaa. Suurin lähtijöiden ryhmä ovat olleet 15-35 vuotiaat eli toisen ja korkea-asteen opiskelijoista työkäisiin. Tilastokeskuksen väestöennusteessa (2019) Kainuun pysyvien asukkaiden määrä laskee alle 60 000. Tämän ennusteen toteutumisen estämiseksi asetetaan tavoitteeksi merkittävä nettomuuttovoitto ja väestön vähenemisen pysäyttäminen 70 000 vuoteen 2040 mennessä. Viisivuotisjaksoilla vuodesta 2021 vuoteen 2040 Kainuuseen pitää saada 1600 – 2000 uutta asukasta enemmän kuin maakunnasta muuttaa pois. Kainuun veto- ja pitovoimaa työ- ja opiskelupaikkana, matkailu- ja sijoituskohteena sekä yritysten toimintaympäristönä tulee edelleen vahvistaa. Kainuun koulutustarjontaa tulee monipuolistaa toisella ja korkea-asteella, mukaan lukien yliopistokoulutus, ja luoda Kainuuseen laadukas koulutuspolku perusasteelta yo-koulutukseen asti.

Kainuusta tehdään monipaikkaisuuden ja etätöyön mallimaakunta

Kainuun saavutettavuudesta pitää huolehtia ja luoda maakuntaan etätöyön tekemiseen vetovoimaiset olosuhteet, joissa yhdistyvät toimivat työtilat, nopeat tietoliikenneyhteydet sekä laadukkaat ja kiinnostavat harraste- ja vapaa-ajan viettomahdollisuudet eri kohderyhmille.

Kainuun tulee aktiivisesti osallistua monipaikkaisuuteen liittyvien veroratkaisujen pilotointien, kuten E-kuntalaisuus ja monikuntalaisuus, toteuttamiseen.

Kainuun itsenäinen asema turvataan

Vahvistetaan ja kehitetään Kainuuta täysivaltaisena itsenäisenä maakuntana, joka tekee hyvää ja tuloksellista alueen sisäistä, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Hyödynnetään aktiivisesti Kainuun oman päätösvallan tarjoamia mahdollisuuksia niin, että palvelut ja elinvoimaisuus vahvistuvat.

Kainuun julkisen talouden kestävyys vahvistuu

Kainuun kuntien taloutta helpotetaan ja luodaan kuntien kehittämiseen kestävä perusta julkisten palvelujen tuotantoa tehostamalla, yksityisen sektorin työpaikkojen määrää lisäämällä, lisäämällä muuttovoittoa sekä saamalla riittävästi yksityisiä investointeja Kainuun aluetalouteen.

Kainuulaisten hyvinvointi vahvistuu ennaltaehkäisevän työn avulla

Erot suomalaisten ja kainuulaisten hyvinvoinnissa sekä Kainuun sisäiset hyvinvointierot ovat edelleen suuret. Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen vaatii laajaa sektorirajat ylittävää yhteistyötä. Ilmastonmuutoksen myötä lämpötilojen nousu vaikuttaa ikääntyvään väestöön eniten. Hyvinvointia voidaan parantaa vahvalla kansalaisjärjestötoiminnalla, elinkeinon kehittämisellä ja työllisyysasteen parantamisella sekä terveyden, psyykkisen hyvinvoinnin, sosiaalisen pääoman ja yhteisöllisyyden kehittämistoimilla. Luontopohjaiset ratkaisut tulee tunnistaa hyvinvoinnin edistäjinä.

Hyvinvointi ja elinvoima 2040 tavoitteiden toteutumisen mittarit:

Mittari	Lähtötaso 2020	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
Väkiluku	71 664	70 601	70 000
Muuttoero / 5-vuotiskaus	-1319	1605	1 909
Nettosiirtolaisuus / vuosi	192	400	400
Työvoima (henkeä)	30 577	30360	32 250
Työpaikat (lkm.)	27 721	28266	31 200
Työllisyysaste (työlliset 15–64 v.sta, %, miehet ja naiset)	63,9 (m:62,2, n:65,8)	72,9	80 (m:80 n:80)
Sosiaali- ja terveystoimen nettokäyttökustannukset (€/as.) (2019)	4 408	4000	3700
THL:n ikävakiointu sairastavuusindeksi (uusin tieto: 2016)	117,5	Kainuu pääsee lähelle koko maan tasoa	Kainuu saavuttaa koko maan tason (100)
Onnelliseksi itsensä kokevien osuus	54,6 (koko maa:51,5)	Itsensä onnelliseksi kokevien osuus Kainuussa kasvaa v. 2020 tasosta.	
Työkyvyttömyyseläkettä saavat (% 16-64 v.)	9	7	4
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus	25	27	32
Monipaikkaisuus: ihmismassojen liikkumisdata (teleliikenne)		20 % kasvu vuodesta 2020	20 % kasvu vuodesta 2025

2. Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä

Kainuun kärkialat ovat kaivannaisala, biotalous, teknologiateollisuus ja matkailu. Kainuuseen on saatu vuoteen 2040 mennessä uusia ankkurirytyksiä ja –toimijoita, mm. datakeskuksia ja -asiakkuuksia,

kemiallisen metsäteollisuuden (KCF) ja luonnontuotealan toimijoita, puutuoteteollisuutta, metalliteollisuutta sekä akkuminaerallien louhintaa ja jatkojalostusta.

Yritysten ja julkisen sektorin digitaalinen siirtymä on onnistunut ja Kainuu pysyy hyvin mukana digitalisaatiokehityksessä. Digitalisaation avulla on parannettu palvelujen laatua ja saavutettavuutta, vähennetty niiden tuotannon kustannuksia ja kyetty turvaamaan palveluita koko Kainuussa. Kansalaisten oikeudet, turvallisuus, osaaminen ja valmiudet lisääntyvien digitaalisten palveluiden käyttöön on turvattu. Valmistava teollisuus on tehnyt 2020-luvulta lähtien merkittäviä teollisuus 4.0-investointeja. Kainuun ammatilliseen ja korkeakoulutukseen on investoitu digitaalisia oppimisympäristöjä. Kainuulaiset yritykset ovat päässeet mukaan digitaalisiin arvoketjuihin, osaksi kasvaa data-taloutta erityisesti Kainuun data-keskusekosysteemiä, tekoälyä sekä mahdollistavia teknologioita (pilvi- ja suurteholaskenta ja kvanttiteknologiat) hyödyntäen. Kainuun tietoliikenneyhteydet kehittyivät 2020-luvulla niin toimiviksi koko Kainuussa, että digitaalinen siirtymä mahdollistui.

Kärkitoimialat toimivat ilmasto- ja ympäristökestävästi. Kainuu on säilyttänyt maakunnallisen kärkipaikkansa kasvuyritysten määrässä suhteessa alueen yritysten määrään ja vientiyritysten sekä viennin osuus yritysten liikevaihdosta on noussut.

Kärkitoimialojen kehittämisen ohella elinkeinopolitiikassa on panostettu entistä enemmän luoviin ja naisvaltaisiin aloihin sekä laajemmin työ- ja opiskelikäisten naisten prioriteetit huomioivaan aluekehittämiseen 2020-luvulta lähtien, jolloin käynnistettiin laajat toimenpiteet naisten osuuden kasvattamiseen nuorten aikuisten ikäluokissa.

Sote ja monet muut palvelualat ovat säilyneet naisvaltaisina. Näiden alojen työ- ja koulutuspaikkojen vetovoimaisuutta on onnistuttu parantamaan ja saamaan Kainuusta sekä muualta kotimaasta ja ulkomailta alojen tarpeita vastaavasti opiskelijoita ja työvoimaa.

Työ- ja opinto- ja harjoittelupaikkojen tarjontaa monipuolistamalla ja työmarkkinoiden vetovoimaisuutta vahvistamalla nuorille naisille on luotu enemmän vetovoimaisia vaihtoehtoja jäädä ja tulla Kainuuseen. Koulutus- ja työmarkkinoiden jakautuminen sukupuolen perusteella mies- ja naisvaltaisiin aloihin (segregaatio) on selkeästi lieventynyt 2020-luvun jälkeen, jolloin lisättiin teknisten alojen markkinointia naisille ja sote-alaa miehille. Näillä toimilla on helpotettu myös osaavan työvoiman saamista.

Koronakriisi vahvisti viihde- peli- ja kulttuurituotteiden ja palveluiden kysyntää. Kainuuseen kehitettiin vireä ja vetovoimainen luovien alojen (musiikki, kirjallisuus sekä peli-, viihde- ja elokuva-ala) osaamiskeskittymä, toimintaympäristö ja koulutustarjonta. Maakuntaan on saatu kansainvälisiä elokuva- ja sarjahankkeita. Kalevala-, luonto- ja kulttuuriperintöä sekä taide- ja kulttuuritarjontaa on kehitetty vetovoimatekijöiksi ja asukkaiden hyvinvoinnin vahvistajiksi.

Vuonna 2040 raakapuuta ei juurikaan viedä pois maakunnasta, vaan jalostetaan Kainuussa. Sellun tuotanto alkoi 2020-luvun puolivälissä ja TKI-toiminnan tuloksena uusia sellupohjaisia innovaatioita tuotetaan ketterästi kokeillen markkinoille. Kuhmon Woodpolis on kasvava puutuoteteollisuuden kvalifioitu ekosysteemi ja oppimisympäristö, joka houkuttelee osajia myös ulkomailta. Kainuussa on elinvoimainen kestävä maatalous, jolla vaikutetaan positiivisesti ilmastomuutoksen hillitsemiseen sitomalla hiiltä.

Kaivannaistoiminnassa ja biotaloudessa Kainuulla on merkittävä kansallinen ja kansainvälinen rooli myös alhaisen jalostusasteen puolivalmisteiden tuottajana. Tuotannon sivuvirtojen jalostamiseen ja tuotantoprosessien kehittämiseen on syntynyt erittäin korkean jalostusasteen ja lisäarvon ratkaisuja ja tuotteita, joita myös valmistetaan Kainuussa. Urban mining (kierrätettävien raaka-aineiden jalostaminen) ja kiertotalous laajemminkin ovat merkittäviä kasvualoja.

Biotalous yritysekosysteemeissä tehdään elinvoimaista TKI yhteistyötä. Yritykset tuottavat fossiilisia raaka-aineita korvaavia korkean jalostusasteen vientituotteita marja- ja metsäteollisuudessa. Ilmastonmuutoksen vaikutukset näihin toimialoihin tunnistettiin hyvissä ajoin ja tarvittavat sopeutumistoimet turvasivat vakaan toimintaympäristön.

2020 luvulla vauhdittunut vihreä siirtymä ja liikenteen sähköistyminen lisäsivät radikaalisti akkumetallien ja -kemikaalien ja muiden kriittisten mineraalien kysyntää, vauhdittivat kaivannaisalan kasvua Kainuussa, loivat merkittävän määrän uusia vihreän talouden työpaikkoja ja yrityksiä sekä innovaatiotoimintaa. Kaivannaisteollisuus työllistää 2030 luvulla jo yli 3000 henkeä. Kainuussa on useita kaivoksia (Terrafame,

Sotkamo Silver, Otanmäki, RG stone, Tulikivi, Juuan dolomiittikalkki ja Elementis Minerals), kaivannaisalan tutkimusta, koulutusta ja jatkojalostusta sekä tuloksellista yhteistyötä tekevä kaivannaisklusteri.

Suurteholaskentaan keskittyneellä toiminnalla ja myös Euroopan tehokkaimpien Euro-HPC supertietokoneiden, LUMI ja sen seuraajien, vanavedessä on saatu alueelle useita datakeskuksia, joille Renforsin Ranta on energiatehokas, turvallinen ja toimintavarma sijaintiympäristö. Euroopan ja Aasian yhdistävä, 2020 luvun lopulla käyttöön otettu Koillisväylän datakaapeli on tuonut Kajaanin dataliikenteen valtaväylälle ja yhdeksi sen solmukohdista tarjoten sijainnin taikka räätälöityjä palveluja niin itäisille kuin läntisillekin toimijoille. Data liikkuu sujuvasti Euroopan ja Aasian välillä Kainuun datakeskuksen ja Koillisväylän kautta. Arktinen kaapeli on globaalin dataliikenteen ykkösväylä - Kajaanilla on globaalisti vahva asema sen yhtenä solmukohtana. Suuryritykset luottavat Kainuun datakeskuksen turvallisuuteen ja haluavat sen asiakkaaksi.

Kainuun datakeskustoimialan ja datankäsittelyn toimijoista on muodostunut erottuva, vetovoimainen ja laadukas ekosysteemi, joka palvelee yritys- ja TKI- toimintaa kansallisesti ja kansainvälisesti. Ekosysteemi houkuttelee uusia osajia sekä opiskelijoita alueelle. Ammattikorkea-, yliopisto- ja tohtorikoulutus tuottavat kasvavia data-analytiikan ja peliteollisuuden start up-yrityksiä. Ammattikorkean ja hanketoiminnan satsaukset datankäsittelyn ja analysoinnin osaamiseen, osaamis- ja koulutuspalvelujen tuottamiseen sekä hyvä verkostotyö tuovat ja generoivat eri alojen osajia, opiskelijoita ja uusia asukkaita Kainuuseen.

Kainuussa on toimiva innovaatiojärjestelmä, joka on integroitunut kansallisesti ja kansainvälisesti. Innovaatiotoiminnassa korostuvat Kainuun kärkitoimialojen tuotantoprosessit ja tuotekehitys sekä cleantech ja kiertotalous. Innovaatiopolitiikka on vahvistanut ja nostanut kainuulaisten teollisuusyritysten jalostusastetta, synnyttänyt uusia yrityksiä ja innovaatioita, joita viedään maailmalle.

Matkailu kukoistaa koko Kainuun alueella. Matkailuyritykset ovat verkostoituneet ja luoneet yhdessä saavutettavia matkailupaketteja matkailukeskuksiin sekä kansallisille että kansainvälisille matkailijoille erityisesti Paljakassa, Hossassa, Ukkohallassa ja Vuokatissa. Sotkamo-Vuokatin matkailu- ja urheilukeskus vetää niin matkailijoita kuin urheilualan toimijoita ja opiskelijoita ja tarjoaa vetovoimaiset talviurheilumahdollisuudet, niihin liittyvät opinnot sekä tutkimuksen. Kasvava osa Kainuun matkailua on kulttuuriin, liikuntaan, huippu-urheiluun, luontoon ja historiaan perustuva tapahtumatuotanto, joka on kyennyt ennakoivasti kehittämään tarjontaansa. Myös maineikkaat tapahtumat, kuten Kuhmon kamarimusiikki, ovat kyenneet uudistumaan ja kasvamaan. Matkailutoimiala on organisoitunut hyvää yritys-, koulutus-, tutkimus- ja markkinointiyhteistyötä tekeväksi klusteriksi ja alan toimijat ovat kattavasti mukana kestävän matkailun sertifikaattijärjestelmissä. Matkailualalla on tunnistettu ilmastonmuutoksen tuomat muutokset ja toimintaa kehitetään muutoksia vastaamaan.

Kainuu Arctic Lakeland on tunnettu luontomatkailun luksuskohteena. Kv-markkinoilla turvallisuuden tunne ja hitailu ovat lyöneet läpi. VR-teknologiaa hyödynnetään markkinoinnissa: lähtömaassa turisti pääsee tutustumaan ja valitsemaan pakettinsa sisällön. Matkailu on korkealle jalostettua, vastuullista ja elämyksellistä. Luontomatkailukohteisiin on panostettu ja ne hyödyttävät myös paikallisia asukkaita (luonnonpuistot, vaellusreitit).

Venäjä tunnisti uusiutuvan energian potentiaalinsa ja on siirtymässä fossiilitaloudesta uusiutuvaan. Kainuulaiset yrittäjät voivat toimia alihankkijoina Barentsin ja arktisen alueen suurilla rakennustyömailla ja infrahankkeissa. Työssäkäynti rajan yli puolin ja toisin on helpottunut, byrokratia madaltunut huomattavasti 2020-luvun alkuun verrattuna joustavien viisumikäytäntöjen ansiosta. E-viisumi mahdollistaa Kainuuseen saapuville turisteille matkailun myös Venäjän puolelle. Yhteiset rajanylittävät matkailupaketit ja ketterät palvelut houkuttelevat Kainuuseen kansainvälisiä matkailijoita.

2020-luvulla kriisiytynyt osaavan työvoiman pula on saatu ratkaistua. Kainuuseen on saatu uusia asukkaita (opiskelijoita ja työntekijöitä) kotimaasta ja ulkomailta niin paljon, että väestön väheneminen on saatu pysähtymään. Kainuussa koulutetaan työmarkkinoiden tarvitsemia osajia. Kainuuseen on syntynyt vetovoimaiset, korkean tuottavuuden työmarkkinat sekä toimiva koulutusketju ammatillisesta koulutuksesta yliopistokoulutukseen asti. 2020-luvun lopulla Kainuuseen saatiin Kajaanin yliopistokeskuksen kautta uutta yliopistollista koulutusta Vuokatissa toteutettavan Jyväskylän yliopiston koulutuksen lisäksi. Koulutuksessa hyödynnetään verkkopohjaisia ratkaisuja ja digitalisaatiota laajasti. Koulutus ja tutkimus vastaavat joustavasti ja ennakoiden työelämän ja vihreän siirtymän tarpeisiin. Elinikäiseen oppimiseen panostetaan. Kainuussa on kattavat täydennys- ja muuntokoulutusmahdollisuudet.

Kansainväliset opiskelijat haluavat tulla opiskelemaan ja jäädä Kainuuseen. Heidät tunnustetaan arvokkaaksi työvoimaksi.

Elinkeinot ja osaaminen skenaarion saavuttamiseksi asetetaan seuraavat tavoitteet:

Osaavan työvoiman riittävyyden turvaaminen

Kainuussa on monilla aloilla pulaa työvoimasta. Työvoiman tarve tulee edelleen kasvamaan. Sitä kasvattavat eläköityminen ja yritysten kasvun sekä investointien myötä lisääntyvät työpaikat. Osaavan työvoiman saatavuus turvataan alueen ja sen mahdollisuuksien markkinoinnilla, tuloksellisella yhteistyöllä, notkealla ja ennakoivalla aikuis- ja nuorisosaasteen tutkinto- ja täydennyskoulutuksella sekä onnistuneilla työntekijöiden rekrytoinneilla kotimaasta ja ulkomailta. Merkittävä osa osaavan työvoiman riittävyyden varmistamisesta on maakuntaan muuton voimakas lisääminen sekä ulkomailta että kotimaasta. Yhteydenpitoa Kainuusta poismuuttaneisiin jatketaan, syvennetään ja luodaan edellytyksiä muutolle. Erityisenä kohderyhmänä ovat työikäiset naiset ja perheet. Kainuun työvoimareservi eli myös työttömät ja työelämän ulkopuolella olevat tulee saada laajasti mukaan työelämään ja nostaa työllisyysaste 80 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä. Kainuu koulutusastetta nostamalla (korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus väestöstä) parannetaan työllisyysastetta, vähennetään syrjäytymistä ja vahvistetaan hyvinvointia.

Uusia yrityksiä, kehittyviä ja kasvavia yrityksiä, toimialojen vetureita ja työpaikkoja

Kainuuseen tarvitaan kaikille toimialoille uusia yrityksiä, lisää kasvavia yrityksiä ja etenkin yksityisen sektorin työpaikkoja. Myös työelämän laatua pitää kehittää. Veto- ja pitovoimaisten työpaikkojen määrän kasvu vaikuttaa myönteisesti väestörakenteeseen ja julkisen talouden kehitykseen.

Kainuuseen tarvitaan eri toimialoille kasvavia ja kilpailukykyisiä vientiyrityksiä, jotka vetävät oman toimialansa kasvua ja joiden yhteydessä toimii kukoistavia liiketoimintaekosysteemejä. Niissä yritykset sekä tutkimus- ja kehittämisorganisaatiot tekevät tuloksellista TKI-yhteistyötä. Neljäs teollinen vallankumous mullistaa yritysten toimintaympäristön. Kainuulaisten yritysten valmiuksia ja osaamista selviytyä ja hyötyä muutoksesta pitää vahvistaa. Vihreän siirtymän vaikutukset on tunnistettu mm. uusien työpaikkojen syntymiseen ja osaamisen kehittämiseen.

Lisää yritysinvestointeja Kainuuseen

Kainuuseen hankitaan kotimaisia ja kansainvälisiä teollisia ja palvelualan yritysinvestointeja erityisesti Kainuun elinkeinotoiminnan kärkialoille teknologiateollisuuteen, biotalouteen, matkailuun ja kaivostoimintaan. Investointien avulla lisätään kansainväliselle markkinoille tuotteita ja palveluja vieviä yrityksiä sekä yksityisen ja julkisen sektorin työpaikkoja.

Yritysten sekä julkisen ja kolmannen sektorin digitaalinen siirtymä onnistuu

Digitaalinen siirtymä on tärkeä kestävä kasvun ja kilpailukykyyn uudistamisen mahdollistaja. Se paitsi lisää kasvumahdollisuuksia, on myös välttämätöntä kilpailussa pärjäämisessä yrityksissä sekä julkisella ja kolmannella sektorilla. Yrityksiä kannustetaan digitaaliseen muutokseen ja hyödyntämään sen mahdollisuudet liiketoiminnassa. Digitaaliseen siirtymään kuuluvat digitaaliset yksityiset ja julkiset palvelut (molemmat avaavat uusia liiketoimintamahdollisuuksia), datatalous (dataa on saatavilla yhä enemmän ja se tarjoaa mahdollisuuksia innovatiivisille palveluille ja sovelluksille), tekoäly, mahdollistavat teknologiat (pilvi- ja suurteholaskenta ja kvanttiteknologiat) sekä teollisuuden 4.0 murros. Jotta Kainuun yritysten ja julkisen sektorin digitaalinen siirtymä onnistuisi, se edellyttää yritysten, koulutus- ja yrityskehittäjäorganisaatioiden sekä rahoittajien ja viranomaisien osaamisen vahvistamista, riittävää rahoitusta sekä toimivaa tietoliikenneinfrastruktuuria.

Työelämän laadun kehittäminen

Toimintaympäristön muuttuessa tarvitaan uusia näkökulmia ja tavoitteita työelämän laadun kehittämiseksi, erityisesti digitalisaation ja ajattelu- ja toimintatapojen näkökulmasta. Myös tilanteessa, jossa maakunnan yritykset kokevat rekrytointiongelmia ja työvoimapula on ilmeinen joillakin toimialoilla, on työelämän laadun kehittämällä iso rooli. Henkilöstön osaaminen, jaksaminen ja työhyvinvointi ovat merkittävässä roolissa yrityksen tuottavuuden parantamisessa.

Aluetalouden kasvun ja viennin lisääminen sekä resilienssin vahvistaminen

Kainuu tarvitsee aluetalouden kasvun sekä alueen resilienssin eli muutosjoustavuuden vahvistamiseen vientiin tähtääviä kasvuyrityksiä, joiden syntyä ja kehittymistä vauhditetaan uusissa ja olemassa olevissa yrityksissä. Kehittämispäätökset keskitetään yrityksiin, joilla arvioidaan olevan parhaimmat kannattavan kasvun mahdollisuudet tai suurin aluetaloudellinen vaikutus unohtamatta kuitenkin kansainvälistymisen alkuvaiheissa olevien yritysten kv-liiketoimintaosaamisen kasvattamista. Resilienssin vahvistamiseksi julkisen talouden kustannustehokkuus on saatava valtakunnallisesti huipputasolle, jotta väestön ikääntymisestä johtuvat kasvavat palvelutarpeet voidaan hoitaa. Samoin Kainuun pitää vähentää riippuvuuttaan yksittäisistä isoista yrityksistä. Tämä onnistuu saamalla maakuntaan uusia toimialavetureita sekä lisäämällä yritysten määrää eri toimialoilla. Myös alueen hyvä sisäinen ja ulkoinen saavutettavuus, korkean osaamisen ja tuottavuuden työpaikat sekä korkea koulutustaso ovat tärkeitä.

Teollisuuden ja palvelujen jalostusastetta sekä työn tuottavuutta korkeammaksi

Jotta Kainuun aluetalous voisi kestävästi kasvaa ja julkista taloutta kestävästi rahoittaa, pitää maakuntaan saada lisää korkean jalostusasteen teollista tuotantoa nostaa maakunnassa tuotettujen tuotteiden ja palvelujen jalostusastetta sekä parantaa työn tuottavuutta. Tämä edellyttää panostuksia yritysten kehittymistä tukevaan tutkimus-, kehitys ja innovaatiotoimintaan. Jalostusasteen nostaminen tukee kestävästä kehitystä: paikallisesta raaka-aineesta saadaan enemmän arvoa ja hyötyä. Korkea työntuottavuus vahvistaa julkisen talouden rahoitus pohjaa sekä kainuulaisten ostovoimaa ja kulutuskysyntää.

Yritysten ja maatalojen jatkuvuuden turvaaminen onnistuneilla omistajanvaihdoksilla

Kainuulaisten yrittäjien keski-ikä on korkea ja merkittävä osa yrittäjistä on eläköitymässä lähivuosina. On välttämätöntä, että yritysten omistajanvaihdokset huomioidaan ennakoivasti osana yritysten elinkaarta ja tärkeänä osana yritysten kehittämistoimenpiteitä niin, että mahdollisimman monen yrityksen liiketoiminta jatkuu ja laajenee. Yritysten omistajanvaihdoksia sekä maatalojen sukupolvenvaihdoksia pitää edistää ja niihin liittyvä riittävä osaaminen ja neuvonta turvata.

Tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoiminta ja osaaminen vahvistuvat

Yritykset eivät pysy kilpailukykyisinä ilman riittävää liiketoimintaosaamista, tuotekehitystä ja toimintojen kehittämistä. Tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoiminnassa on kansainvälinen yhteistyö keskeisessä asemassa. Toiminnan avulla tulee löytää uusia markkinoita sekä kehittää uusia tuotteita ja uutta liiketoimintatapaa. Alueellista koulutusta ja osaamista uudistetaan yritys- ja työmarkkinalähtöisesti. Uudistumista tarvitaan erityisesti teknologiateollisuuden, luonnonvarateollisuuden, kiertotalouden, biotalouden sekä matkailun aloille. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden palvelualojen koulutustarpeet ja tehokkuusvaatimukset kasvavat. Osana täysimittaista koulutusketjua alueen elinkeinoelämän tarpeisiin tarvitaan myös nopeasti ja joustavasti reagoivaa aikuis- ja täydennyskoulutusta. Kainuuseen tulee luoda symbiooseja perinteisten alojen, perinteisen teollisuuden, uuden teknologian ja uusien startup -yritysten välille.

Kainuuseen varmistetaan laadukas koulutuspolku varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta ammattikorkea- ja yliopistokoulutukseen

Kainuun veto- ja pitovoiman vahvistamiseksi sekä työnantajien tarvitsemien osaajien saamisen turvaamiseksi Kainuuseen kehitetään kattava, laadukas ja vetovoimainen koulutustarjonta, joka kattaa koulutuspalvelut varhaiskasvatuksesta yliopistokoulutukseen asti.

Työ- ja opiskeluidäisten naisten määrän lisääminen Kainuussa

Väestön vähenemisen ja poismuuton seurauksena Kainuussa on nuorten aikuisten ikäluokassa selkeästi vähemmän naisia kuin miehiä. Tämä epäsuhta poistetaan kehittämällä opiskelutarjontaa ja työmarkkinoita naisille vetovoimaisemmaksi, purkamalla työmarkkinoiden segregaatiota sekä kehittämällä maakunnan vapaa-ajan palveluita ja perheystävällisyyttä huomioiden naisten ja äitien prioriteetit. Kainuun kärkitoimialojen kehittämisen ohella vahvistetaan naisvaltaisten Soten, opetus- ja kasvatustoimen sekä muiden palvelualojen työ- ja opiskelupaikkojen vetovoimaisuutta.

Matkailijoiden määrä Kainuussa kasvaa

Matkailijoiden määrää Kainuussa kasvatetaan markkinoinnilla, vahvistamalla vetovoimaa sekä kehittämällä matkailupalveluita ja saavutettavuutta. Erityisesti kansainvälisten matkailijoiden saamiseen, luontomatkailuun sekä kestävä matkailun kehittämiseen ja näkyväksi tekemiseen (sertifikaatit) panostetaan.

Elinkeinot ja osaaminen 2040 tavoitteiden toteutumisen mittarit:

Mittari	Lähtötaso 2020	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
BKT/asukas (eur)	33 117	35 000	42 000
Työn tuottavuus (1000 euroa/työntekijä)	77	88	126
Vienti (milj. euroa)	420	500	800
Vientiyritykset (lkm.)	103	120	300
Kasvuyritykset (lkm.)	90	100	270
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot (euroa/asukas)	383	450	1200
Kuntatalouden vuosikate (€/as.)	318	500	600
Rekisteröityjen yöpymisten määrä, kotimaiset (lkm. koko vuosi)	822 000	850 000	1,2 milj.
Rekisteröityjen yöpymisten määrä, ulkomaiset (lkm. koko vuosi)	45 000	55 000	300 000
Yliopistokoulutus Kainuussa	1 pysyvä perustutkinto-koulutusohjelma	3 pysyvää perustutkinto-koulutusohjelmaa	4 pysyvää perustutkinto-koulutusohjelmaa
Nuorten naisten määrä (19–29 v.)	2 881	3000 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä	3900 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä

Nuorten naisten määrä (30–45 v.)	5 235	5500 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä	6000 ja enemmän / yhtä paljon kuin miehiä
---	-------	---	---

3. Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä

2020-luvulla käynnistynyt EU:n politiikan ohjaama elinkeinojen ja yhteiskunnan vihreä, oikeudenmukainen ja digitaalinen siirtymä ovat onnistuneet. Kainuun julkinen sektori, yhdistykset ja yritykset aloittivat aktiivisesti ja ennakoivasti muutoksen ja onnistuivat myös hyödyntämään EU:n siirtymiin kohdentamaa suoraa ja Kainuuseen allokoitua rahoitusta. Siirtymät loivat uusia vähähiilisen talouden työpaikkoja ja lisäsivät tarvetta työvoiman osaamisen päivittämiseen Kainuussa, mikä toi uusia työtilaisuuksia Kainuun oppi- ja tutkimuslaitoksille. Kainuussa siirryttiin fossiilitaloudesta vähähiiliseen bio- ja kiertotalouteen. Siirtymässä, esim. energiaturpeen käytöstä luopumisen myötä, menetettiin muutamia satoja työpaikkoja, mutta samalla kiertotalouteen, vihreän siirtymän vauhdittamaan puutuoteteollisuuteen, metalli-, kaivos- ja kemian teollisuuteen, energiantuotantoon sekä TKI toimintaa syntyi miltei pari tuhatta uutta työpaikkaa ja kymmeniä uusia yrityksiä.

Uusien investointien houkuttelussa ja hyväksymisessä punnitaan vaikutukset ympäristölle, luonnon monimuotoisuudelle ja ilmastolle eikä hyväksytä kestävyystavoitteiden vastaista yritystoimintaa. Kestävä kehitys on Kainuun kehittämistä ohjaava arvo. Vesiekosysteemien suojelu ohjaa vesistöjen kestävää käyttöä, vesiviisasta elinkeinotoimintaa. Uusiutuvan energian osuus on Kainuussa yli 80 %. Erityisesti tuulivoimateollisuus on vahvaa. Tuulivoimaa hyödynnetään datakeskuksen supertietokoneiden energiantarpeen kattamiseen. Vuonna 2040 Kainuu on omavarainen uusiutuvan sähköntuottaja ja kaikki tuulivoimalle soveltuvat sijainnit on otettu käyttöön. Kainuussa on huippuluokan energiaosaamista esim. hukkalämmön hyödyntämisessä ja energiatehokkuudessa.

Kainuussa eletään ilmastovastuullista arkea. Kasvihuonepäästöt asukasta kohden on laskeneet kestäväälle tasolle (2,2 t CO₂-ekv). Ilmaston lämmitessä lämmitystarve on vähentynyt ja tämä on hyödynnetty. Lämmitystapamuutoksilla ja älykkäillä ratkaisuilla on saatu päästöt pienentymään. Öljystä lämmitysmuotona on luovuttu. Koulutuksen ja TKI-toiminnan tuloksena on kehitetty ja tuotu myös muualta osaamista siitä, miten kasvihuonepäästöjä vähennetään, sekä luotu skaalattavia ratkaisuja. Kainuulaiset yritykset tuottavat ilmastomuutoksen hillintään ja sopeutumiseen tarvittavia ratkaisuja kainuulaisille, mutta myös globaaleille markkinoille. Kainuu on vahvasti hiilinegatiivinen. Julkiset hankinnat luovat kysyntää ja kotimaan referenssejä vähähiilille ratkaisuille. Kainuun metsien kasvu lisääntyy hyvällä metsien hoidolla, kestäväällä käytöllä ja ilmastomuutoksen myötä pidentyneellä kasvukaudella. Metsien käyttö on moninaista ja metsät toimivat merkittävänä hiilinieluna, talouden ja energian sekä luonnon monimuotoisuuden ja asukkaiden hyvinvoinnin lähteenä. Kainuu on kansallisesti merkittävä hiilinielu.

Ilmastomuutoksen hillinnässä ja sopeutumisessa on onnistuttu. Kainuun talvet ovat toki lyhentyneet ja sään ääri-ilmiöt kasvaneet 2020 lukuun verrattuna, mutta talvet ovat vielä valkoisia ja lumi-innovaatioiden avulla keinolumiolosuhteet ovat jopa pidentäneet rinne- ja hiihtokautta viimeisen 20 vuoden aikana. Samoin kasvukausi on pidentynyt, mikä hyödyttää Kainuun biotaloutta. Kainuussa on luonnon monimuotoisuutta turvaavat suojelualueet. Kestävän elinkeinotoiminnan ja luonnonsuojelun tarpeet on onnistuneesti sovitettu yhteen. Luonnon monimuotoisuutta on parannettu ja sen ansiosta luonto on sopeutumiskykyinen muuttuvassa ilmastossa.

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä -skenaarion saavuttamiseksi asetetaan seuraavat tavoitteet:

Yritykset toimivat vastuullisesti ja hyödyntävät vihreän siirtymän mahdollisuudet
Koulutuksella, tki-toiminnalla, viestinnällä sekä yhteistyöllä varmistetaan, että kainuulaiset yritykset pysyvät mukana vihreässä siirtymässä sekä tunnistavat ja tiedostavat sen vaatimukset, mahdollisuudet ja potentiaalin.

Kainuu kasvattaa painoarvoaan merkittävänä uusiutuvan energian tuottajana

Vihreän siirtymän osana siirrytään pois fossiilisen uusiutumattoman energian käytöstä. Kainuussa on mittavat uusiutuvan energian raaka-aineet, joiden kestävää hyödyntämistä lisäämällä sekä osaamista ja uutta teknologiaa kehittämällä Kainuusta tulee merkittävä uusiutuvan energian tuottaja ja viejä.

Kainuu pysyy kansallisesti merkittävänä hiilinieluna ja kehittyy vahvasti hiilinegatiiviseksi vuoteen 2040 mennessä eli sitoo hiiltä yli omien päästöjen

Aktiivisella ja osaavalla metsien hoidolla sekä riittävällä määrällä suojelualueita Kainuu säilyttää asemansa merkittävänä hiilinieluna, mutta samalla varmistaa omien metsävarojen intensiivisen

ja kestävän hyödyntämisen ja jalostamisen Kainuussa mekaanisen ja kemiallisen metsäteollisuuden tuotantoyksiköissä.

Kainuun hiilineutraalisuutta (hiilinielut ja päästöt ovat tasapainossa) vahvistetaan kohden - negatiivisuutta hiilidioksidipäästöjä vähentämällä ja säilyttämällä hiilinielut suurina. Vuoteen 2030 mennessä Kainuu vähentää päästöjään 80 % vuoden 2007 tasosta ja sen jälkeen vähintään ylläpitää saavutetun tason.

Elinympäristön hyvä tila ja luonnon monimuotoisuus turvataan Kainuussa

Luonnonympäristön erinomainen tila on Kainuun elinkeinojen kestävän tulevaisuuden edellytys. Elinvoimainen matkailuelinkeino ei voi kehittyä, biotalous ei voi kestävästi kasvaa eikä kaivannaistoiminta olla kestävä ilman ympäristöllisesti kestävä kehityksen varmistamista. Elinkeinojen kehittämisen ratkaisuihin luonnon kanto- ja ekosysteemien palautumiskykyä ei saa ylittää. Kainuun lajiston monimuotoisuus turvataan riittävillä suojelualueilla ja vesien kestävällä hallinnalla. Ne tuovat lisäarvoa matkailuun sekä kainuulaisten hyvinvointiin. Kainuussa esiintyvistä uhanalaisista lajeista yksikään ei häviä eikä uusia lajeja tule uhanalaisiksi. Vesistöjen tila ja käyttökelpoisuus säilyy hyvänä. Maatalouden roolia luonnon monimuotoisuuden parantajana, perinnebiotooppien ylläpitäjänä sekä ilmastonmuutoksen hillitsijänä ja kiertotalouden ajurina vahvistetaan.

Toteutetaan talouden vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä fossiilitaloudesta vähähiiliseen kiertotalouteen

Siirtymän myötä Kainuun talouden kestävä perusta laajenee, alueen muutosjoustavuus eli resilienssi vahvistuu ja maakunnan kansallinen ja kansainvälinen merkitys kasvavat. Vihreässä siirtymässä painotetaan toimien vaikuttavuutta ja hyväksyttävyyttä sekä kehitetään toimien vaikuttavuuksien tunnistamista ja arviointia. Luodaan uusia työpaikkoja, yrityksiä ja elinkeinotoimintaa, jotka korvaavat fossiilitaloudesta luopumisen myötä loppuvan elinkeinotoiminnan ja menetettävät työpaikat. Kiertotalous luo enemmän työpaikkoja kuin fossiilitaloudesta luopumisen yhteydessä menetetään.

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä 2040 tavoitteiden toteutumisen mittarit:

Mittari	Lähtötaso 2020	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
Uusiutuvan energian osuus energiankulutuksesta (%)	55 %	75–80 %	100 %
Energiaomavaraisuus	59 %	65 %	100 %
Kasvihuonekaasupäästöt (CO2-ekv)	602,5	500	80 % vuoden 2007 tasosta
Kainuun hiilinielu (CO2-ekv)	Vuoden 2016–2018 nettonielu Kainuussa	Säilytetään hiilinielun taso (2016 - 2018)	Säilytetään hiilinielun taso (2016 - 2018)
Pintavesien ekologinen tila vesimuodostumittain: joet (km) ja järvet (ha, lukumäärä)	Kainuun järvistä ei ole yhtään prosenttia huonoja (erinomaisia 17%). Joista ei ole yhtään prosenttia välttäviä / huonoja (erinomaisia 15%).	Säilytetään jokien ja järvien hyvä tila.	Säilytetään jokien ja järvien hyvä tila.
Pohjavesien määrällinen ja laadullinen tila pohjavesialueittain	Pohjavesialueet hyvässä määrällisessä ja kemiallisessa tilassa (kemiallisen tilan riskipohjavesialueita 8 kpl ja selvityskohteita 7 kpl)	Pohjavesialueet säilyneet hyvässä määrällisessä ja kemiallisessa tilassa: ei uusia riskipohjavesialueita, selvityskohteilta riittävästi seurantatietoa.	Pohjavesialueet säilyneet hyvässä määrällisessä ja kemiallisessa tilassa. Riskipohjavesialueiden laatua uhkaavat tekijät poistettu tai lievennetty.
Luonnon monimuotoisuusmittari	Monimuotoisuus on heikentynyt tarkastelujaksolla 2010–2019	Pysäytetään monimuotoisuuden heikkeneminen	Monimuotoisuus paranee vuoteen 2020 verrattuna.

Kainuun kunnat ja maakunta Hinku verkostoon*	Kainuussa kaksi Hinku-kuntaa	Kainuussa neljä Hinku-kuntaa	Kaikki Kainuun kunnat ja maakunta Hinku-verkostoon
Kiertotalouteen liittyvät kestävä kehityksen työpaikat Kainuussa	Vuoden 2019 työpaikka- ja yritysmäärät kiertotaloudessa	600 htv uusia työpaikkoja kiertotalouteen	1200 htv uusia työpaikkoja kiertotalouteen

*Hinku-verkosto: 2008 perustettu ilmastonmuutoksen hillinnän edelläkävijöiden verkosto, joka kokoaa yhteen kunnianhimoisiin päästövähennyksiin sitoutuneet kunnat ja maakunnat sekä alan yritykset ja asiantuntijat.

4. Saavutettavuus ja aluerakenne 2040

Kainuussa on toimivat ja vuorotarjonnaltaan riittävät juna-, lento- ja linja-autoyhteydet. 2020-luvulla aloitettu yhteistyö ja edunajaminen tuottivat tulosta saavutettavuudessa. Niin ikään 2020-luvulla alkanut voimakas kansainvälisen matkailun kehittäminen ja kasvu vakiinnuttivat Kainuuseen markkinaehtoisena lentoliikenteen. Lentomatrustajien määrä Kainuussa on noussut noin 130 000, mikä perustuu kansainvälisten matkailijoiden määrän kasvuun. Kainuuseen lentävät sähkölentokoneet ladataan maakunnassa tuotetulla tuulivoimasähköllä. Kajaanin ja Helsingin välinen matka-aika henkilöliikenteen junalla on alle viiden tunnin. Itäisen Suomen raideliikenne on kehittynyt ja monipuolistunut.

Kainuussa kehitetyt ketterät ja innovatiiviset kokeilut vähentävät liikenteen päästöjä muualla maailmalla mm. liikkuvien palveluiden tarjoamisessa ovat luoneet käyttäjien tarpeita vastaavia uusia palveluita ja älykkäitä ratkaisuja (esim. MaaS eli liikkuminen palveluna). Kainuu on monipaikkaisen asumisen ja olemisen alue. Isoimpien keskusten ja taajamien välillä ovat toimivat yhteydet ja ne ovat helposti saavutettavissa. Kuntien välisessä ja taajamien joukkoliikenteessä käytetään päästöttömiä ajoneuvoja. Arjen liikkuminen on päästötöntä ja matkaketjut ovat sujuvia ja turvallisia. Taajamissa kevyen liikenteen määrässä on päästy muun maan tasolle. Liikenteen infrastruktuuri on toimivaa ja sopeutunut sään ääri-ilmiöihin. Eri matkustustavat kuljettavat joukkoliikenteessä yli miljoona matkustajaa vuodessa. Teollisuuden kestävä kasvun mahdollistavat kriittiset infrastruktuurihankkeet on saatu toteutettua.

Saavutettavuus itä-länsi -suunnassa on parantunut. Barentsin ja Euregio Karelia alueiden yhteistyörakenteita hyödynnetään Kainuun liikenteellisen saavutettavuuden, tietoliikenteen ja kytkettyneisyyden parantamiseksi. Barentsin alueella itä-länsisuuntainen sähköinen lentoliikenne on käynnistynyt yhteistyön ja edunajamisen tuloksena. Kainuu on helposti saavutettavissa ja on vetovoimainen vierailu-, matkailu-, asuinkohde.

Kainuussa on yritysten sekä monipaikkaisen asumisen ja etätöiden tarpeita vastaavat tehokkaat ja toimintavarmat tietoliikenneyhteydet. Valokuituyhteydet kattavat myös vapaa-ajanasutuksen tukien monipaikkaista asumista. Verkkoyhteyksiä ja saavutettavuutta parantamalla ja fossiilittoman liikenteen tiekartan toimia edistämällä hillitään liikenteen päästöjä merkittävästi. Mobiiliyhteydet täydentävät kiinteitä laajakaistayhteyksiä. Töiden tekeminen etänä Kainuusta käsin onnistuu mainiosti esimerkiksi loma-asunnolta, kodista tai etäpalvelutoimistolta.

Saavutettavuus ja aluerakenne 2040-skenaariota toteutumiseksi asetetaan seuraavat tavoitteet:

Kainuuseen rakennetaan ja ylläpidetään koko maakunnan kattavat nopeat tietoliikenneyhteydet

Yhteiskunnan digitaalinen siirtymä edellyttää toimintavarmojen ja nopeiden tietoliikenneyhteyksien. Digitaaliset palvelut, yritystoiminta ja etätö eivät onnistu ilman niitä ja tietoliikenneyhteydet ovat myös Kainuun veto- ja pitovoimaisuuden sekä resilienssin edellytys. Tietoliikenneyhteydet ovat yhtä tärkeitä kuin fyysisen saavutettavuuden mahdollistava infrastruktuuri.

Liikenteessä toteutetaan vihreä siirtymä

Liikennejärjestelmän kehittämisen yhteiskunnallisia päämääriä ovat maan kilpailukykyyn edistäminen, ilmastonmuutoksen torjunta sekä alueiden elinvoima ja saavutettavuus. Kainuun liikenteen vihreän siirtymän tavoitteissa 2040 korostuvat mm. liikenneväylien palvelutason ja kunnossapidon parantaminen, raideliikenteen kapasiteetin lisääminen ja palvelutason

parantaminen, digitalisaatio sekä kattava vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfrastruktuuri, jolla mahdollistetaan fossiilista energiaa käyttävien polttomoottoreiden korvaaminen vähäpäästöisillä tieliikenteen energialähteillä. Liikenteen vihreä siirtymä edellyttää riittävää rahoitusta ja investointeja ja luo onnistuessaan uutta liiketoimintaa ja palveluja. Viestintäverkkoja kehittämällä vaikutetaan ihmisten liikkumistarpeeseen ja -suoritteisiin vähentävästi sekä samalla myös vähennetään liikkumisen aiheuttamia päästöjä. Sujuvat ja kestävät matkaketjut sekä liityntäyhteydet edistävät myös omalta osaltaan kasvihuonekaasupäästötavoitteiden saavuttamista sekä alueiden sisäistä ja ulkoista saavutettavuutta. Lihassoimalla tapahtuvaa arkiliikennettä tulee lisätä kevyen liikenteen mahdollisuuksia vahvistamalla. Tämä tukee liikenteen vihreää siirtymää sekä kansalaisten terveyttä ja toimintakykyä.

Kainuun sisäinen ja ulkoinen saavutettavuus paranee

Saavutettavuuden kehittäminen on jatkuvaa työtä. Infrastruktuuri kuluu ja luo korjausvelkaa. Kehittämistarpeet muuttuvat ja niihin pitää pystyä ennakoivasta vastaamaan. Kainuun sisäistä ja ulkoista saavutettavuutta (mkl. tietoliikenne) kehitetään liikennejärjestelmätyöllä, hyvällä yhteistyöllä ja edunajamisella sekä alueidenkäytön suunnittelulla. Kainuussa ulkoisen ja sisäisen saavutettavuuden kehittämisessä korostuvat elinkeinoelämän toimintaedellytysten kehittäminen (mkl. matkailu) ja varautuminen uusiin investointeihin. Kriittistä on varmistaa edunajamisella ja yhteistyöllä Kainuuseen elinkeinojen kehittymisen edellyttämä määrä rahoitusta infrastruktuurin kehittämiseen.

Saavutettavuus ja aluerakenne 2040 tavoitteiden toteutumisen mittarit:

Mittari	Lähtötaso 2020	Tavoitetaso 2025	Tavoitetaso 2040
Liikenteen vihreä siirtymä: sähkö-, biokaasu-, vety, hybridi yms. vähäpäästöisten autojen osuus Kainuussa	1 %	Vähäpäästöisten autojen osuus 25 % Kainuun autokannasta	Vähäpäästöisten autojen osuus 100% Kainuun autokannasta
Liikenteen vihreän siirtymä: biokaasuasemat Kainuussa	0	2 biokaasuasemaa	6 biokaasuasemaa
Kiinteän verkon *) laajakaistasaatavuus kotitalouksista $\geq$ 100 Mbit/s (valokuituyhteys)	55 (28) %	65 (55) %	90 (70) %
Kajaanin lentoaseman matkustajamäärät	87 307 (v. 2019)	90 000	130 000
Matka-aika Kajaani-Helsinki henkilöjunalla (Savonrata ja Itärata)	noin 6 h	noin 6 h	alle 5 h
Teollisuuden kestävä kasvun edellyttämien infrastruktuurihankkeiden toteutuminen	Infrastruktuurin taso ei täysin vastaa teollisuuden vaatimuksia	Teollisuudelle kriittiset infrastruktuuri-hankkeet toteutuvat	Teollisuudelle kriittiset infrastruktuuri-hankkeet toteutuvat

*) kiinteän verkon yhteydet ovat 100 Mbit/s kaapeli- ja valokuituyhteydet yhteensä, valokuitu on ainut yhteys, jonka nopeus on symmetrinen ja ohjelmallisesti nostettavissa 1 Gbit/s nopeuteen

Kainuun maakuntaohjelma 2022–2025

Kehittämisen painopisteet

Hyvinvointi ja elinvoima

Hyvinvointi ja työllisyys

Edellytyksiä Kainuun ja kainuulaisten hyvinvoinnille vahvistetaan monipuolistamalla alueen elinkeinotoimintaa, vahvistamalla järjestötoimintaa, lisäämällä työllisyyttä, osaamista, sosiaalista pääomaa sekä yhteisöllisyyttä. Kainuulaisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen alueen sisällä sekä muihin alueisiin verrattuna, vaativat Kainuussa laajaa, pitkäjänteistä ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä.

Kainuulaisten työikäisten työllisyys tulee saada nykyistä paremmaksi kaikissa ikäryhmissä ja kohenemaan erityisesti miesten osalta. Hyvä työllisyys parantaa väestön toimeentuloa, lisää kansalaisten toiminnan mahdollisuuksia sekä parantaa edellytyksiä taata hyvinvointia alueen koko väestölle. Osallisuuden kokemus ja positiivinen mielenterveys, jotka tutkimuksen (THL) mukaan ovat vahvimmissaan työssäkäyvillä, ovat hyvinvoinnin ja elämänlaadun kannalta keskeisiä voimavaroja ja työuria jatkavia tekijöitä. Työelämän laadun kehittäminen kohdistuu työturvallisuuteen, -hyvinvointiin, työssä jaksamiseen, työhön sitoutumiseen sekä erityisesti nuorten työelämävalmiuksien vahvistamiseen. Eläkeiän noustessa työikäisen väestön hyvä työkyky ja työssä jaksaminen vaativat entistä parempaa työkykyjohtamista. Hyvinvointia lisäävät toimivat ja helposti saavutettavissa olevat kulttuuri- ja liikuntapalvelut, järjestöjen tuottamat palvelut sekä Kainuussa erityisesti monipuolinen luonnossa liikkuminen ja harrastaminen.

Ihmisten henkisellä, sosiaalisella ja fyysisellä hyvinvoinnilla on laajoja vaikutuksia paikalliseen yhteisöön ja koko yhteiskuntaan. Hyvinvoinnin vahvistuminen parantaa kainuulaisten mahdollisuuksia pitää huolta läheisistään ja ympäristöstään. Osallisuuden kokemus on keskeinen osa hyvinvointia ja siihen liittyy muun muassa kokemus merkityksellisyydestä sekä toiminta- ja vaikutusmahdollisuuksista. Hyvinvoivat ja aktiiviset kainuulaiset vaikuttavat myönteisesti alueen vireyteen, veto- ja pitovoimaan sekä koko alueen elinvoimaan. Järjestöillä, yhdistyksillä sekä yhteiskunnan kolmannella ja neljännellä sektorilla on erittäin tärkeä merkitys yhteisöllisyyden vahvistajina ja osallisuuden mahdollistajina. Niiden toimintaedellytysten ja resurssien turvaamisella vahvistetaan hyvinvointia ja terveyttä sekä kansalaisyhteiskuntaa. Aukkaiden osallistumista tapahtuu järjestöjen ja edustuksellisten instituutioiden kautta sekä suoraan ilman niitä. Viime mainittu neljännen sektorin vaikuttaminen on merkittävä yhteiskunnallisen suunnittelun resurssi sekä digitalisaation ja sosiaalisen median vauhdittamana voimistuva kansalaisten osallistumisen tapa.

Kainuussa on yli 2000 järjestöä, jotka toimivat paikallisella, seudullisella ja maakunnallisella tasolla. Järjestöt ovat keskeisiä toimijoita kansalaisten hyvinvoinnin edistämisessä ja turvaamisessa. Tulevaisuudessa kansalaisyhteiskunnan toimijoiden merkitys hyvinvoinnin edistäjinä ja palveluiden tuottajina kasvaa. Järjestöjen voima on vapaaehtoistoiminnassa ja sen turvaaminen on välttämätöntä. Samanaikaisesti pysyviä palveluja tuotetaan kasvavassa määrin palkatun henkilöstön toteuttamana.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden haasteisiin vastataan kehittyvin sosiaali- ja terveystalouden, eri toimijoiden kumppanuudessa tehtävällä, ennalta ehkäisevällä ja terveyttä edistävällä toiminnalla ja tuotetuilla palveluilla sekä kuntalaisten omilla terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä ylläpitävillä toimilla ja elämäntavoilla. Sosiaali- ja terveystalouden oikea-aikaisuutta, tarpeenmukaista saatavuutta ja saavutettavuutta edistetään mm. digitaalisuutta hyödyntämällä. Keskeistä on vahvistaa kumppanuuteen luottavaa palvelujärjestelmää. Kunnilla on keskeinen rooli vaikuttavassa hyvinvointityössä. Kunnat vastaavat hyvinvointityöstä ja tukevat sitä. Alueen järjestöt tuottavat palveluja ja toteuttavat myös maksullista palvelutuotantoa. Kansalaisten vapaaehtoistyö vahvistaa hyvinvointia. Väestön eriarvoisuuden vähentämiseksi erityisesti heikossa asemassa olevien väestöryhmien hyvinvoinnin ja terveyden sekä osallisuuden edistäminen tulevat keskeisiksi. Ennaltaehkäisevällä toiminnalla on pitkällä tähtäyksellä vaikutuksia myös korjaavien palvelujen kustannuskehitykseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut järjestetään Kainuussa maakunnan laajuisesti lukuun ottamatta Puolangan kuntaa, joka järjestää itse perustason sote-palvelut. Kainuun soten strategiset tavoitteet vuosille 2021–2028 on hyvinvoivat, aktiiviset ja osallistuvat asiakkaat. Kainuun soten tavoitteena on olla hyvän palvelun järjestäjä, joka on houkutteleva työpaikka ja jolla on tasapainoinen talous. Kriittisiä tekijöitä tavoitteiden saavuttamisessa ovat onnistuminen laajassa yhteistyössä tehtävän hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistämisessä, osaavan henkilöstön saamisessa ja henkilöstön työhyvinvoinnin johtamisessa, hoito- ja palveluketjujen kokonaisvaltaisessa johtamisessa sekä sote-menojen kasvun hillitsemisessä, kun asiakkaille tulee järjestää ja toteuttaa tarpeen mukaiset, saavutettavat palvelut oikea-aikaisesti, vaikuttavasti ja samalla kustannustehokkaasti.

Sote-uudistuksen ja vuoden 2023 alusta aloittavan hyvinvointimaakunnan tavoitteena on palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden, oikea-aikaisuuden ja jatkuvuuden parantaminen, toiminnan painotuksen siirtäminen raskaista palveluista ehkäisevään ja ennakoivaan työhön, palveluiden laadun ja vaikuttavuuden parantaminen sekä monialaisuuden ja yhteen toimivuuden varmistaminen ja kustannusten nousun hillitseminen.

Yleistavoite

Kainuulaisten hyvinvointi vahvistuu ja syrjäytyminen vähenee. Maakunnan sisäisiä alueellisia sosioekonomisia eroja saadaan kavennettua. Kainuun työllisyysaste nousee kaikissa ikäluokissa ja erityisesti miesten työllisyysaste kohenee naisten työllisyysasteen tasolle.

Kehittämistavoitteet

Kainuulaisten hyvinvointi, terveys ja turvallisuus kohenevat, samoin eri väestöryhmien väliset terveyserot sekä eriarvoisuus vähenevät alueen sisällä ja koko maahan verrattuna

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Selvitetään eri väestöryhmien hyvinvoinnin tilaa, paneudutaan terveyserojen ja pahoinvoinnin juurisyihin, suunnitellaan ja toteutetaan tukitoimet sen mukaan sekä vahvistetaan terveyden tasa-arvoa kuntien, julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon, järjestöjen sekä yritysten yhteistyönä
- Tuotetaan ajantasaista tutkimus- ja kokemustietoa väestön hyvinvoinnin tilasta ja sen jakaantumisesta alueella, esimerkiksi hankitaan erillisenä otoksena THL/FinSote tutkimustietoa Kainuusta
- Kainuulaisia kannustetaan hyvinvointia edistäviin valintoihin, liikuntaan, harrastetoimintaan ja terveellisiin elintapoihin sekä parannetaan kuntapalvelujen saavutettavuutta ja laatua

- Integroidaan liikunta ja muu harrastustoiminta kaikkien Kainuun koulujen ja päiväkotien opetussuunnitelmiin ja päivittäiseen toimintaan
- Digitalisaatiota, palveluotoilua ja liikkuvia palveluja hyödyntäen turvataan asioinnin sujuvuus ja palvelujen saatavuus, saavutettavuus, laadukkuus ja asiakaslähtöisyys
- Kehitetään terveyttä edistävää ohjausta ja neuvontaa, varhaisen tuen ja puuttumisen toimintamalleja, ennaltaehkäiseviä palveluja sekä lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyä
- Toteutetaan kohdennettuja ja erityisiä toimia naisten ja miesten hyvinvoinnin ja sukupuolten välisen tasa-arvon sekä nuorten hyvinvoinnin vahvistamiseen
- Kehitetään ja hyödynnetään erilaisia luonto -ja harrastepohjaisia hyvinvointipalveluja (green care) ja kulttuuriin perustuvia terveys- ja hyvinvointipalveluja
- Maakunnallinen järjestöstrategiatyö otetaan osaksi maakunnallista, kunnallista ja paikallista kehittämistyötä
- Vahvistetaan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuutta
- Vahvistetaan kansalaisjärjestöjen roolia kansalaisten osallisuuden kehittämisessä ja palvelutyössä, sisältäen myös maksullisen palvelutoiminnan
- Tuetaan järjestöjä niiden toiminnan uudistamisessa, uusien toimintamuotojen luomisessa ja palvelutuotannon kehittämisessä muuttuvassa toimintakentässä.

Kainuulaiset jaksavat työssä nykyistä pidempään

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Työelämän laadun kehittäminen ja uudenlaisten toimintatapojen käyttöönotto
- Uusien toimintamallien kokeilu ja käyttöönotto työn ja perhe-elämän/muun elämän yhteen sovittamiseksi
- Johtamisen kehittäminen ja työkykyjohtamisen edistäminen
- Työntekemisen uusien muotojen ja toimintatapojen kokeilut ja käyttöönotot

Kainuu on turvallinen ja kainuulaisten turvallisuuden tunne vahvistuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Toteutetaan maakunnan turvallisuus- ja varautumissuunnitelmaa, tehdään riskikartoitus ilmastosopeutumisen tueksi ja varaudutaan äkillisiin toimintaympäristön ja -tapojen muutoksiin
- Laaditaan paikalliset turvallisuussuunnitelmat, päätetään toimenpiteistä ja sitoudutaan toteutukseen
- Hyödynnetään Covid-19 pandemiasta saadut kokemukset
- Varmistetaan turvallisuuden kannalta riittävä taso seuraavissa prosesseissa: peruspalvelujen saatavuus ja saavutettavuus, kyberturvallisuus, viestintä sekä onnettomuuksien ennaltaehkäisy
- Edistetään turvallisten lähiyhteisöjen syntymistä ja vahvistumista eri ikä- ja sosiaaliryhmissä
- Edistetään järjestöjen roolia ennaltaehkäisevässä työssä

Kainuulaisten osallistumisaktiivisuus lisääntyy, yhteisöllisyys ja osallisuus vahvistuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Tuetaan kansalaisten yhteisöllisyyttä, yhteistä tekemistä ja järjestöjen toimintaedellytyksiä osallisuustyössä
- Kehitetään kansalaisia (3. ja 4. sektori) mukaan ottavia uusia menettelytapoja sekä viestintää ja vuoropuhelua poliittisen päätöksenteon ja kansalaisten välillä sekä kansalaispalautteen huomioimista yhteiskunnallisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa (esim. asukas/asiakasraadit, aluelautakunnat, digitaalinen viestintä)
- Tuetaan asukkaiden, etenkin nuorten aktiivista kansalaisuutta
- Perustetaan sote-lain mukaiset maakunnalliset vaikuttamistoimielimet (nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto sekä vanhusneuvosto) ja varmistetaan niiden toimintaedellytykset
- Tuetaan Kainuun JANEN ja Kainuun maakunnallisen nuorisovaltuuston toiminnan kehittämistä

Kokonaisvaltainen kehittämisote ja toimivat kumppanuudet terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä vahvistuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Vahvistetaan maakunnallista kuntien kanssa tehtävää terveyden edistämistyötä, HYTETU (hyvinvointi-, terveys- ja turvallisuus) -työtä
- Kehitetään edelleen alueellista hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa alueen hyvinvointityötä suuntaavaksi työkaluiksi
- Sektorirajat ylittävän yhteistyön lisääminen ja tiivistäminen
- Luodaan toimivat kumppanuusmallit ja -käytännöt (esim. julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuuspöytä) ja sitoudutaan niiden toteuttamiseen
- Satsataan palvelujen yhteiskehittämiseen
- Edistetään vaikutusten ennakointi- ja arviointimenetelmien käyttöönottoa päätöksenteon tueksi (Suunnitelmien ja ohjelmien vaikutusten arviointi (SOVA), Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten (IVA), sukupuolivaikutusten (SUVA), maaseutuvaikutusten (MVA) sekä yritysvaikutusten (YRVA) arviointi), Ilmasto- ja ympäristötoimien vaikutusten arvioinnin kehittäminen (SOIVA) ja epäsuorien vaikutusten tunnistaminen

Tasa-arvoinen aluekehittäminen

Kainuussa tasa-arvoinen aluekehittäminen on erityisen tärkeää, sillä maakunta elää todeksi Suomessa yleistä kehityskulkua, jossa nuoret naiset muuttavat suurempiin kaupunkeihin koulutuksen ja työn perässä nuoria miehiä useammin. Nuorten naisten ja nuorten miesten välinen epätasapaino on maakuntatasolla yksi maan suurimpia.

Kainuun elinkeinorakenteessa korostuvat miesenemmistöiset alat sekä naisvaltaiset sosiaali- ja terveyspalvelut. Maakunnan perinteinen elinkeinorakenne tarvitsee moninaista osaamista pysyäkseen kilpailukykyisenä myös jatkossa. Naisvaltaisia aloja voi hyödyntää tukemaan sekä elinkeinorakenteen tervettä monipuolistamista että nykyisten alojen sisäsyntyistä uudistumista. Samalla on purettava ammattien sukupuolisidonnaisuutta eli segregatiota, vaikka sen vaikutukset syntyvätkin hitaasti. Elinvoimapolitiikan tasa-arvonäkökulma on yhdistelmä nopeita ja näkyviä tekoja sekä pitkän linjan puurtamista taustalla olevien rakenteiden muuttamiseksi.

Naisten ja erityisesti korkeakoulutettujen naisten työpaikkoja on maakunnassa liian vähän. Lyhyellä aikavälillä toimien on kohdistuttava aloihin ja osaajiin, joissa naisia on nyt. Elinkeinopolitiikassa on panostettava naisenemmistöisiin aloihin ja naistyöpaikkojen lisäämiseen. Naisille tyypillisiä työpaikkoja voidaan lisätä sekä naisenemmistöisiä aloja ja yrityksiä vahvistamalla, mutta myös etsimällä kohdennetusti naisosaajien mahdollisuuksia aloilla, joissa naisia on vähemmän. Mitä moninaisemmille aloille ihmiset työllistyvät sukupuolesta riippumatta, sitä vahvempi ja joustavampi työmarkkina maakuntaan saadaan.

Maakuntakuvatutkimuksen (2021) mukaan suurin osa Kainuuseen muutosta kiinnostuneista on miehiä. Kainuuseen (paluu)muuton kannalta tärkeä nivelvaihe on opiskelijoiden valmistuminen, niin maakunnan omista kuin muualla maassa tai ulkomailla sijaitsevista opinahjoista. Suurin osa muuttopäätöksistä liittyy opiskelupaikkaan tai ensimmäiseen vakinaisempaan työpaikkaan. Kainuu tarvitsee aktiivista markkinointia saadakseen ja sitoakseen nuoria osaajia maakuntaan sekä tukeakseen muuttoa takaisin.

Positiiviset tulevaisuuskuvat, ennakkoluulottomat koulutus- ja työmahdollisuudet, vaikuttamismahdollisuudet ja arvojen mukaisen elämän elementit korostuvat, kun halutaan vahvistaa nuorten, erityisesti nuorten naisten kiinnittymistä Kainuuseen.

Kaikki Kainuuta koskeva viestintä viestii samalla myös sitä, kenen maakunta on. Se, ketkä ja millaiset kainuulaiset näkyvät, mistä teemoista puhutaan ja miten suhtaudutaan esimerkiksi arvoriiriitoja herättäviin kysymyksiin, luovat käsitystä siitä, millainen elinympäristö Kainuu on. Kainuussa on tarve positiiviselle markkinoinnille, jossa nostettaisiin esiin alueen potentiaalia hyvän elämän paikkana erityisesti nuorten naisten näkökulmasta. Vuorovaikutuksessa alueen markkinoijien ja viestijöiden kanssa kartoitetaan niitä ydinviestejä, jotka houkuttelevat alueelle uusia tai paluumuuttajia. Samalla on myös varmistettava, etteivät erilaiset naisvihan muodot saa tilaa maakunnan julkisessa tai sosiaalisessa mediassa.

Varsinkin korkeakoulutetuille naisille asettuminen Kainuuseen on usein suuri arvovalinta. Luonto, helppo arki, turvallinen ympäristö kasvattaa perhe ja tukeutua sukuun ja ystäviin ovat maakunnan valttikortteja. Niille tarvitaan vastinetta. Toimivat julkiset palvelut, kuten perhepalvelut, nuorisopalvelut ja liikuntapalvelut ovat oletusarvo, mutta toisaalta lupausten on oltava realistisia kunkin kunnan mahdollisuuksiin nähden. Negatiivinen uutisointi palveluista kantaa pidemmälle kuin paraskaan mediakampanja. Arvojen mukainen elämä tukeutuu myös yksityisiin ja kolmannen sektorin palveluihin. Harrastukset, kaupalliset palvelut, järjestöt ja myös liikenteen palvelut ovat osaltaan rakentamassa arvojen mukaista elämää. Siksi niiden kehittämisessä on kuunneltava naisten kokemuksia ja tarpeita.

Aluekehittämistä pidetään sukupuolineutraalina, vaikka esimerkiksi työllisyys on voimakkaasti sukupuolittunut ilmiö. Näiden ilmiöiden ymmärtäminen ja niihin vaikuttaminen tehostuu, kun sukupuoli otetaan eritellyksi muuttujaksi. Tarkistamalla resurssien kohdentuminen suoraan eri sukupuoliin kuuluville ihmisille tai yhdistettynä toimialojen sukupuolijakaumaan pysytään selvillä, seuraavatko panostukset tavoitteita tai toteuttavatko ne tiedostamattomia taustalla vaikuttavia epätasa-arvoistavia normeja. Maahanmuutossa tasa-arvoisen kehittämisen huomioiminen on tärkeää.

Yleistavoite

Nuorten aikuisten (20 – 29 vuotiaat) muuttajien määrä Kainuuseen kasvaa ja sukupuolijakauma tasoittuu.

Kehittämistavoitteet

Naistyöpaikkojen määrä Kainuussa kasvaa ja toimialojen segregatio vähenee

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Maakunnan kehittämistoimien vahvistaminen ja työpaikkojen lisääminen naisemmistöaloilla.
- Oppilaitosten, opinto-ohjaajien ja TE-palveluiden sukupuolittetun ohjauksen ja normitietoisuuden osaamisen vahvistaminen ja jakaminen toimijoiden kesken segregatian purkamiseksi.
- Kehitetään naisten uraa ja monipuolista työllistymistä tukevia vertaisverkostoja ja koulutuksia.

Kainuun veto- ja pitovoima naisten näkökulmasta vahvistuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kehitetään naisia kiinnostavia työpaikkoja, opiskelutarjontaa, palveluita, osallistumisen kanavia, naisten osallisuutta ja harrastamisen mahdollisuuksia
- Avointen työpaikkojen osaamistarpeiden ja ominaisuuksien määrittäminen ja niistä viestintä tehdään niin, että ne kannustavat myös uransa alkutaipaleella olevia naisia
- Tuetaan avointa ja syrjimätöntä rekrytointia mm. anonyymien rekrytoinnin, osaamiskuvausten ja muiden normitietoisien menetelmien avulla

- Lähtemisen ja muualla menestymisen mallin rinnalle aktiivisella mainetyöllä vahvistetaan kuvaa Kainuusta alueena, jossa naiset voivat rakentaa merkityksellisen elämän, ovat tervetulleita Kainuuseen

Tasa-arvonäkökulma viestinnässä vahvistuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Imago- ja brändiviestinnän sanoituksen, kuvaston, kohdeilmiöiden ja kanavien viritys tasa-arvonäkökulmaan sopiviksi
- Kaupungin ja maakunnan viestijöiden koulutus tunnistamaan ja ehkäisemään sukupuolittumista ja verkkovihaa
- Yhteistyö alueen mediatoimijoiden ja naisverkostojen kanssa menestyvien naisten mallien viestinnässä ja naisnäkökulman vahvistamisessa

Tasa-arvoindikaattoreiden ja tasa-arvotoimien vaikuttavuuden seuranta tehostuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Vakiinnutetaan sukupuolittain eritellyn tiedon käyttö työllisyyttä, muuttoliikettä, koulutusta ja hyvinvointia koskeissa tietopalveluissa.
- Seurataan kyselyissä ja palautelomakkeissa palautetta palveluista, toiminnasta tai suunnitelmista myös sukupuolisensitiivisestä näkökulmasta
- Sisällytetään sukupuolivaikutusten arviointi osaksi alueen ohjelmaprosesseja

Tasa-arvoista palveluista viestimistä tuetaan

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Organisoidaan tulomuuton tukea, jotta asunnon, puolison, työpaikan, perheen tarvitsemien palvelujen ja vapaa-ajan mahdollisuuksien löytäminen sujuu helposti
- Kehitetään yhteisöllisiä (etä)työtilakokeiluja toimiviksi konsepteiksi
- Hyödynnetään kokemusasiantuntijat ja raadit kunnallisten ja yksityisten palveluiden kehittämisessä naisnäkökulmasta

Positiivinen maakuntakuva, mainetyö ja kulttuuri

Kainuu erottuu muista maakunnista omaleimaisella ja vahvalla identiteetillä. Vaikka Kainuun maakuntaidentiteetti on vahva, Kainuu tunnetaan Suomessa toistaiseksi varsin huonosti (Maakuntakuvatutkimus 2021). Hyvää on, että Kainuun tuntevien mielikuvat maakunnasta ovat positiiviset. Positiivinen maakuntakuva tukee osaltaan uusien asukkaiden, opiskelijoiden, työntekijöiden, matkailijoiden sekä yritysten ja investointien houkuttelua maakuntaan. Positiivisen maakuntakuvan vahvistamisessa mainetyö ja viestintä ovat keskeisiä. Kainuulainen kulttuuriperintö, -osaaminen ja pääoma ovat itseisarvoisia kehittämisen ja säilyttämisen kohteita, mutta myös alikäytettyjä resursseja aluekehittämisessä.

Yleistavoite

Positiivinen maakuntakuva vahvistuu ja Kainuun tunnettuus lisääntyy, mikä tuo maakuntaan uusia asukkaita, työntekijöitä, opiskelijoita, matkailijoita ja investointeja. Kulttuurin ja luovien alojen osaamista ja elinkeinollista vaikuttavuutta vahvistetaan erityisesti osana mainetyötä, matkailua ja tapahtuma-alaa.

Kehittämistavoitteet 2022–2025

Vahvistuva maine tuo lisää Kainuun tunnettuutta

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Maineyön verkostojen (mainetiimi ja julkisviestijät) yhteistyötä ja Kainuu-tasoisien viestinnän koordinaatiota tiivistetään
- Yhteisillä kohderyhmäkohtaisilla markkinointikampanjoilla vahvistetaan Kainuun aluebrändiä
- Kainuulaisia ja muita kannustetaan viestimään Kainuusta positiivisesti erilaisilla yhteisillä somekampanjoilla
- Kehitetään yhteisiä tapoja pitää yhteyttä Kainuusta muualle muuttaneisiin nuoriin aikuisiin, jotta he näkisivät paluumuuton kotimaakuntaan mahdolliseksi
- Lisätään Kainuun tunnettuutta kansainvälisten kohderyhmien keskuudessa kehittämällä englanninkielistä verkko-, some- ja printtivistintää ja tekemällä suunnitelmallista ja aktiivista rekrytointimarkkinointia ulkomailla
- Käynnistetään Kainuu-lähettilästoiminta. Lähettilään viestivät monipuolisesti Kainuun mahdollisuuksista ja osallistuvat erilaisiin tapahtumiin ja messuille.

Yhteinen aluebrändi vahvistaa positiivista maakuntakuvaa

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Hyödynnetään aktiivisesti Kainuu-brändiä Kainuu-tasoisessa viestinnässä ja markkinoinnissa
- Uudistetaan kainuu.fi-verkkosivustot Kainuu-brändi-ilmeelle ja kehitetään niitä pitkäjänteisesti Kainuun viestinnän ja markkinoinnin laskeutumissivustona.
- Vahvistetaan Kainuun positiivista näkyvyyttä yhteisillä Kainuu-brändituotteilla. Näissä huomioidaan paikallisuus ja ympäristöarvot.
- Kansainvälisessä matkailumarkkinoinnissa vahvistetaan Arctic Lakeland -brändiä.
- Kehitetään ja päivitetään Kainuun kuvapankkia.
- Huolehditaan siitä, että Kainuu-tieto eri kanavilla on ajantasaista ja olennaista.

Kulttuurin ja luovien alojen osaaminen ja elinkeinollinen vaikuttavuus vahvistuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Tuetaan Kainuun vakiintuneiden kulttuuritapahtumien jatkuvuutta ja uudistumista sekä edistetään uusien syntymistä
- Vahvistetaan kainuulaista kulttuurialan osaamista
- Hyödynnetään Kainuun kulttuurin saama kansainvälinen näkyvyys, esim. Kuhmon saama Unescon kirjallisuuskaupunki -tunnustus tai Puolangan pessimismi
- Hyödynnetään Oulun saaman Euroopan kulttuuripääkaupunkistatuksen tuomat mahdollisuudet
- Kehitetään aktiivisesti Kainuuta elokuva- ja sarjatuotantojen ympäristönä ja edistetään kansallisten ja kansainvälisten tuotantojen saamista Kainuuseen
- Kehitetään Kainuun kulttuuriperintöön, historiaan, kulttuurin merkkihenkilöihin ja kulttuuritapahtumiin perustuvaa kulttuurimatkailua osana Kainuun matkailutuotteiden kehittämistä
- Hyödynnetään aktiivisesti ja yhteistyössä kulttuuritoimijoiden kanssa kainuulaista kulttuuripääomaa maakunnan maineyssä

Elinkeinot, osaaminen ja digitaalinen siirtymä

Yrittäjyys, elinkeinot, investoinnit ja digitaalinen siirtymä

Pienillä ja keskisuurilla sekä mikroyrityksillä on alueella, toimialasta riippumatta, keskeinen rooli. Alueellisia, kansallisia ja kansainvälisiä panoksia kohdennetaan uusien yritysten synnyn sekä niiden ja olemassa olevien yritysten kannattavan kasvun vauhdittamiseen sekä työelämän laadun, yrityspalvelujen ja yrityskiihdyttämätöiminnan kehittämiseen. Yritysten kasvun vauhdittamisessa painotetaan toimivien yritysten kasvun tukemista, uuden yritystoiminnan aloittamista sekä investointien saamista maakuntaan. Eri toimialoille hankitaan ja kehitetään Kainuuseen toimialavetureita ja niiden ympärille pienempiä yrityksiä sekä tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistoimintaa. Kainuulaisten yritysten vientiponnisteluja ja yhteistyötä isojen

toimeksiantojen saamiseksi sekä pääsyä Kainuussa ja lähialueilla käynnistyviin suuriin teollisiin, rakennus- ja infrastruktuurihankkeisiin tulee edistää.

Innovaatiotoiminta ja riittävä liiketoimintaosaaminen ovat välttämättömiä kaikilla Kainuun toimialoilla. Digitalisaation ja data-analytiikan hyödyntämistä sekä automaation ja robotiikan ja muiden teollisuus 4.0 menetelmien soveltamista kainuulaisessa yrityksissä lisätään ja parannetaan yritysten kilpailukykyä. Yritysten sekä julkisen ja kolmannen sektorin digitaalinen siirtymä tarjoaa uusia kasvumahdollisuuksia, mutta on myös välttämätöntä kilpailussa pärjäämisessä. Onnistunut digitaalinen siirtymä edellyttää yritysten, koulutus- ja yrityskehittäjäorganisaatioiden sekä rahoittajien ja viranomaisten osaamisen vahvistamista, riittävää rahoitusta sekä toimivaa tietoliikenneinfrastruktuuria.

Riittävät teolliset ja palvelualan investoinnit takaavat Kainuun aluetalouden kestävä kasvun. Investointien varmistaminen on Kainuun tilannekuvassa tunnistettu yhdeksi kriittisimmäksi kehittämistarpeeksi.

Onnistuneet omistajan vaihdokset ovat merkittävimpiä yritystoiminnan jatkuvuutta ja kestävä kasvua turvaavia toimia, jotka on kuvattu osaavan työvoiman riittävyys -luvussa. Työelämän laadun kehittäminen vahvistaa Kainuun työmarkkinoiden veto- ja pitovoimaa sekä työntuottavuutta. Nämä ovat kaikki keskeisiä Kainuun elinvoiman rakennusaineita.

Kainuussa toimii yli 2 000 järjestöä, joiden toimintaa osallistuu kymmeniä tuhansia henkilöitä vuosittain. Järjestöissä toimii tuhansia vapaaehtoisia toimijoita moninaisissa tehtävissä. Järjestötoiminnan ammattimaistuuessa vapaaehtoisten rinnalle on palkattu lisääntyvässä määrin palkattua henkilöstöä. Tämä suuntaus tulee vahvistumaan. Järjestöjen tuottamat palvelut lisäävät hyvinvointia ja monipuolistavat vapaa-ajan harrastetoimintaa. Vapaaehtoiset toimijat tuottavat suuren osan kainuulaisten järjestöjen tuottamasta maksuttomasta palveluntarjonnasta, mutta myös osan maksullisesta palveluntarjonnasta. Yhteisteiskunnan muutos ja palvelujen kuluttajat vaativat laatua ja ammattimaisuutta järjestöjen palvelutuotantoon. Tämä muutos on lisännyt ammattimaisesti tehtyjä maksullisia palveluita järjestöistä. Maksullinen palveluntarjonta on joko yhdistyksen yleishyödyllistä toimintaa tai se on erotettu elinkeinotoiminnaksi. Elinkeinotoiminta voi sisältyä järjestötoimintaan, jossa se on erotettu kirjanpidossa elinkeinotoiminnaksi tai, että järjestö omistaa tai on osakkaana yrityksessä.

Yhteiskunnallista yritystoimintaa voivat harjoittaa yritykset ja kansalaisjärjestöt, joiden toiminnassa yhdistyvät vapaaehtois- ja palkkatyö, aatteellisuus ja ammatillisuus sekä yleishyödyllisyys ja markkinakilpailu. Esimerkiksi osuuskuntien arvopohjainen toiminta sopii yhteiskunnalliseksi yritykseksi. Niiden jäsenyys voi tuoda yhteen paikalliset yhdistykset ja yritykset, vakituiset ja vapaa-ajan asukkaat. Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuus mm. palvelujen tuotannossa tuo tulevaisuudessa uusia mahdollisuuksia maaseudulle ja taajamiin. Harvaan asutulla maaseudulla uusien lähipalvelutuotantojen kehittämiseksi tarvitaan useammin sellaisia uusia toimijoita, jotka kykenevät operoimaan pienillä katteilla ja joiden tavoitteena ei ole voiton saanti vaan palvelu ja yleishyödyllisyys. Yhteiskunnallinen yritystoiminta vastaa osalle nuorisoa heidän arvojen muuttumiseen. He haluavat osallistua arvopohjaiseen yritystoimintaan ja rakentaa toimeentuloa eikä suuria voittoja ja näin saavat vapaa-aikaa itselle ja perheille. Soteuudistuksessa ja muissa aluehallinnon ja palvelutuotannon uudistuksissa tarvitaan olemassa olevien toimintatapojen uudistamista, uusia työtapoja sekä luottamusta ja yhteistä näkemystä. Kolmannen sektorin ja yritysten toimintaedellytyksiä tulee vahvistaa.

Kaikilla Kainuun elinkeinojen ja yritysten kehittämistoimilla tähdätään seuraaviin tavoitteisiin.

Yleistavoite

Kainuun alue-BKT kasvaa koko maan kasvua nopeammin, vientiä harjoittavien kasvuyritysten määrä lisääntyy, viennin volyyymi kasvaa sekä tuotannon jalostusarvo ja työn tuottavuus nousevat vuosina 2022 – 2025 vuoden 2021 tilanteeseen verrattuna. Kainuun yksityinen, julkinen ja kolmas sektori pysyvät mukana digitaalisessa siirtymässä ja siirtymän myötä syntyy uusia yrityksiä. Kainuun resilienssi (kyky toipua äkillisistä muutoksista) vahvistuu. Vuoteen 2025

mennessä Kainuussa toteutuu yhteisarvoltaan noin 2,2 miljardin euron teolliset ja palvelualan investoinnit

Tähän tavoitteeseen pyritään seuraavien kehittämistavoitteiden ja strategisten toimenpiteiden kautta.

Yritysten määrä, kasvu ja vienti lisääntyvät sekä tuotannon jalostusarvo ja työntuottavuus nousevat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Edistetään ja tuetaan yritysten kasvua sekä uusien palvelujen ja tuotteiden kehittämistyötä
- Lisätään uusyritysperstantaa Kainuussa, jotta saadaan yrityksiä lopettavien tilalle
- Vauhditetaan uusien vientiin suuntautuvien kasvuyritysten syntyä sekä olemassa olevien yritysten vientiä ja kasvua
- Tuetaan tuotannon jalostusarvoa ja työn tuottavuutta nostavaa T&K&I -toimintaa tutkimus- ja kehittäjäorganisaatioiden sekä rahoittajien yhteistyönä
- Rohkaistaan nuoria yrittäjyyteen ja tuetaan nuorten yrityksiä
- Kannustetaan kuntia ja oppilaitoksia ottamaan käyttöön yrittäjyyskasvatuksen toimintamalleja
- Laajennetaan ja tehostetaan yrityskiihdyttämätöimintää sekä luodaan oppilaitosten ja yrityskehittäjäorganisaatioiden kanssa yhteistyössä Kainuun yrittäjyyspolkumalli (opiskelijoista yrittäjiä ja heidän valmistuttuaan oppilaitoksesta yrityskehittäjäorganisaatiot auttavat näitä yrityksiä eteenpäin) ja integroidaan se uuden maakunnan kasvupalvelutoimintoihin
- Julkisilla hankinnoilla tuetaan paikallista palvelu- ja tuotetarjontaa
- Edistetään nuorten yrittäjyyttä ja nuorten arvomuutoksia vastaavia uusia liiketoiminnallisia tapoja yrittää.

Kainuuseen saadaan teollisia ja palvelualan investointeja

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Varmistetaan vireillä olevien investointien toteutuminen, kärkihankkeena Kai Cell Fibers Oy:n biotuotetehdas Paltamoon
- Kehitetään Kainuun vetovoimaa investointikohteena ja haetaan aktiivisesti ulkopuolisia investointeja
- Laaditaan Kainuun investointistrategia ja käynnistetään sen mukaiset toimenpiteet

Kainuuseen eri toimialojen veturiyrityksiä eli kasvavia vientiyrityksiä ja toimialavetureita julkiselle sektorille ja näiden ympärille alihankintayrityksiä sekä tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistoimintaa

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Houkutellaan alueelle uusia julkisen ja yksityisen sektorin toimialavetureita
- Kehitetään olemassa olevia yrityksiä ja julkisia organisaatioita toimialavetureiksi
- Kehitetään toimialavetureiden ympärille liiketoimintaekosysteemejä ja osaamiskeskittymiä

Yhteiskunnallinen yrittäjyys vahvistuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kolmannen sektorin brändäämistä, viestintä- ja verkostotaitojen kehittämistä, liiketoimintaosaamisen nostamista sekä uuden laatujärjestelmän kehittämistä
- Vapaaehtoistoiminnan, yhteiskunnallisen, ja perinteisen yritystoiminnan erojen selkeyttäminen sopimuskäytäntöjä muuttamalla hyödyntäen eurooppalaisia malleja
- Hankinnoissa huomioidaan yrittäjyyden aluetalouden kokonaisvaikutukset
- Luodaan yrittäjyyden maakunnalliset kumppanuuspöydät julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välille ja käydään yhdessä eri toimintoja läpi ja kehitetään uusia yhteistyöalueita
- Huomioidaan nuorten arvomaailman muutokset yhteiskunnallisen yrittäjyyden kehittämisessä

Digitaalinen siirtymä, yritysten tuottavuus ja henkilöstön osaaminen vahvistuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Toteutetaan vuoden 2021 aikana laadittava Kainuun teollisuus 4.0 tiekartta
- Toteutetaan vaikuttavia yritysten sekä julkisen ja kolmannen sektorin digitalisaatiohankkeita
- Kehitetään digitaalisia yksityisiä ja julkisia palveluita sekä datatalouden, tekoälyn ja mahdollistavien teknologioiden (pilvi- ja suurteholaskenta ja kvanttiteknologiat) hyödyntämistä liiketoiminnassa
- Vahvistetaan yritysten, koulutus- ja yrityskehittäjäorganisaatioiden sekä rahoittajien ja viranomaisten digitaalisen siirtymän edellyttämää osaamista
- Satsataan työelämän laadun (hyvä johtaminen, työntekijän vaikuttamismahdollisuudet, fyysinen ja emotionaalinen turvallisuus, työhyvinvointi) kehittämiseen yrityksissä ja julkisella sektorilla
- Tuetaan yrityksiä parantamaan työn tuottavuutta työn tekemisen ja toimintatapojen uudistamisella
- Parannetaan työn tuottavuutta luomalla korkean jalostusarvon ja osaamisen työpaikkoja
- Tuetaan yrityksiä henkilöstön osaamisen koko työuransa aikaiseen ja työpaikan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen

Osaava työvoima

Osaava työvoiman riittävyys on tunnistettu Kainuun tilannekuva-analyysissä yhdeksi Kainuun kehityksen ja elinvoiman kannalta keskeisimmäksi kehittämishaasteeksi, johon vaikuttavat erityisesti Kainuun väestökehitys sekä aluetalouden ja yritysten kasvu. Olennaista on nykyisen työvoiman osaamisen päivittäminen ja vahvistaminen työelämän tarpeita vastaaviksi. Tähän tarvitaan monipuolisia, hyvin saavutettavissa olevia kouluttautumismahdollisuuksia. Koska alueelle tarvitaan lisää työikäistä väestöä ja uusia asukkaita, ovat aktiivinen työperäinen maahanmuuttopolitiikka ja monikulttuurisuuden vahvistaminen ovat merkittävä osa Kainuun kehittämistä. Monilla aloilla osaavasta työvoimasta on pulaa koko maassa ja Kainuu kilpailee osaajista muiden alueiden kanssa.

Yleistavoite

Kainuu saa osaavaa työvoimaa työmarkkinoiden tarpeiden mukaisesti. Vuoteen 2025 mennessä työvoimapula ja rekrytointiongelmat ovat vähentyneet vuoden 2021 tasosta ja avoimena olevien työpaikkojen kestossa saavutetaan valtakunnan keskiarvo ja 70% KAOsta ja KAMKsta valmistuneista opiskelijoista työllistyy Kainuuseen. Yksikään teollinen tai palvelualan investointi ei jää toteutumatta työvoimapulan takia.

Yleistavoitteeseen pyritään seuraavien kehittämistavoitteiden ja strategisten toimenpiteiden kautta

Kehittämistavoitteet

Työllisyysaste nousee kaikissa työikäisten ikäluokissa ja kokonaisuudessaan 73 % vuoteen 2025 mennessä ja entistä useampi työvoiman ulkopuolella olevista integroituu työelämään.

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kainuun työllisyyden kuntakokeilussa kehitetään uudenlaista toimintaa ja innovoidaan asiakkaille tarkoitettuja työllistäviä palveluja
- Vähennetään pitkäaikaistyöttömyyttä monialaisella ja -ammattillisella yhteistyöllä sekä tähän liittyvän osaamisen kehittämisellä
- Edistetään Kainuun miesten työllisyyden kohentumista samalle tasolle kainuulaisten naisten työllisyyden kanssa
- Kehitetään välityömarkkinoita työttömyyden ja avointen työmarkkinoiden välille henkilöille, joiden valmiudet eivät vastaa avointen työmarkkinoiden vaatimuksia, ponnahduslaudaksi kohti avoimia työmarkkinoita
- Tuetaan työllistymistä, jatkuvaa ja elinikäistä oppimista uudelleen kouluttautumista, osaamisen päivittämisen menetelmiä, opinnollistamista sekä yritysten oppimisympäristöjä kehittämällä
- Vahvistetaan osatyökykyisten työ- ja toimintakykyä, työllistymistä ja työssä pysymistä (toimintamallien kehittäminen) sekä osatyökykyisten työllistämistä edistävien keinojen tuntemista
- Tunnistetaan työkyvyttömät työnhakijat ja ohjataan heidät tarkoituksenmukaisten palveluiden ja etuuksien piiriin
- Rakennetaan nuorille yksilöllisiä työllistymispolkuja (kainuulainen nuorisotakuu), vahvistetaan nuorten työelämävalmiuksia, opinto-ohjausta, yrittäjyyskasvatusta sekä oppisopimuskoulutusta
- Edistetään opiskelijoiden työllistymistä jo opiskelujen aikana harjoittelumahdollisuuksia lisäämällä
- Edistetään koulutuksesta valmistuneiden nopeaa työllistymistä (valmistumisen jälkeisen 1. työpaikan löytymisen nivelvaihe)
- Kehitetään toimintamalleja, joilla madalletaan työllistämisen kynnyksiä yrityksissä
- Kokeillaan ja lisätään uusia, erilaisia toimintamalleja tai -tapoja työntekijöiden rekrytoinnissa (mm. anonyymirekrytointi)

Rekrytointiosaaminen ja rekrytointien tuloksellisuus paranevat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Vahvistetaan yhteistyötä ja digitalisaation hyödyntämistä rekrytoinneissa
- Vahvistetaan yritysten rekrytointiosaamista (myös kv-rekrytointiosaamista) ja kehitetään työelämän laatua kilpailutekijänä
- Tehostetaan maakunnan maineyön hyödyntämistä rekrytointikampanjoissa

Maahanmuutto lisääntyy, maahanmuuttajien kotoutuminen onnistuu, työllisyysaste paranee ja Kainuun monikulttuurisuus vahvistuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Laaditaan ja toteutetaan Kainuun maahanmuutto-ohjelma 2022–2025, jossa tavoitteena on yksittäisten työntekijöiden lisäksi kokonaisten perheiden muuttaminen ulkomailta Kainuuseen
- Vahvistetaan kotouttamisprosessin nopeutta, suunnitelmallisuutta sekä kotouttamisosaamista sekä kotouttamis- ja integrointiohjelmien toteutusta
- Tuetaan toimia, joilla vähennetään ennakkoluuloja sekä lisätään maahanmuuttajien ja kantaväestön vuorovaikutusta ja keskinäistä suvaitsevaisuutta (kts. kansainvälistymisosio)

Ulkomaisia ja kotimaisia kausi- ja vuokratyöntekijöitä saadaan pysyviksi asukkaiksi ja työntekijöiksi Kainuuseen

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Tehdään kokonaiskartoitus koti- ja ulkomaisesta kausi- ja vuokratyövoimasta Kainuussa, jossa kartoitetaan heidän halukkuuttaan sekä toiveita, joiden toteutuessa he voisivat muuttaa Kainuuseen asumaan ja käynnistetään kartoituksen perusteella tarvittavat toimenpiteet

Yritysten omistajanvaihdokset onnistuvat ja elinkelpoisten yritysten liiketoiminta jatkuu ja kasvaa

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Varmistetaan yritysten omistajanvaihdokset niin, että työpaikat yrityksissä lisääntyvät
- Laaditaan omistajanvaihdosten tehostamiseen maakunnalliset toimintasuunnitelma sekä määritellään vastuuorganisaatio, neuvontapiste ja yhteistyöfoorumi
- Käynnistetään prosesseja, joissa vahvistetaan opiskelijoiden valmiuksia ja mahdollisuuksia ryhtyä yrittäjiksi uusia omistajia etsiviin yrityksiin
- Varmistetaan maatalouden viljelijöiden onnistuneet sukupolven vaihdokset ja toiminnan jatkuvuus

Kainuussa koulutetaan onnistuneesti alueen työmarkkinoiden tarvitsemia osaajia

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Luodaan Kainuuseen uusi aluekehityksen seurannan ja ennakkoinnin (tilannekuva) toimintamalli
- Koulutetaan ennakoivasti osaajia Kainuun työvoimatarpeeseen, rekrytoidaan opiskelijoita kotimaasta ja ulkomailta ja varmistetaan opiskelijoiden työllistyminen koulutuksen jälkeen Kainuuseen
- Vahvistetaan Kainuun työvoimapula-alojen koulutuksen ja työpaikkojen vetovoimaa jatkuvalla maineilyllä
- Puretaan aktiivisesti mies- ja naisvaltaisten alojen koulutuksen ja työpaikkojen segregatiota

KAMKsta sekä 2. asteelta valmistuneista Kainuuseen työllistyvien osuus kasvaa

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Rekrytoidaan opiskelijoita kotimaasta ja ulkomailta ja varmistetaan opiskelijoiden työllistyminen koulutuksen jälkeen Kainuuseen
- Rakennetaan ja markkinoidaan opiskelu- ja valmistumisen jälkeinen työpaikka Kainuussa -paketteja

Kainuun veto- ja pitovoima asuinpaikkana sekä työ- ja opiskelualueena vahvistuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kainuun maineilyöhön suunnataan resursseja sekä työn vaikuttavuutta, yhteistyötä ja johtajuutta tehostetaan
- Varmistetaan ja vastuutetaan maineilyn sähköisten alustojen ja digitalisaation jatkokehitys ja ylläpito

Koulutus ja osaaminen

Koulutus ja osaaminen ovat alueen elinvoiman, asukkaiden hyvinvoinnin, yritysten kestävä kasvun ja kilpailukyvyyn sekä työhyvinvoinnin ja vetovoimaisen työelämän perusrakennusaineita. Sivistys ja sitä vahvistava koulutus ja oppiminen ovat myös itseisarvoisia osia humaania ihmisyyttä ja merkityksellisen elämän rakentajia. Koulutuksellisen tasa-arvon pyrkimys on osa pohjoismaisen hyvinvointivaltion ideaa ja keskeinen osa niiden toisen maailmansodan jälkeistä menestystarinaa.

Yleistavoite

Kainuun koulutustarjonta kehittyy ja monipuolistuu niin, että alueella annettavalla tutkinto- ja täydennyskoulutuksella sekä jatkuvan elinikäisen oppimisen mahdollistavilla ratkaisuilla vastataan ennakoivasti Kainuun työelämän koulutustarpeisiin sekä turvataan ja kehitetään koulutuspalveluja koko Kainuun alueella. Kainuussa toimivilla toisen ja korkea-asteen ja vapaan sivistystyön laadukkaiden koulutuspalvelujen tuottajilla on vahva kansallinen ja kansainvälinen asema ja rooli. Koulutuksen vetovoima vahvistuu. Kainuuseen saadaan uutta pysyvää yliopistollista perustutkintokoulutusta.

Tähän tavoitteeseen pyritään seuraavien kehittämistavoitteiden ja strategisten toimenpiteiden kautta.

Kehittämistavoitteet

Kainuun oppilaitosten ja työelämän yhteistyö vahvistuu.

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Edistetään opiskelijoiden harjoittelupaikkojen saamista kainuulaisissa julkisen sektorin organisaatioissa ja yrityksissä
- Hyödynnetään ja kehitetään monimuotoisia koulutusmuotoja (mkl. oppisopimuskoulutus)
- Lisätään yritysten käyttöä ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöinä ja oppimisympäristöjä erityisesti Kainuun kuntiin, joissa ei ole ammatillista koulutusta
- Tehdään harjoittelupaikkaohjelma opiskelijoiden sitouttamiseksi maakunnan työmarkkinoille ja vahvistetaan työnantajien valmiuksia ottaa opiskelijoita työharjoitteluun
- Tiivistetään KAO:n ja KAMK:n opiskelijoiden yhteyksiä Kainuun työnantajiin opintojen alusta lähtien
- Tehostetaan koulutuksen antamista jo työelämässä oleville maahanmuuttajille

Kainuun koulutuspolku perusopetuksesta yo-koulutukseen vahvistuu ja monipuolistuu; Kainuuseen saadaan pysyvää yliopistollista perustutkintokoulutusta **Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025**

- Parannetaan Kainuussa olevan koulutustarjonnan näkyvyyttä, tunnistetaan tarjonnan puutteet ja käynnistetään toimenpiteet koulutuspolun täydentämiseen; hyödynnetään vapaa sivistystyö koulutuspolun kehittämisessä
- Vahvistetaan jatkuvan oppimisen koulutustarjontaa paremmin vastaamaan työelämän nopeasti muuttuvia osaamistarpeita
- Monipuolistetaan ammattikorkeakouluopintotarjontaa ja käynnistetään toimet pysyvän yliopistollisen perustutkintokoulutuksen (jossa on vuosittainen sisäänotto) saamiseksi Kajaanin yo-keskukseen yhteistyössä muiden yo-keskuskaupunkien kanssa; vahvistetaan yo-keskusten asemaa ja rahoitusta edunvalvonnalla
- Käynnistetään työelämän tarpeita vastaavia yo-muuntokoulutusohjelmia Kainuussa
- Tiivistetään 2.asteen ja ammattikorkeakoulun yhteistyötä kehittämällä väyläopintoja 2.asteelta KAMK:n sekä KAMK:n jatko-opintoja KAO:n opetusaloille
- Turvataan koko Kainuun kattavan lukioverkon säilyminen
- Vahvistetaan Kainuun lukioiden profiloitumista ja vetovoimaa sekä 2. asteen opetuksen kansainvälisyyttä
- Etätöiden ja -opiskelun esteiden poistamiseksi kehitetään uusia toimintamalleja mm. työ- ja opiskeluterveydenhuollossa.
- Yhteistyön avulla Kainuuseen perustetaan korkeakoulujen tenttien suorittamispiste, joka mahdollistaa joustavan tenttiajan ja -paikan valinnan, myös muualla kuin oman kotikorkeakoulun tiloissa

Digitaalisuuden avulla syntyy uusia koulutuspalveluja

- Kehitetään maksullisia digitaalisia koulutuspalveluja kotimaahan ja vientiin
- Hyödynnetään digitaalisia ratkaisuja koulutuspalveluissa Kainuussa

Kv-opiskelijoiden määrä Kainuussa kasvaa ja integroituminen työelämään tehostuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Toisella asteella (KAO + lukiot) rekrytoidaan opiskelijoita ulkomailta ja tuetaan heitä niin, että he omaksuvat kielen ja kulttuurin ja jäävät Kainuuseen opiskelemaan ja töihin
- Lisätään KAMK:n kv-opiskelijoiden määrää Kainuussa (vuosittain 300 kv-opiskelijan sisäänotto vuoteen 2025 mennessä)
- Tuetaan kainuulaisten yritysten valmiuksia työllistää kv-opiskelijoita
- Varmistetaan, että kaikille Kaon ja KAMKn kv-opiskelijoille, jotka haluavat jäädä Kainuuseen, löytyy työpaikka
- Huomioidaan maahanmuuttajien tarpeet koulutuspalveluissa

Kainuun älykäs erikoistuminen

Älykäs erikoistuminen on alueellisen kehittämisen keino, jossa Kainuuta kehitetään korkean osaamisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa vahvistamalla. Älykkään erikoistumisen toimenpiteet kohdennetaan teemoihin ja toimialoihin, joilla erityisesti nähdään kestävä kasvun mahdollisuuksia tulevaisuudessa ja joilla Kainuussa on korkeaa osaamista. Keskeistä älykkäässä erikoistumisessa on yhteistyö julkisen sektorin ja yritysten välillä sekä se, että syntyviä innovaatioita ja tutkimustuloksia saadaan muuttumaan kannattavaksi ja kasvavaksi erityisesti vientiin suuntautuvaksi yritystoiminnaksi. Yrittäjyyden edistäminen (yritysten innovaatiotarpeiden tunnistaminen ja niiden ratkaisu, ns. EDP - prosessi) on keskeinen osa Kainuun älykkään erikoistumisen strategian toteutusta.

Älykkään erikoistumisen strategia (RIS3) on kokonaisvaltainen, yksityiskohtainen, itseään ylläpitävä ja ennakoiva. Erityisesti Kainuun kaltaiselle pienellä maakunnalle tuloksellinen yhteistyö on kriittisen tärkeää älykkään erikoistumisen toteutuksessa. Kainuussa on kohtalaisen harvalukuinen joukko tutkijoita sekä koulutus- ja tutkimusorganisaatioita. Kainuussa on kuitenkin huippuosaamista ja innovaatiotoiminnan ja tutkimuksen infrastruktuuria, joiden avulla Kainuu on kokoaan suurempi innovatiivisten ratkaisujen tuottaja. Yhteistyön avulla Kainuu pääsee mukaan arvoketjuihin ja voi viedä osaamistaan alueen ulkopuolelle ja pääsee mukaan kansainväliseen kasvuun. Yhteistyön avulla ja osallistumalla kansallisiin ja alueiden välisiin verkostoihin ja arvoketjuihin Kainuun osaamista voidaan vahvistaa eli saada alueelle lisää kriittistä massaa.

Tarkemmin älykäs erikoistuminen on kuvattu Kainuun älykkään erikoistumisen strategiassa 2021–2027 ([Kainuun älykkään erikoistumisen strategia 2021- 2027 \(kainuunliitto.fi\)](https://kainuunliitto.fi)). Älykkään erikoistumisen strategian laatimisessa on otettu ja sen toteuttamisessa otetaan huomioon EU:n komission strategioille asettamat seitsemän ennakkoehtoa:

1. Ajantasainen analyysi alueen innovaatioiden levittämisen (käytäntöön siirtäminen, tuotteistaminen, kaupallistaminen) pullonkauloista, mukaan lukien digitalisaatio
2. Älykkään erikoistumisen strategian hallinnoinnista vastaavan toimivaltaisen alueellisen toimijan todentaminen. Kainuussa tämä toimija on Kainuun liitto.
3. Strategian tavoitteita mittaavat indikaattorit on asetettu ja toimintatavat määritelty.
4. Yritysten innovaatiotarpeiden tunnistaminen ja niiden ratkaisu (EDP-prosessi) on otettu käyttöön älykkään erikoistumisen strategian rakentamiseen ja toteutukseen.
5. Älykkään erikoistumisen tavoitteisiin ja toimenpiteisiin on asetettu Kainuun tutkimus- ja innovaatiojärjestelmien kehittäminen sekä kansallisten järjestelmien kehittämissyhteistyöhön osallistuminen
6. Osa Kainuun älykästä erikoistumista on teollisuuden vihreän ja digitaalisen siirtymän vauhdittaminen

7. Kansainvälinen yhteistyö on keskeisesti mukana älykkään erikoistumisen tavoitteissa, toimenpiteissä ja sen toteutumisesta myös seurataan.

Kainuun älykkään erikoistumisen painopisteet

Älykkään erikoistumisen strategia sisältää viisi teemaa ja kolme instrumenttia (ks. kuva 1). Mainitut viisi teemaa sisältävät kolme vertikaalista teemaa:

- Teema 1: Tutkimuksen lisääminen ja innovaatioiden edistäminen,
- Teema 2: Erikoistumisohjan vahvistaminen ja monipuolistaminen (2A) Teollisuus: Biotalous, kaivos, metalli ja teknologiateollisuus, (2B) Osaamisintensiiviset palvelualat,
- Teema 3: Yhteydet ja integraatio, toimenpiteet alueiden väliseen yhteistyöhön

Lisäksi älykkäässä erikoistumisessa on kaksi monialaista ja läpileikkaavaa teemaa (Digitaalinen muutos ja Green Deal). Näitä kahta monialaista teemaa sovelletaan kaikkiin älykkään erikoistumisen toimialoihin. Samoin älykkäässä erikoistumisessa on määritelty kolme instrumenttia strategian toteutukseen: Hallinto ja hallinnointi, Yritysten innovaatiotarpeiden tunnistaminen ja niiden ratkaisu (EDP-prosessi), Rahoitusmahdollisuudet, Tekninen tuki.

Revised Kainuu RIS3 2021 - 2027		Teemat ja toimialat	
Välineet: koordinaatoryhmiä ja hallinto, EDP, rahoitus, tekninen tuki	TEEMA 1: Tutkimuksen lisääminen ja innovaatioiden edistäminen	TEEMA 2: Erikoistumisohjan vahvistaminen ja monipuolistaminen	
	INNOVAATIOIDEN KEHITTÄMINEN (SOVELTAVA TUTKIMUS) 1. Mittaustekniikka 2. Peilistämisen ja edistyskelliset simulointitekniikat (3D, VR, AR) 3. Big data analytiikka ja suurteholaskenta 4. Kiertotalous kaivosteollisuudessa ja biotaloudessa	Tärkeä osa teeman 2 hankkeista perustuu aihealueella 1 tuotettujen soveltavien tutkimustulosten hyödyntämiseen.	
		2A) TEOLLISUUDET: Biotalous, kaivostoiminta, metalli ja ICT Teollisuuden nykyaikaistamisen edistäminen investoimalla 1. uusien tuotteiden kehittämiseen 2. tuotantoprosessien parantamiseen (esim. Industry 4.0:n käyttöönotto) 3. tuotteiden ympäristö- ja laatuolosuhteiden parantamiseen	2B) OSAAMISINTENSIIVISET PALVELUALAT 1. Ammattimainen (talvi)urheilu sekä urheiluvälineiden ja -harjoittelu 2. Aktiiviteettimarkkinat 3. Sosiaali- ja terveyspalvelut (Digitaalisuutta hyödyntäviä innovaatioita käytetään palvelujen tuotannon tehostamiseen (erityisesti sote palvelut) sekä palveluista saatavan lisäarvon kasvattamiseen. Lisätään kansainvälistä yhteistyötä palvelujen kehittämiseen liittyvässä TKI toiminnassa).
		TEEMA 3: Yhteydet ja integraatio, toimenpiteet alueiden väliseen yhteistyöhön Teema 3 on suunniteltu välineeksi, jolla helpotetaan priorisoitujen toimialojen teemoja 1 ja 2.	
		ALUEELLISEN INNOVAATIOJÄRJESTELMÄN PAREMPI TOIMIVUUS 1. Innovaatioinfrastruktuurit 2. Mukaanpääsy alueidenvälisiin kysyntävetoisin innovaatioprosesseihin 3. Kehittyvät teollisuudenalat ja innovaatioalustat, mkl. alueiden väliset arvoketjut, klusterit, S3-kumppanuudet 4. Alustatalous 5. Investointien saaminen RIS3 teollisuuden aloille	
Kaikkien RIS3-prioriteettien monialaiset teemat ja tavoitteet			
	TEEMA 4: Digitaalinen muutos Teema 4 koskee digitaalisen muutoksen vahvistamista teemassa 2 priorisoiduille teollisuudenaloille. Tätä tarkoitusta varten teeman 4 hankkeissa saatetaan hyödyntää teemassa 3 tarjottuja alueiden välisiä vaihtoehtoja ja/tai teemassa 1 kehitettyjä innovatiivisia ratkaisuja. 1. Teollisuuden 4.0 käyttöönotto, mukaan lukien robotiikka ja automaation sovellukset 2. Big data analytiikan ja suurteholaskennan hyödyntäminen		
	TEEMA 5. Green deal Teema 5 koskee sekä Green Deal -ratkaisujen soveltamista että niiden kehittämistä, mikä johtaa tehokkaasti teollisuuden ympäristöystävälliseen muutokseen teemassa 2. Tätä tarkoitusta varten teeman 5 hankkeissa saatetaan hyödyntää aihealueella 3 tarjottuja alueiden välisiä vaihtoehtoja ja/tai teemassa 1 kehitettyjä innovatiivisia ratkaisuja. 1. Puhtaan, kohtuuhintaisen ja turvallisen energian tuotanto ja käyttö 2. Kiertotalouden ja ympäristöllisesti kestävä tuotannon lisääminen teollisuudessa 3. Pellolta pöytään: oikeudenmukainen, terveellinen ja ympäristöystävällinen ruokajärjestelmä 4. Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja sopeutuminen 5. Ekosysteemien ja luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja palauttaminen 6. "Pidetään kaikki mukana" (oikeudenmukainen siirtyminen)		

Kuva 3. Kainuu älykkään erikoistumisen strategia 2021–2027

Kainuun älykkään erikoistumisen teemat ja välineet

Seuraavassa on kerrottu tarkemmin Kainuun älykkään erikoistumisen teemat ja välineet (Kuva 3).

Teema 1: Tutkimuksen lisääminen ja innovaatioiden edistäminen

Tavoite:

1. Rahoittaa soveltavia tutkimushankkeita, jotka perustuvat Kainuun teknologisiin vahvuuksiin ja johtavat kaupallistettaviin innovaatioihin.
2. Kannustaa sellaisten teknologisten innovaatioiden tuotantoa, joista voisi olla hyötyä teollisuuden ja palveluntuotannon laajentumiselle ja erikoistumiselle teemassa 2.
3. Linkittää Kainuun tutkimusosaaminen alueiden välisiin mahdollisuuksiin teemassa 3.

Toimialat:

Mittaustekniikka

Pelillistäminen ja edistykselliset simulointitekniikat Data-analytiikka ja suurteholaskenta

Kiertotalous kaivosteollisuudessa ja biotaloudessa

Teema 2: Erikoistumis pohjan vahvistaminen ja monipuolistaminen

Teemaan 2 kuuluvat a) Valmistava teollisuus b) Osaamisintensiiviset palvelualat

(2.A) Valmistava teollisuus

Tavoitteet:

Tuetaan priorisoitujen teollisuuden alojen (Kainuun kärkitoimialojen) laajentamista ja monipuolistamista sekä teollisuuden modernisointia ja mobilisoidaan investointeja

1. uusien tuotteiden kehittämisessä
2. tuotantoprosessien parantamisessa (esim. Industry 4.0 käyttöönotto)
3. tuotteiden ympäristö- ja laatutason sekä jalostusasteen parantamisessa
4. teeman 3 alla olevien alueiden välisten yhteistyömahdollisuuksien hyödyntämisessä

Toimialat:

Biotalous

Kaivos

Metalli

ICT

(2.B) Osaamisintensiiviset palvelualat

Tavoitteet:

1. Laajentaa ja monipuolistaa kilpaurheilun, aktiviteettimatkailun ja SOTE-palvelujen infrastruktuuria sekä palveluja asiakkaiden ja investointien houkuttamiseksi. Digitaalisuutta hyödyntäviä innovaatioita käytetään palvelujen tuotannon tehostamiseen (erityisesti SOTE-palvelut) sekä palveluista saatavan lisäarvon kasvattamiseen.
2. Hyödyntää aihealueella 1 kehitettyjä tutkimustuloksia vahvistamaan osaamisintensiivisten palvelujen tuotantoa (teema 2.B.)
3. Hyötyä alueidenvälisestä ja kansainvälisestä yhteistyöstä, jotka ovat käytettävissä teemassa 3.

Toimialat:

Ammattimainen (talvi)urheilu sekä ratkaisut valmennukseen ja harjoitteluun
Aktiviteettimatkailu
Sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut (SOTE)

Teema 3: Yhteydet ja integraatio, alueiden välisen yhteistyön toimenpiteet

Tavoitteet:

1. Parantaa alueellisen innovaatiojärjestelmän toimintaa hyödyntämällä win-win-yhteistyötä kansallisella ja Euroopan tasolla.
2. Edistää alueiden välisen yhteistyön kautta (teema3) tutkimustuloksia (teemat 1 ja 2)
3. Löytää alueiden välisellä yhteistyöllä keinoja kompensoida Kainuun kriittisen massan vähäisyyttä
4. Hyödyntää alueiden välisiä yhteyksiä ja yhteistyötä opp1m1sen sekä alueellisen innovaatiojärjestelmän jatkuvan uudistamisen ja laajentamisen välineenä.

Painopisteet:

Innovaatioinfrastruktuurit (yhteys eurooppalaisiin innovaatiokeskuksiin)

Mukaanpääsy alueidenvälisiin kysyntävetoisiin innovaatioprosesseihin (esim. BRIDGES-projekti)

Kehittyvät teollisuudenalat ja innovaatioalustat, mkl. alueiden väliset arvoketjut, klusterit, älykkään erikoistumisen (S3) kumppanuudet (esim. BERRY +)

Alustatalous (digitalisoitujen arvoketjujen sekä yhteisen ohjelmoinnin ja toteuttamisen tukeminen)

Investointien saaminen älykkään erikoistumisen teollisuuden aloille (erityisesti korkean jalostusasteen tuotantoa mahdollistavat investoinnit)

Teema 4: Digitaalinen muutos

Tavoitteet:

1. Mahdollistaa ja tukea tehokkaasti Kainuun talouden digitaalista siirtymää
2. Soveltaa teemassa 1 kehitettyjä digitaalisen siirtymän innovaatioita teemaan 2 kuuluviin teollisuudenaloihin, erityisesti tuotantoprosessien kehittämiseen
3. Tukea digiteknologian kehittymistä ja arvoketjujen mahdollisuuksia, jotka on tehty saataville teeman 3 (alueiden välinen ja kansainvälinen yhteistyö) prosessien kautta (hyödynnetään teemoja 1 ja 2).

Ensisijaiset toimet:

Teollisuuden 4.0 käyttöönotto, mukaan lukien robotiikka ja automaation sovellukset (esim. Interreg Europe INNO PROVENT -hankkeen toimintasuunnitelman toteuttaminen)

Data-analytiikan hyödyntäminen

Teema 5: Green Deal ja vihreä siirtymä

Tavoitteet:

1. Tukea tehokkaasti EU:n Green Deal -politiikan täytäntöönpanoa Kainuussa vahvistaa Kainuun talouden vihreää siirtymää
2. Edistää Green Deal innovaatioita Kainuun talouden kilpailukyvyn parantamiseksi
3. Soveltaa teemassa 1 kehitettyjä vihreän siirtymän innovaatioita aihealueeseen 2 kuuluviin teollisuudenaloihin
4. Tukea teemasta 3 saatujen vihreiden muutosmallien hyödyntämistä teemojen 2 ja 1 teollisuuden ja tutkimusalojen hyväksi.
5. Tukea vihreän siirtymän innovaatioiden kehittämistä ja soveltamista teemojen 1 ja 5 mukaisesti.

Ensisijaiset toimet:

Puhtaan, kohtuuhintaisen ja turvallisen energian tuotanto ja käyttö

Kiertotalouden ja ympäristöllisesti kestävä tuotannon lisääminen teollisuudessa

Pelloilta pöytään: oikeudenmukainen, terveellinen ja ympäristöystävällinen ruokajärjestelmä

Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja sopeutuminen

Ekosysteemien ja luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja palauttaminen

Pidetään kaikki mukana (oikeudenmukainen siirtymä)

Neljä välinettä älykkään erikoistumisen toteutukseen

Kainuun liitto hallinnoi välineitä, jotka on suunniteltu helpottamaan ja vahvistamaan älykkään erikoistumisen strategian toimeenpanoa. Välineiden kehittämällä pyritään vahvistamaan strategian vaikuttavuutta.

Neljä (4) suunniteltua instrumenttia:

1. Hallinnointi (koordinaatioryhmä)
2. Yritysten innovaatiotarpeiden tunnistaminen ja niiden ratkaisu (EDP-prosessi)
3. Rahoitus ja rahoitusneuvonta
4. Tekninen apu (RI53 vaikuttavuutta edistävät toimet)

(i) Hallinnointi

Kainuun älykkään erikoistumisen hallinnoinnista vastaava Kainuun liitto.

Kainuun ELY-keskus sekä MYR ja MYRs ovat osa Kainuun älykkään erikoistumisen koordinoitua.

RIS3:n hallinnointiin kuuluvat toiminnan suunnittelu ja rahoitus sekä toteutuksen koordinointi. Osallistava lähestymistapa on kuvattu Hallinnointi-osiossa.

Kainuun liitto nimeää Kainuun TKI toiminnan keskeisistä sidosryhmistä älykkään erikoistumisen koordinaatioryhmän, joka varmistaa Kainuun sidosryhmien osallistumisen strategian toteutukseen.

Älykkään erikoistumisen strategian toteutuksen hallinnoinnissa painotetaan seuraavia näkökulmia: suunnittelu (alueen tilannekuvan hahmottaminen ja kehittämiskohteiden priorisointi), toteutuksen seuranta sekä tuotosten, tulosten ja vaikutusten arviointi sekä seurannan ja arvioinnin tulosten ja alueen tilannekuvan huomioiminen älykkään erikoistumisen painotusten suunnittelussa ja mahdollisessa uudelleen suuntaamisessa.

(ii) Yritysten innovaatiotarpeiden tunnistaminen ja niiden ratkaisu (EDP)

EDP-prosessi koskee uusien tuotteiden (ja myöhemmin) liiketoimintamahdollisuuksien tunnistamista ja talouden uudistumista. Kainuussa EDP:tä on sovellettu Interreg Europe hankkeiden toimintasuunnitelmien rakentamisessa. Tällöin on toimintaympäristöä kartoittaneen toteutettavuusselvityksen avulla rakennettu hankkeen toimintasuunnitelmaan uutta liiketoimintaa synnyttäviä toimintasuosituksia, joiden toteuttamiseen on etsitty rahoitusta ja käynnistetty toimenpiteet (esim. BRIDGES-hankkeessa määriteltiin metsäbiotalouden sivuvirran, ligniinin, tuotteistamismahdollisuuksia ja käynnistettiin niitä toteuttava TKI hanke. Kehittämislinjauksen perimmäisenä tavoitteena on saada Kainuuseen uusi teollinen toimija tai investointi).

Kainuun älykkään erikoistumisen strategian toimeenpanossa EDP:tä sovelletaan kahdessa vaiheessa:

- 1) suunnittelutasolla tehdään valitusta strategisesta teemasta selvitystyö, jossa selvitetään kansainväliset markkinat, kehityksen ajurit, tutkimukseen perustuvat palvelujen tai tuotteiden tuotannon mahdollisuudet sekä mitkä näistä soveltuvat vahvistamaan Kainuun taloutta. 2) seurannassa ja arvioinnissa arvioidaan, miten EDP:ssä tunnistetut mahdollisuudet ovat kehittämistoimien vaikutuksesta toteutuneet. EDP:tä sovelletaan erityisesti älykkään erikoistumisen strategian teemoihin 1 ja 2, sisältäen yhteishankkeet niiden välillä sekä teemojen 1, 2, 4 ja 5 välillä.

(iii) Rahoitus ja rahoitusneuvonta

Älykäs erikoistuminen on osa alueiden rakennerahastoja ja maakuntaohjelmia. Älykkään erikoistumisen toteutusta rahoitetaan Kainuuseen kohdentuvilla rakennerahastovaroilla, mutta resursseja tulee myös rakennerahaston ulkopuolelta ja Team Finland –verkoston toimijoilta. Tietoja kansallisista tai EU:n rahoitusmahdollisuuksista päivitetään ja levitetään

osana Kainuun liiton välittävän viranomaisen toimintaa hyödyntämällä Itä- ja Pohjois-Suomen EU-toimiston palveluja sekä Europe Direct tiedotusverkostoa ja Kainuun yrityspalveluverkostoa.

(iv) Tekninen apu

Kainuun liitto toimii välittävänä viranomaisena, rahoittaa tai osarahoittaa, antaa neuvontaa, mahdollistaa toteutettavuustutkimuksia, hoitaa tiedotusta, järjestää verkottumistapahtumia. Kainuun liitto pyrkii valmistelevien toimien avulla uusien ja edistyneiden älykkään erikoistumisen toimintojen käyttöönottoon ja levittämiseen. Tämä on yksi älykkään erikoistumisen strategian 2021–2027 ennakoivista menetelmistä. Kainuun liitto osallistuu klustereiden ja uusien verkostojen kehittämiseen ja käyttää EDP-prosessia kriittisen tiedon hankinnassa ja hyödyntää prosessia tunnistamaan innovaatioihin perustuvia uusia tuotteita tai palveluja, "nichejä", joille on markkinakysyntää.

Kainuun älykkään erikoistumisen tavoitteet

Vaikuttavuustavoitteet ovat älykkään erikoistumisen perimmäisiä päätavoitteita, joihin päästään tulostavoitteiden toteutumisen kautta. Kainuun älykkään erikoistumisen strategian 2021–2027 vaikuttavuustavoitteet ja niitä toteuttavat tulostavoitteet ovat:

1. TKI toiminnan vahvistuminen luo kysyntää ja vetovoimaa, joiden avulla saadaan investointeja, uusia yrityksiä, tietotaitoa ja teknologiaa Kainuuseen

Tulostavoitteet:

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan tehtyjen investointien ja -rahoituksen tuottavuus paranee ja saadaan aikaan innovaatioihin ja korkeaan osaamiseen perustuvaa aluetalouden kestäväää kasvua

asukaskohtaiset TKI-toiminnan menot nousevat

Kainuun vetovoima investointikohteena paranee ja tehtyjen investointien tuotot paranevat, esim. perusteellisuuteen tehtyjen investointien tai alkutuotannon prosessien yhteyteen saadaan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan avulla korkeamman jalostusasteen tuotantoa ja suuren lisäarvon innovaatioita ja tuotteita

2. Tuotannon jalostusarvo Kainuussa nousee (tuotteet ja palvelut)

Tulostavoitteet:

Innovaatioiden kaupallistaminen ja niiden siirtäminen tuotantoon lisääntyvät olemassa olevissa yrityksissä tai niitä tuottamaan syntyvissä uusissa yrityksissä

3. Korkean jalostusarvon omaavan tuotannon volyymin (tuotteet ja palvelut) ja viennin lisääminen (korkeaan tietotaitoon perustuva, kestävä kasvu) sekä työtuottavuuden vahvistuminen

Tulostavoitteet:

Työvoiman koulutustaso ja osaaminen vahvistuvat, työmarkkinoiden toimivuus paranee (parempi kohtaanto työvoiman tarjonnan ja kysynnän välillä, lisää työpaikkoja ja kysyntää korkean osaamisen ja koulutuksen työvoimalle)

Tutkijoiden kysyntä ja tehtävät Kainuussa lisääntyvät

Lisää työpaikkoja korkean jalostusarvon tuotantoon

4. Olemassa olevien yritysten vahvistuminen ja uusien yritysten syntyminen

Tulostavoite

Kasvu- ja vientiyritysten lukumäärä kasvaa

Start-up-yritysten määrä kasvaa

5. Osaavan työvoiman riittävyyden varmistaminen. Osaava työvoima on myös yksi tärkeä tekijä investointien houkuttelemisessa.

Tulostavoite

Työvoiman koulutustaso ja osaaminen vahvistuvat ja vastaavat työmarkkinoiden tarpeita Saadaan lisää korkean osaamisen työpaikkoja

Avoinna olevat korkean osaamisen työpaikat saadaan täytettyä

Kainuun suhteellinen etu älykkään erikoistumisen toimin kehitettävillä toimialoilla vahvistuu

Elinkeinojen kehittämisen kärkitoimialat

Matkailu

Kainuun matkailun vetovoima perustuu alueen vahvuuksiin. Luonto, vesistöt ja omaleimainen vaaramaisema luovat perustan erilaisille matkailuelämykselle, jota ympärivuotiset aktiviteetit, lumivarmuus ja neljä vuodenaikaa täydentävät. Kainuun vahvaa paikalliskulttuuria, maakuntaidentiteettiä ja korkealaatuisia kulttuurifestivaaleja hyödynnetään matkailumarkkinoinnissa. Kainuun matkailun kärkiä ovat erityisesti Vuokatti, Paljakka, Ukkohalla, kansallispuistot Hossa ja Hiidenportti, vesistöt, suurpedot sekä Kuhmon Kamarimusiikki, Kalevala, Sommelo ja Runoviikko.

Kainuun matkailukohteita markkinoidaan niin yhtenäisenä maakuntana kuin matkailualueina, kuten Vuokatti, Visit Suomussalmi, Wild Taiga, Ukkohalla, Paljakka, Visit Oulujärvi. Kansainvälisessä matkailumarkkinoinnissa Kainuu näkyy Arctic Lakeland -brändinä Visit Finlandin Lakeland-suuralueen kokonaisuudessa. Kotimaan markkinoinnissa hyödynnetään Kainuun uudistettua brändiä, sillä matkailu toimii strategisesti kiinnostuksen herättäjänä maakunnan muihin mahdollisuuksiin niin asuinpaikkana, työpaikkana kuin investointien kohteena.

Kainuu on post-korona-ajan nouseva kohde. Kainuun matkailun kasvun nopein keino onkin tunnettuuden lisääminen. Uuden brändin lanseeraaminen laajasti kampanjoilla, digitaalisten kanavien hyödyntäminen ja yksilöllisten tuotteiden paketoiminen digialustojen avulla ovat nopea keino saavuttaa kasvua. Kasvua saadaan myös matkailijoiden entistä tarkemmalla asiakassegmentoinnilla, tuotekehityksellä ja asiakasdatan analyysillä.

Uusia Kainuun tarjontaan sopivia potentiaalisia asiakasryhmiä saadaan tapahtuma-, teema-, urheilu-, liikunta- sekä kulttuurimatkailua kehittämällä. Myös kiertomatkatuotteet yli maakuntarajojen esim. Järvi-Suomen alueella tai vastuullisen matkailun teemoilla voisivat myydä hyvin. Myös monipaikkaisuus, työn ja lomailun yhdistäminen, on trendi, mihin Kainuun matkailualueiden ja kuntien kannattaa tarttua niin markkinoinnissa kuin palvelutarjonnassa. Potentiaalia löytyy myös varsinaisten

matkailukausien pidentämisellä, esimerkiksi kohdistamalla uudenlaisia palveluita ja markkinointia perheille, pariskunnille, Indie matkailijoille, etätyöntekijöille.

Potentiaalia löytyy myös paikallisuuden korostamisella. Brändimarkkinointi ei saa olla liian kiillotettua, vaan siinä tulee tuoda esiin paikkojen vahvaa tarinaa ja paikallisidentiteettiä. Siinä mielessä markkinoinnissa pitää tuoda Kainuun rinnalla esiin myös paikkakuntia ja hyödyntää paikan tarinallistamista tuotekehityksessä. Kestävän matkailun sosiaalisen ulottuvuuden hyödyntäminen osallistamalla "kirkonkylä" ja kyläyhteisöjä, paikallisia ihmisiä voi myös synnyttää uusia mahdollisuuksia. Myös Green care -matkailua kannattaa hyödyntää niin etätyöntekijöille kuin kansainvälisen matkailun yhtenä vetovoimatekijänä.

Kansainvälisen matkailun avautuessa kasvua saadaan etenkin lähimarkkinoilta. Saksa, Venäjä, Iso-Britannia, Ruotsi, Viro ja Keski-Eurooppa ovat maita, jonne markkinointia suunnataan. Kansainvälistymiseen tarvitaan reilusti yhteistyötä, lisää matkanjärjestäjäoikeuksia tuotepakettiin, pitkäjänteistä markkinointia, ja osaamisen kasvattamista. Tarjonnan pistemäisyydestä ja hankalasta tavoitettavuudesta tulee päästä eroon.

Kainuun osuus matkailun investoinnista on maan pienimpiä. Investointien ja uuden yrittäjyyden houkutteluun on panostettava. Kasvun luominen matkailusektorille edellyttää aktiivista investointityötä. Matkailun kerrannaisvaikutus matkailun maakunnalliseen kokonaistuloon on suuri, siitä majoitusmyynnin osuus on vain kolmas osa, ja kaksi kolmannesta syntyy vähittäiskaupan, ravitsemisliiketoiminnan, liikennepalveluiden sekä virkistyspalveluiden osuudesta.

Yleistavoite

Kainuun matkailutulo kasvaa maan keskiarvoa enemmän. Kainuun kotimaan kävijämäärä kasvaa 7 % vuosivauhtia, ja kansainvälisten matkailijoiden määrä 5 % vuosivauhtia vuosina 2022–2025. Yöpymisvuorokausiin kasvu tuo lähes 300 000 lisäyöpymistä verrattuna normaalivuoden (2019) noin 1 miljoonaan yöpymiseen. Matkailukysyntä laajenee tasaisemmin Kainuun eri matkailualueille. Kävijämäärältään suurimpien kohteiden lisäksi myös muiden matkailualueiden kävijämäärät kasvavat.

Kehittämistavoitteet

Saavutettavuus paranee ja matkaketjuja kehitetään sujuviksi asiakasnäkökulmasta

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Turvataan lentoliikenteen ympärivuotinen jatkuvuus ja sujuvat matkaketjut eri liikennemuodoissa.
- Kehitetään kansainväliseen matkailuun lentoliikennepohjaisia matkapaketteja matkailualueiden kanssa.
- Hyödynnetään erilaisten liikennemuotojen mahdollisuudet monipuolisesti, mm. citykopteri, charterit, bussit, juna, fly&drive, automatkustus, yhteiskyydit jne.
- Parannetaan viestintää niin että aikataulut ja ostokanavat ovat selkeästi löydettävissä.

- Neuvotellaan charterlentoja Kainuuseen koko alueen voimin ja käytetään palveluiden näyteikkunana Arctic Lakeland -sivuja.

Kasvua markkinointiyhteistyöllä

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Tehostetaan markkinointi- ja myyntiyhteistyötä palvelutuottajien kesken sekä ulkomaisten matkanjärjestäjien ja liikennöitsijöiden kanssa. Kootaan useampia palvelutuotteita (myös eri alueilta) sisältäviin palvelupaketteihin.
- Lisätään Kainuun näkymistä maakunnallisena kokonaisuutena sekä kehitetään yhteismarkkinoinnin prosesseja, toimintamalleja ja mahdollisuuksia
- Kehitetään markkinointiin aluekohtaisia painotuksia. Alueiden omien vahvuuksien näkyminen ja erilaistaminen asiakaslähtöisesti eri kanavissa, esim. kulttuurimatkailukohteena, urheilu ja liikunta, perhematkailukohteena, luontokohteena, ”bilepaikkana”, tapahtumien alueena
- Vahvistetaan positiivista mielikuvaa ja tunnettuutta kotimaassa ja valituilla kansainvälisillä kohdemarkkinoilla markkinoinnin, brändin tunnettuuden ja tarinallistamisen avulla
- Tapahtumamarkkinoinnin kehittäminen yhteisille alustoille (myös yksittäiset toimijat mukaan alueellisten matkailukeskusten ”ulkopuolelta”)
- Nostetaan palvelutarjontaa näkyviin digitaalisissa kanavissa

Kansainvälisten matkailijoiden yöpymisten määrä kaksinkertaistuu ja investointien määrä kasvaa

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kainuun kansainvälistä tunnettuutta ja vetovoimaa kehitetään Arctic Lakeland -sivuston, kuvapankin ja yhteismarkkinoinnin avulla (tunnettuutta mitataan Arctic Lakeland -sivuston kansainvälisen kävijämäärän kautta)
- Hankitaan Kainuuseen charter-lentoja (yhteinen neuvottelutaho), turvataan riittävä majoituskapasiteetti ja lisätään korkealuokkaista majoituskapasiteettia.
- Haetaan suunnitelmallisesti koti- ja ulkomaisia sijoituksia sekä tuetaan ja kasvatetaan paikallisia investointeja Kainuun matkailuun
- Kehitetään rajakauppaa ja ostosmatkailua, palvelujen ja tuotteiden markkinointi venäjän kielellä valikoiduille kohderyhmille eri viestintäkanavien kautta.
- Verkostoidutaan aktiivisesti kansainvälisten toimijoiden kanssa

Matkailutarjonta uudistuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Vahvistetaan Kainuun matkailutuotteiden kilpailukykyä
- Yritysten liiketoimintaa ja osaamista kehitetään aktiivisesti
- Tiedolla johtaminen: kerätään konkreettista dataa matkailun toteutuneesta ja ennakoitavasta kehityksestä ja kasvusta, lisätään datan kautta saatavaa ymmärrystä matkailupalveluista ja kehitetään kysyntään ennakoivasti vastaavia matkailupalveluita ja palvelupaketteja eri kohderyhmille
- Nostetaan Kainuun matkailuhelmien ja -reittien näkyvyyttä digitaalisissa kanavissa.
- Kehitetään verkostoyhteistyötä palveluiden toteuttamisessa eri kokoisten yritysten välillä (mikro-, pk- ja valtakunnalliset toimijat).
- Tehdään ostettavuudesta helppoa asiakkaalle digikanavissa. Rakennetaan toimivat markkinointi- ja myyntiprosessit kv ja kotimaanmatkailijoille.
- Kestävän luonto-, kulttuuri- ja hyvinvointimatkailun sekä järviaktiiviteettien, tapahtumien kehittäminen
- Kannustetaan matkailutoimijoita liittymään kestävän matkailun sertifikaattijärjestelmiin
- Kehitetään matkailuyrittäjyyttä; kannustetaan aktiivisesti uusia kasvuhaluja yrittäjiä alalle, tuetaan omistajanvaihdoksia, investointeja ja kehittämistä, turvataan ammattimaisen työvoiman saatavuutta.

- Paikalliskulttuuriin tutustumista hyödynnetään matkailupalveluissa. Live like a local -tyyppiset tuotteet ja toimijoiden aktivointi tuottamaan matkailutuotteita, (paikallisyhteisöt ja yhdistykset).

Teknologiäteollisuus

Teknologiäteollisuus on yksi Kainuun kärkitoimialoista. Teknologiäteollisuus käsittää kaikki teollisuuden alat, jotka tuottavat teknisiä ratkaisuja taikka palveluja. Alan muodostavat elektroniikka- ja sähköteollisuus, kone- ja metallituoteteollisuus, metallien jalostus, suunnittelu ja konsultointi sekä tietotekniikka-ala. Teknologiäteollisuus on Kainuun merkittävin elinkeino, sen osuus alueen koko tavaraviennistä oli vuonna 2020 81 %, alueen koko elinkeinoelämän t&k -investoinneista 65 % ja työllisyysvaikutus noin 15 % Kainuun kaikista työllisistä.

Kainuulaisten teknologia-alan yritysten kasvu, kehitymiselle ja uudistumiselle on entistä kriittisemmäksi noussut ammattitaitoisen osaavan työvoiman, usein nuorten, uusien tiedon ja taidon varusteltujen insinöörien sekä alansa huippuasiantuntijoiden, saaminen yrityksiin. Naisten hakeutumista teknologian aloille maakunnassa halutaan lisätä. Yritysten ja organisaatioiden vetovoimaisuutta ja kykyä oikeudenmukaisina työnantajina tulee edelleen vahvistaa.

Digitalisaatio ja 4. teollisen vallankumouksen uudet teknologiat ja menetelmät sekä kaikilla yhteiskunnan aloilla kertyvän tiedon hyödyntäminen ovat merkittävimmin yhteiskuntaan vaikuttavista murroksista lähivuosina. ICT- ja elektroniikkaklusterin yritykset ovat digitalisaation ytimessä itse uuden teknologian hyödyntäjänä kuin tieto- ja viestintäpalvelujen tuottajana koko muun elinkeinoelämän ja koko yhteiskunnan toimintojen tehostajana. Paikka menettää merkityksensä aineettomiin palveluihin siirryttäessä ja paikallisestikin toimien markkinat ja verkostot ovat globaaleja. Linkkiä eri teollisuuden toimialojen välillä on tärkeä vahvistaa kohti korkeamman jalostusasteen tuotteiden tuottamista ja palvelujen laajentamista. Lisää ulkomaisia investointeja ja asiakkuuksia teknologiäteollisuuden aloilta haetaan maakuntaan aktiivisesti.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutoksiin sopeutuminen sekä uudet teknologiat maailman laajuisten megatrendien ohella ovat merkittäviä toimialan kehittymisen ajureita. Ne luovat koko teknologiateollisuuden alan yrityksille paljon uusien tuotteiden ja palvelujen kehittämisen mahdollisuuksia, joihin kainuulaisten yritystenkin on tartuttava.

Alan kannattavuutta ja kasvua takaavat uudet tilaukset ja uusien asiakkuuksien saaminen alueen ulkopuolisilta ja kansainvälisiltä markkinoilta. Yritysten kasvu ja kehitykselle merkittäviä ovat alihankintaketjut, niiden koordinoinnin osaaminen ja verkostojen hyödyntäminen. Erityisesti pienille yrityksille ratkaisevaa on kestävässä alihankintaketjussa mukana oleminen. Tämän ohella oleellista on teknologisen kehityksen hyödyntäminen ja nopea reagointi alan muuttuviin kehityssuuntiin, osaamisen päivittäminen sekä yrityksen kustannustehokkuus.

Tietoliikenneinfrastruktuurin tulee alueella olla kattava ja toiminnaltaan luotettava. Riittävän laaja kuituverkko sekä sitä täydentävä mobiiliverkko luovat edellytyksiä sitä kautta käyttöön otettaville palveluille, yritystoiminnalle sekä kasvavalle paikasta riippumattoman työn tekemiselle.

Metalliala

Skoda Transtech on yksi metallialan lippulaivoista ja alueen veturiyrityksistä. Metallialan liikevaihto ja työllistävyys ovat kasvaneet muutaman viime vuoden ajan Kainuussa hyvin Transtechin tuotteiden menekin ja saatujen isojen tilausten vetämänä. Metallialalla parhaiten menestyvät yritykset tekevät tuloksensa myös valmistamiensa maa- ja metsäkoneiden, metallirakenteiden ja niiden osien viennillä, koneistuksella, järjestelmätoimituksilla tai ovat vahvasti kiinni muun Suomen valmistavan teollisuuden alihankintaketjuissa. Yritysten, oppilaitosten ja TKI-yhteistyön kautta haetaan alan tuotantoprosessien tehostamista ja toimintojen uudistumista. Ala on hyvin suhdanneherkkä. Alan kasvu ja kehitys voidaan varmistaa kuitenkin vain saamalla ammattitaitoista ja osaavaa työvoimaa alueen yrityksiin.

ICT- ja elektroniikka-ala sekä datakeskustoimiala

ICT ja elektroniikka-alaan laskettavien yritysten toimialana on elektronisten komponenttien valmistus, kone- ja prosessisuunnittelu, tietoliikenneverkot ja niiden hallinta, ohjelmistojen suunnittelu ja valmistus eri toiminnan aloille, tietojenkäsittely, palvelintilan vuokraus, tietoliikenteen laitteiden valmistus, yhdyskuntasuunnittelu, arkkitehti- tai rakennetekniset palvelut.

Kainuussa on toista sataa ICT- ja elektroniikka-alan yritystä, joista suurin osa on alle kymmenen henkeä työllistäviä yrityksiä. Isompia, vahvaa liikevaihtoa tekeviä yrityksiä on parisen kymmentä, ja ne ovat pääsääntöisesti erikoistuneet ja kehittäneet menestyvän tuotteen tai palvelun kansainvälisille markkinoille. Mittaustekniikka, peliala, pelillistäminen, edistykselliset simulointitekniikat (3D, AR, VR), eSport Business sekä datakeskustoiminnot ja suurteholaskenta ovat Kainuun erityisosaamisaloja.

Kainuun datakeskustoimialan keskeisin toimija Tieteen tietotekniikan keskus, CSC, sekä yksityinen datakeskuspalveluja tarjoava Herman IT Oy ovat sijoittuneet Renforsin Rannan teollisuusalueelle. Alue on turvallinen ja toimintavarma, yksi Suomen parhaista ja energiatehokkaimmista sijaintiympäristöistä datakeskuksille. Uusia investointeja, yksityisiä ja julkisen toiminnan data-alan asiakkuuksia haetaan alueelle sijoittuneen Euroopan tehokkaimpiin lukeutuvan Euro-HPC:n LUMI-supertietokoneen vanavedessä. Suunnitteilla oleva Euroopan ja Aasian yhdistävä, Koillisväylän arktinen datakaapeli asemoisi toteutuessaan Kajaanin globaalin dataliikenteen valtaväylälle ja yhdeksi sen solmukohdista.

Alan toimijoiden tavoitteena on laajentaa jo rakentunutta datakeskusekosysteemiä kansallisesti ja kansainvälisesti eri alojen yrityksiä, TKI-toimintaa ja muuta julkista sektoria laajasti palvelevaksi, vetovoimaiseksi ja osaamisellaan houkuttelevaksi,

dataekosysteemiksi. Dataekosysteemin, sen verkostojen ja toimintaan liittyvän erityisosaamisen avulla alueelle houkutellaan opiskelijoita, uusia osajia sekä yrittäjiä ja sitä kautta yrityksiin osaavaa työvoimaa.

Yleistavoite

Teknolohiateollisuuden kehittämisen yleistavoitteena on alan kasvu, viennin ja vientiyritysten määrän kasvu, yritys-kannan vahvistuminen ja hyvä työllisyys. Kasvun edellytyksenä on osaavan työvoiman saannin varmistaminen yrityksiin sekä onnistuneet yritysten omistajavaihdokset. Vuoteen 2025 mennessä teknolohiateollisuuden henkilöstömäärä kasvaa Kainuussa 2700 henkilöön ja liikevaihto on noin 750 miljoonaa euroon. Toimipaikkojen määrä kasvaa 250 toimipaikkaan.

Kehittämistavoitteet

Metalliala

Alalla toimivien yritysten vienti ja kasvu voimistuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Alan kasvun esteitä poistetaan yritysten ja TKI-toimijoiden yhteistyönä, tavoitteiltaan ja vaikuttavuudeltaan kunnianhimoisten kehittämishankkeiden ja pilotointien avulla
- Tuetaan yritysten pääsyä globaaleihin arvoverkkoihin (toimitusketjuihin ja uusille markkinoille) sekä erikoistumista ja kansainvälistymistä
- Kehitetään kasvua tukevia toimintamalleja ja hyödynnetään jo muualla toimiviksi todettuja malleja
- Tuetaan uusien ja isompien asiakkuuksien saamista Kainuussa toimiville yrityksille

Uusien yritysten ja kasvuyritysten määrä kasvaa ja niiden kasvu vauhdittuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Turvataan osaavan työvoiman saanti yritysten ja julkisen sektorin toimijoiden yhteistyöllä
- Kannustetaan olemassa olevia yrityksiä veturiyrityksiksi ja rakennetaan niiden ympärille vahvat liiketoimintaekosysteemit
- Tuetaan omistajavaihdosten nopeuttamista, vaihdosten onnistumista ja sen jälkeistä kasvua
- Tuetaan aloittavia yrityksiä ja niiden kasvua
- [Tuetaan yritysten kasvua ja uudistumista edistäviä investointeja ja kehittämistä](#)
- Tuetaan pienten yritysten pääsyä markkinoille veturiyritysten kautta

Toimialan yritysten toiminnot tehostuvat ja uudistuvat digisiirtymän avulla

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Perehdytään käytännön esimerkein 4. teollisen vallankumouksen (I4.0) tuomien uusien teknologioiden hyödyntämiseen
- Kannustetaan yrittäjiä kehittämään omaa osaamistaan yli teknisten rajojen
- Otetaan käyttöön parhaiten soveltuvat menetelmät liiketoimintaprosessien tehostamiseksi (automaatio, robotiikka, 3D, AI, VR, digitaalinen tiedonsiirto, datan analysointi ja hyödyntäminen jne.)
- Toteutetaan laboratoriotuimintaa, jossa eri pilottien testausta, toiminnanohjausjärjestelmän ja automaation parempi integraatio sekä hyödynnetään sieltä saatava data

Metalliala on houkutteleva toimiala, jolla on riittävästi osaavaa työvoimaa

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kehitetään alan koulutusta yritysten ja oppilaitosten yhteistyönä alalla vaadittavaa ammattiosaamista vastaamaan alan kehityksen vaatimuksia ja vahvistetaan valmistuvien työelämävalmiuksia
- Vaikutetaan oppisopimuskoulutuksen kehittämiseen ja kynnyksen madaltamiseen yrityksille oppisopimuskouluttajiksi lähtemiseksi

- Toteutetaan muuntokoulutuksia ja täsmä-koulutuksia (peruskoulutuksen lisäksi) oppilaitosten ja yritysten yhteistyönä ja otetaan alueelle yrityksiin pidemmäksi aikaa tulevat työntekijät mukaan koulutuksiin
- Tuetaan yrityksiä kehittämään työelämän laatua sekä rekrytointiosaamista
- Parannetaan metallialan koulutuksen ja metallialan työpaikkojen vetovoimaa pitkäjänteisellä eri toimijoiden yhteisellä markkinointityöllä
- Kannustetaan nuoria ja naisia metallialan koulutuksiin ja töihin
- Kokeillaan uudenlaisia rekrytinnin malleja ja -tapoja

Kainuun metalliklusterin yritykset hyödyntävät tehokkaasti vihreän siirtymän mahdollisuudet

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Ennakoidaan toimintaympäristön muutokset ja huomioidaan ne yhteistyössä yritysten ja TKI -toimijoiden kanssa
- Hyödynnetään kiertotalouden mahdollisuuksia ja resurssitehokkuutta
- Edistetään kiertotalousmateriaalien hyödyntämistä perehtymällä uusiin teknologioihin ja menetelmiin TKI-hankkeiden avulla

Kehittämistavoitteet

ICT-, elektroniikka ja datatalous

Toimiala kansainvälistyy ja kasvaa, yritysten kasvu vauhdittuu

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Edistetään osaavan työvoiman, myös huippuosaajien, saamista yrityksiin yritysten, oppilaitosten ja maakunnan yhteisellä rekrytointi- ja mainetyöllä
- Tuetaan olemassa olevia yrityksiä kasvamaan veturiyrityksiksi ja rakennetaan niiden ympärille vahvojen liiketoimintaekosysteemien rakentumista
- Tuetaan yritysten liiketoiminnan kehittämistä, erikoistumista, kansainvälistymistä ja yritysten pääsyä globaaleihin arvoverkostoihin (pääsyä toimitusketjuihin ja uusille markkinoille)
- Ennakoidaan alan ja toimintaympäristön oleelliset muutokset ja huomioidaan ne toimialan kehittämisessä ja koulutuksessa
- Tuetaan start-up -toimintaa, yritysten alkutaipaletta ja pysymistä Kainuussa yrityskiihdyttämö- ja hautomotoimintaa kehittämällä
- Tuetaan alan tuotekehitystyötä vastaamaan yhteiskunnan digitalisaatiokehityksen kasvaviin kysyntöihin
- Kannustetaan ja tuetaan yrityksiä laajentamaan 4. teollisen vallankumouksen tuomien uusien teknologioiden mahdollisuuksien ymmärrystä, omaksumista ja tehokasta käyttöönottoa
- Kannustetaan naisten hakeutumista teknologia-alojen koulutuksiin ja töihin

Kainuuseen saadaan uusia teollisia investointeja ja datakeskustoimijoita

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Ollaan mukana kansallisten linjausten mukaisissa hankkeissa, nopeiden datayhteyksien valmistelussa myös edunvalvonnan kautta, laajempiin tietoliikenneverkkoihin liittymiseksi, mm. Koillisväylän datakaapelin ja sen reitityksen valmistelu Kajaanin kautta
- Tuetaan uusien datakeskusten sijoittumista ja uusien asiakkuuksien saamista alueelle ja alueella toimiviin datakeskuksiin (yhteistyössä alueelle laaditun investointiohjelman mukaisesti)
- Vahvistetaan alueen potentiaalia energiaekotehokkaana sijaintikohteena
- Edistetään Kainuun esiintuomista/markkinointia vetovoimaisena teknologiateollisuuden investointikohteena

Kainuussa on kansallisesti ja kansainvälisesti profiloitunut, vetovoimainen ja laajasti palveleva dataekosysteemi

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Edistetään yritysten, oppilaitosten ja TKI-toimijoiden yhteistyötä ja tuetaan hanketoiminnan ja pilotointiohjelmien kautta dataekosysteemin toimintojen ja tietointensiivisten palvelujen lisäämistä ja vahvistamista

- Tuetaan alueen toimijoiden ja yhteistyökumppaneiden yhteistyönä tehtävää vetovoimaisen dataekosysteemin ja sen palvelutarjonnan kehittämistä, kaupallistamista ja pääsyä kansallisille ja kansainvälisille markkinoille
- Tuetaan dataekosysteemin rakentamisessa keskittymistä alueen ja toimijoiden vahvuuksiin ja erikoistumiseen (äes) ja niiden esiintuomista kansallisesti sekä kansainvälisesti
- Vahvistetaan maakunnan ulkopuolelle ulottuvaa kumppanuusverkostotoimintaa
- Tuetaan toimijoiden yhteistyökumppanuuksien rakentamista toimialan kasvu- ja veturiyrityksien sijoittumiseksi ja juurtumiseksi maakuntaan
- Tuetaan dataekosysteemin start-upien ja uuden yritystoiminnan generointia
- Reagoidaan toimintaympäristön ja eri kehityssuuntien muutoksiin ennakoivasti ja huomioidaan ne kehitystyössä

Biotalous

Biotalous käyttää biologisia, uusiutuvia luonnonvaroja ravinnon, tuotteiden, energian ja palveluiden tuottamiseen ja on siirtymistä pois fossiilitaloudesta. Yhdessä uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvan tuotannon sivuvirtojen ja eloperäisten jätteiden jalostamisen (kiertotalous, biologiset kierrot) kanssa kestävä biotalous on keskeinen osa talouden ja yhteiskunnan vihreää siirtymää. Biotalous tuotantoprosessien tulee olla kestäviä, vähähiilisiä, energiaa vähän kuluttavia, hajautettuja ja niiden koko arvoketjun paikallinen ja alueellinen hyöty tulee optimoida ja pyrkiä tuotteiden korkeaan jalostusasteeseen.

Kainuussa pyritään glokaaliin biotalouteen eli yhtäältä maakunnassa vastataan kasvavaan kansalliseen ja kansainväliseen kysyntään ja toisaalta harjoitetaan paikallista tuotantoa paikallisiin tarpeisiin, kuten puurakentamista tai lähien energiaa ja -ruokaa. Biotalous kehittämiselle on Kainuussa loistavat edellytykset, sillä maakunnassa on merkittävät uusiutuvat luonnonvarat ja laajaa osaamista.

Kainuun biotalous toimialajako on seuraava: metsäbiotalous, uusiutuva energia, ruoka ja sininen biotalous (vesiluonnonvarojen ja -ekosysteemien kestävä hyödyntäminen, vesiosaaminen) sekä luontomatkailu ja luontoperustaiset hyvinvointipalvelut. Nykyisistä toimialoista Kainuun biotalous ytimen muodostavat metsäbiotalous (mekaaninen ja kemiallinen puunjalostus, lähikuitu, bioenergia sekä muut metsäekosysteemien tuotteet ja palvelut) maatalous ja luonnontuoteala sekä luontoperustaiset hyvinvointipalvelut (green care) ja luontomatkailu. Green care ja luontomatkailun kehittämisen tavoitteet on kuvattu matkailua ja hyvinvointia käsittelevissä luvuissa.

Biotalous on useita toimialoja yhdistävänä kokonaisuutena suurin Kainuun kärkitoimialoista sekä liikevaihdolla että henkilöstömäärällä mitattuna. Kiertotalous keskeinen osa biotaloutta Kainuussa.

Metsäbiotalous ennakoidaan olevan biotalous osa-alueista suurimmat kasvun mahdollisuudet Kainuussa. Alueella ei ole kuitenkaan kuitupuulle riittävää käyttöä. Puu- ja metsävarojen kestävä aineellista hyödyntämistä voidaan merkittävästi kasvattaa uusilla teollisilla investoinneilla, lisäämällä paikallista jalostustoimintaa ja osaamista sekä nostamalla tuotannon jalostusastetta.

Hyvinvoiva ja kestävä maatalouselinkeino on perusta biotalouden kehittämiseksi maaseutualueilla. Maatilat ovat merkittäviä ruoan, lähien energian ja hyödynnettävien sivuvirtojen tuottajia sekä puurakentamisen kohteita. Pitää edistää maatiloiden energiaomavaraisuutta lisäämällä biopohjaisten polttoaineiden käyttöä lämmityksessä ja työkoneissa. Maatilat voivat olla myös energiayliomavaraisia, jolloin ne voivat tuottaa biopolttoaineita (liikennemetaani, metsähake) maatilan ulkopuolelle. Maaseutualueiden yrittämisen edellytysten (esimerkiksi osaamisen ja toimintaympäristön) ja maatiloiden toiminnan jatkuvuuden turvaaminen mahdollistavat biotalouteen liittyvien hajautettujen ratkaisujen ja uusien yritysten aikaansaamisen.

Kainuun biotalouden kärjet ovat: **metsäbiotalous**, joka sisältää metsä- ja puuklusterin ohella myös metsien tarjoamien uusiutuvien raaka-aineiden jalostamisen muiden tuotteiden raaka-aineiksi (esim. puun eri jakeiden, marjojen ja niiden jalostuksen sivuvirtojen jalostaminen kosmetiikka- ja terveysvaikutteisten tuotteiden raaka-aineiksi) sekä **ruoan tuotanto**, joka sisältää maatalouden ohella luonnontuotealan. **Uusiutuva energia** on merkittävä kasvuala, jonka ajureina ovat ilmastonmuutoksen hillintä sekä yhteiskunnan ja talouden vihreä siirtymä. Kainuussa erityisesti tuulivoima ja metsäenergia ovat merkittäviä investointien kohteita. Näiden lisäksi olennaista on vahvistaa kaikkien Kainuun uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hyödyntämistä ja kehittää **uusia biotalouden innovaatioita**. Hyvä vesien hallinta ja vesiekosysteemien suojelu ja kestävä hyödyntäminen eli vesiviisaus on olennainen osa bio- ja kiertotaloutta.

Yleistavoite

Biotalouden ja siihen liittyvän vesiviisaan kiertotalouden (biologiset kierrot) tuotannon määrä sekä tuotteiden ja palvelujen jalostusaste nousevat, työntuottavuus paranee, vienti kasvaa ja Kainuuseen saadaan lisää teollisia ja palvelualan investointeja. Biotaloudessa saavutetaan vuoteen 2025 mennessä noin 760 miljoonan euron liikevaihto ja noin 3700 henkilöstömäärä.

Yleistavoitteeseen pyritään seuraavien kehittämistavoitteiden ja strategisten toimenpiteiden kautta

Kehittämistavoitteet

Metsäbiotalous ja uusiutuva energia

Vuoteen 2025 mennessä yhteisarvoltaan noin 1,2 miljardin euron teolliset investoinnit metsäbiotalouteen ja uusiutuvaan energiaan
Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Varmistetaan Paltamon biotuotetehtaan investointi, Kuhmon Kantolan puutuoteteollisuusalueen kasvutavoitteiden toteutuminen sekä uusien investointien saaminen Kajaanin Renforsin Rannan teollisuusalueelle
- Varmistetaan tuulivoimaan noin 200 miljoonan euron investoinnit

Puunkäytön kestävä turvaaminen

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kasvatetaan kestävästi Kainuun metsien hakkuumääriä ja lisätään puun jalostusta Kainuussa

- Lisätään metsien käyttöä virkistykseen ja ekosysteemipalvelujen tuotantoon
- Lisätään julkisilla hankinnoilla ja kaavaratkaisuilla puun käyttöä (erityisesti puurakentaminen, lähienergia) ja sitoudutaan selvästi nykyistä vahvemmin puun käyttöön julkisessa rakentamisessa ja vahvistetaan puurakentamisen osaamista
- Turvataan metsänhoidon osaaminen Kainuussa
- Otetaan Kainuun metsäenergiavolyymi kokonaisuudessaan käyttöön kestävän kehityksen mukaisesti sekä ilmastovastuullisesti ja korvataan fossiilisia energialähteitä (erityisesti energiakäytöstä poistuva turve) metsäenergialla
- Varmistetaan työvoimatarpeita vastaava osaavan työvoiman saaminen metsälalle
- Toimeen pannaan Kainuun metsäohjelma 2021–2025

Vahvistetaan metsiä hyvinvoinnin lähteenä

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Lisätään metsien käyttöä virkistykseen, luontomatkailuun ja ekosysteemipalvelujen tuotantoon
- Parannetaan metsä-, luonto- ja ympäristötietoa-aineistojen saatavuutta, käytettävyyttä sekä yhdistettävyyttä muiden tietolähteiden kanssa digitalisaation keinoin
- Varmistetaan metsien eri käyttömuotojen yhteensovittaminen

Ruoan tuotanto

Kainuulaisten mautilojen toiminnan kannattavuus paranee sekä luonnonvara-alan liiketoiminta Kainuussa kasvaa

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman, CAP27 -suunnitelman ja Kainuun ELY-keskuksen maaseutu-ohjelman toimeenpano
- Edistetään luonnonvara-alan liiketoiminnan kestävää kasvua Kainuussa
- Edistetään ympäristö- ja ilmastotavoitteiden saavuttamista
- Kehitetään kerros- ja konttiviljelyä ja muita elintarviketalous 4.0 menetelmiä

Uusien biotalouden mahdollisuuksien tunnistaminen ja kehittäminen

Uusiutuvien raaka-aineiden sekä sivuvirtojen ja jätteiden jalostus Kainuussa lisääntyy

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Hankitaan lisää uusiutuvia luonnonvaroja jalostavia yrityksiä Kainuuseen, erityisesti tutkimuksen kautta kehitettävien uusien tuotteiden jalostukseen ja palvelujen tuottamiseen
- Lisätään tuotannon sivuvirtojen ja jätteiden tuotekehitystä ja tuotantoa, hankitaan uusia yrityksiä sivuvirtojen jalostukseen
- Vahvistetaan Kainuun biotalouden TKI-toimintaa, koulutusta ja niihin liittyvää kv-yhteistyötä
- Rakennetaan Kainuuseen 2-3 maakunnan eloperäisistä jätteistä energiaa tuottavaa biojalostamo; selvitetään jätteenpolttolaitoksen rakentamisen edellytykset
- Biopolttoaineiden jalostusta ja käyttöä Kainuussa lisätään
- Lisätään sinisen biotalouden kannattavaa liiketoimintaa sekä TKI-toimintaa Kainuussa

Kainuu vahvistuu biotalouden yritys- ja innovaatiotoiminnan alueena

- Vahvistetaan kuvaa Kainuusta erinomaisena biotalouden yrittäjyys- ja kehittämissympäristönä kansallisen ja kansainvälisen markkinoinnin keinoin
- Veturiyritysten (olemassa olevia / investointien kautta Kainuuseen saatavia yrityksiä) ympärille rakennetaan yritysten, TKI organisaatioiden ja julkisten toimijoiden ekosysteemejä (konseptisuunnittelu, tuotekehitys, liiketoimintamallit ja markkinointi) sekä varmistetaan tarvittavat TKI-investoinnit. Kehitetään liiketoimintaekosysteemeihin ilman fossiilisia raaka-aineita toimivia tuotantoprosesseja
- Vakiinnutetaan modernin biojalostuksen professuuri ja tutkimusryhmä Kainuuseen

Biotalouden kasvun edellytysten turvaaminen

Kainuun infrastruktuurin kunto ja alueen vetovoima investointikohteena paranevat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Tiestön ja rautateiden sekä terminaalien kehittäminen niin että infrastruktuuri tukee alan kasvua ja optimaalista logistiikkaa sekä varmistaa biotalouden kilpailukykyisen toimintaympäristön Kainuuseen
- Kainuun vetovoiman monipuolinen kehittäminen biotalouden investointikohteena
- Erillisten biotalouden investointihankkeiden ja niihin tarvittavan rahoituksen varmistaminen

Kaivannaisala

Kaivannaistoiminnan aluetaloudelliset vaikutukset Kainuuseen ovat suuret. Vihreän siirtymän myötä painopiste kaivannaisteollisuudessa on siirtymässä merkittävästi akkumetallien ja -kemikaalien louhintaan ja jalostamiseen. Digitalisen ja vihreän siirtymän toteutuminen lisää tekniikan ja laitteiden määrää sekä kriittisten mineraalien kysyntää ja vauhdittaa koko kaivannaisalan kasvua. Kainuu on tässä muutoksessa aallonharjalla. Alueella on runsaat mineraalivarat, joiden kestäväälle hyödyntämiselle on kysyntää. Kestävän kehityksen vaatimusten seurauksena ensisijaisten raaka-aineiden käytön ohella on kasvanut tarve kehittää kaivostoiminnan yhteyteen vesiviisasta kiertotaloutta ja hyödyntää tuotantoprosessien jätteet ja sivuvirrat raaka-aineina. Hyvä vesien hallinta on olennainen osa kestäväää kaivostoimintaa. Kaivostoiminnan tuotannon kasvaessa myös sivuvirtojen määrä kasvaa. Tutkimustoiminnalla voidaan kehittää sivuvirroista ja jätteistä uusia jalostettavia tuotteita ja löytää niille uusia käyttötapoja. Kainuun Kaivannaisstrategiassa 2022–2025 on kerrottu tarkemmin alan kehittämistavoitteet.

Yleistavoite

Kainuun kaivannaisala on organisoitunut tunnistettavaksi, kestäväksi ja vastuulliseksi klusteriksi. TKI-organisaatiot, oppilaitokset ja yritykset saavat konkreettista ja mitattavaa lisäarvoa yhteistyöstä: kaivannaisalan osaavan työvoiman saatavuus on varmistettu, alan palveluiden, tuotteiden ja koulutuksen vienti kasvavat. Vesiviisaaseen kiertotalouteen on syntynyt vuoden 2020 tilanteeseen verrattuna uutta liiketoimintaa. Vuoteen 2025 mennessä kaivannaisklusterin henkilöstömäärä kasvaa Kainuussa 2500 henkilöön (vuonna 2020 kaivosten välitön henkilöstömäärä oli 1300) ja liikevaihto on noin 600 miljoonaa euroon (vuonna 2020 liikevaihto oli 464 miljoonaa euroa).

Kehittämistavoitteet

Kainuun kaivannaisalasta kansainväliset kriteerit täyttävä vastuullinen teollinen klusteri

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2018–2021

- Kaivosten tuotantoprosessien kehittämistä sekä vesien ja -jätteiden hallintaa tukevia älykkään erikoistumisen osaamisia ja teknologioita (mittaustekniikka, simulointi, big data, suurteholaskenta) kehitetään kansainvälisen tason huippuosaamiseksi ja vientituotteiksi
- Osallistutaan ja vaikutetaan aktiivisesti Itä- ja Pohjois-Suomen kaivannaisalan kehittämissuunnitelman toteutukseen yhteistyössä muiden alueiden kanssa
- Ennakoidaan toimintaympäristön kriittiset muutokset ja huomioidaan ne toimialan kehittämisessä

Kaivannaisala kasvaa ja syntyy uusia liiketoimintamahdollisuuksia

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Turvataan uusien kaivoshankkeiden käynnistyminen
- Varmistetaan kaivoshankkeiden tarvitsemien investointien saaminen osana Kainuun investointistrategian toteutusta
- Kehitetään Tki-hankkeilla kaivannaisalan sivuvirroista uusia tuotteita ja komponentteja

- Kaupallistetaan Kainuun kaivannaisvarantoihin ja sivuvirtoihin perustuvat tuotteet ja komponentit ja hankitaan investointeja niiden jalostamiseen Kainuussa
- Toteutetaan Kainuun syväalmien hyödyntämispotentiaalin tutkimus

Kainuussa on kansainvälinen, vetovoimainen ja yritysten tarpeisiin vastaava kaivannaisalan koulutuksen, tutkimuksen ja osaamisen keskittymä, jolla on näkyvä rooli kansallisessa ja kv-yhteistyössä

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Luodaan Kainuuseen yritysten tarpeisiin vastaavaa koulutusta: jatkuva oppiminen ja tutkinnot
- Lisätään teollisuus 4.0 -metodien soveltamista yritysten toiminnassa ja liiketoimintamalleissa
- Toteutetaan Kainuun teollisuus 4.0 tiekartan suunnitelmat
- Varmistetaan digitaalisia ja virtuaalisia ratkaisuja hyödyntävän valmistavan teollisuuden TKI- ja oppimisympäristön rakentaminen Kajaanin ammattikorkeakouluun
- Ajantasaistetaan kaivannaisalan TKI alustat: akkukemikaalit (Kamk) ja vesien hallinta (Kyk)
- Perustetaan Kainuuseen kaivannaisalan professuuri ja tutkimusryhmä
- Tehostetaan älykkään erikoistumisen kv-yhteistyön ja kumppanuuksien vaikuttavuutta
- Lisätään koulutusvientiä sekä kv-opiskelijoiden määrää ja integroitumista Kainuun yrityksiin

Kaivannaisalan toimintaympäristö on edistyksellinen ja tukee yritysten kasvua ja vastuullisuutta

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Lisätään kaivannaisalan yritysten, sidosryhmien ja paikallisten asukkaiden vuoropuhelua ja luodaan siihen foorumeita
- Varmistetaan osaavan työvoiman riittävyys
- Organisoidaan kaivannaisalan keikkatyöläisille vetovoimaiset mahdollisuudet vakituiseen asumiseen Kainuussa ja varmistetaan heidän asettumisensa maakuntaan
- Toteutetaan kaivannaisalalle kriittiset infrahankkeet
- Maksimoidaan uusiutuvan energian käyttö kaivoksilla
- Perustetaan Kainuuseen valtakunnallinen kaivannaisalan palvelukeskus

Kansainvälistyminen

Kainuun aluekehitys on syvenevässä määrin riippuvainen kansainvälisestä kehityksestä. Kansainvälisyys ulottuu kaikkeen kehitykseen. Kainuu on osa laajaa kansainvälistä toimintakenttää, jossa Kainuun liitto aluekehitysviranomaisen tehtävässä toteuttaa jatkuvaa kansainvälistä yhteistyötä ja edunajamista. Keskeisessä roolissa on edunajaminen EU:n suuntaan ja vaikuttaminen rajat ylittävien rahoitusohjelmien sisältöihin ja päätöksentekoon EU-ohjelmakaudella 2021–2027 ja sen jälkeen. Itä- ja Pohjois-Suomen EU-toimisto Brysselissä on keskeinen edunajamisen kanava.

Aktiivinen yhteistyö Barentsin euroarktisella alueella sekä Venäjän lähialueiden kanssa lisää kainuulaisten yritysten ja organisaatioiden mahdollisuuksia laajentaa kansainvälistä toimintakenttäänsä ja vahvistaa kansainvälisen liiketoiminnan osaamista.

Vientirytyksiä Kainuussa on valtakunnallisesti katsoen vähän ja suurimmalla osalla viennin osuus liikevaihdosta on vähäinen. Vientirytysten määrän lisääminen sekä kansainvälisten investointien houkuttelu Kainuuseen on aluetalouden kasvun kannalta keskeinen tekijä.

Kansainvälinen yhteistoiminta ja raja-alueyhteistyö ovat oleellinen osa Kainuun elinvoiman kehittämistä. Yksi keskeinen menestystekijä on osaavan työvoiman ja kansainvälisten opiskelijoiden rekrytointi Kainuuseen. Työvoiman liikkuvuuden edistäminen ja sen esteiden madaltaminen nousee yhä tärkeämmäksi teemaksi aluekehittämisessä ja kansainvälisessä yhteistyössä.

Monikulttuurisuuden näkeminen rikkautena sekä maahanmuuttajien osallisuuden vahvistaminen lisäävät Kainuun potentiaalia vetovoimaisena työperäisen maahanmuuton kohdealueena ja kansainvälisiä opiskelijoita houkuttelevana opiskelu- ja asuinpaikkana.

Kainuussa Venäjä-yhteistyö nähdään tärkeänä osana kansainvälistä toimijuutta ja yhteistyön kehittämistä, ja siihen liittyvää edunajamista tehdään virkamies- ja poliittisella tasolla sekä Euregio Karelia -yhteistyöfoorumien kautta. Venäjä-yhteistyötä edistetään Kainuun Venäjä-strategian 2021-2027 avulla. Barentsin ja Euregio Karelia -alueen yhteistyörakenteita hyödynnetään Kainuun kansainvälisen saavutettavuuden, kilpailukyvyyn ja elinvoiman parantamiseksi.

Tulevina vuosina Kainuulla on potentiaalia profiloitua matkailu- ja terveysturvallisena Arctic Lakeland matkailukohteena kansainvälisille matkailijoille. Kainuuseen suuntaavien matkailijoiden nousevina lähtöalueina koronapandemiasta selviytymisen jälkeen voivat olla Venäjän lisäksi enenevässä määrin myös Pohjoismaat sekä Aasian suunta.

Yleistavoite

Kansainvälistymisellä turvataan osaavan työvoiman saantia ja vauhditetaan Kainuun aluetalouden kestävästä kasvua

Yleistavoitteeseen pyritään seuraavien kehittämistavoitteiden ja strategisten toimenpiteiden kautta.

Kehittämistavoitteet

Kansainvälisen TKI-rahoituksen saaminen maakuntaan lisääntyy

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Aktiivinen kansainvälinen TKI-yhteistyö sekä kansainvälisten TKI-rahoituksen hakemisen lisääminen ja hakemusten läpimenoprosentin (erityisesti Horisontti-rahoitus) parantaminen
- Koulutusviennin volyymin ja siitä saatavan tulovirran kasvattaminen

Työperäinen maahanmuutto lisääntyy, vieraiden kielten ja kulttuurien osaaminen sekä monikulttuurisuus vahvistuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Aktiivinen työperäisen maahanmuuton edistäminen ja siten osaavan työvoiman rekrytoiminen Kainuuseen
- Kansainvälisten opiskelijoiden määrän lisääminen Kainuussa ja integrointi Kainuun työmarkkinoille
- Maahanmuuttajien integroinnin ja osallisuuden vahvistaminen Kainuussa
- Kielten ja kulttuurien koulutuksen ja asiantuntijuuden vahvistaminen: suomen kielen opetusta työikäisille/työssäkäyville maahanmuuttajille sekä vieraiden kielten ja kulttuurien opetusta suomalaisille

Kainuulaisten yritysten vienti ulkomaille lisääntyy ja kansainvälisesti toimivien yritysten sekä kansainvälisten investointien määrä Kainuussa kasvavat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Yritysten klusteritoiminnan vahvistuminen ja kansainvälistyminen klustereiden kautta
- Yritysten kansainvälisen liiketoimintaosaamisen vahvistaminen sekä yritysten tukeminen, kun ne laajentavat kansainvälisille markkinoille
- Kansainvälisten investointien (FDI) houkuttelu Kainuuseen
- Kainuun kansainvälisen saavutettavuuden ja kytkeytyvyyden parantaminen

Saavutettavuus, aluerakenne ja monipaikkaisuus

Saavutettavuutta uusilla liikkumisratkaisuilla ja sähköisillä palveluilla sekä infrastruktuuri-investoinneilla

Kainuussa liikennejärjestelmän kehittämisessä korostuvat *elinkeinoelämän* toimintaedellytysten turvaaminen ja vahvistaminen (erityisesti tärkeät kuljetusreitit ja yhteydet satamiin), varautuminen uusiin *investointeihin*, ulkoinen ja sisäinen saavutettavuus (erityisesti lentoliikenne sekä arjen sujuva ja turvallinen liikkuminen ja matkaketjut) sekä lisäksi maakunnan sijainnista johtuvana kansainvälinen saavutettavuus ja yhteydet naapurimaihin. Sujuvat tie-, rata- ja lentoyhteydet ovat Kainuun kehittymiselle elintärkeitä ja yksi tärkeimmistä alueen vetovoimaan vaikuttavista tekijöistä.

Liikennejärjestelmän kehittämisen yhteiskunnallisia päämääriä ovat maan kilpailukykyyn edistäminen, ilmastonmuutoksen torjunta sekä alueiden elinvoima ja saavutettavuus. Näitä päämääriä edistetään liikennejärjestelmäsuunnittelulla, jonka tavoitteena on edistää toimivaa, turvallista ja kestävästä liikennejärjestelmää. (Lähde: Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma ja Kainuun liikennejärjestelmäsuunnitelma)

Maantieliikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta parannetaan valta- ja kantateillä (esim. vt5, vt22, vt6 ja kt 89) sekä alemman asteisella tieverkolla kestävästi edunajamisella ja yhteistyöllä. Valtatieverkkoa selkeytetään niiden *luokitusta* ja tienumerointia kehittämällä (Vt 6, Vt 22 ja Kt 89). Alemman asteista tieverkkoa hoidetaan, korjataan ja kehitetään tarpeita vastaavasti ja Kainuu saa elinkeinojen kehittymisen edellyttämän määrän tienpidon määrärahoja.

Ratayhteyksien turvaamisen ja kehittämisen tavoitteena on mm. saavuttaa pitkällä aikavälillä alle 5 tunnin matka-aika junalla Helsingistä Kajaaniin (Savonrata ja Itärata). *Savonrata* pyritään nostamaan valtakunnalliseksi rataverkon kehittämishankkeeksi. Alkuvaiheessa edistetään radan nopeuttamistoimenpiteiden välitöntä aloittamista. Rataverkon peruskorjauksilla ja tarvittavien liikennepaikkojen toteutuksella (Murtomäki-Otanmäki, Vuokatti-Lahnaslampi, Ylivieska-Iisalmi-Kajaani-Kontiomäki-Vartius) turvataan elinkeinoelämän kuljetusten toimivuus, päivittäinen liikennöinti sekä varmistetaan rautatieturvallisuus ja vähennetään rataverkon korjausvelkaa. Oulu–Kajaani henkilöjunayhteyden palvelutason ja välityskyvyyn parantaminen lyhentää matka-aikoja ja liikenteen sujuvuus paranee. Kehitetään Kontiomäki–Joensuu ratayhteyttä ja edistetään henkilö- ja tavaraliikennejunayhteyksien avaamista Kontiomäeltä Kemijärvelle.

Kajaanin *lentoyhteyksien* turvaamisessa keskitytään monipuoliseen yhteistyöhön ja edunajamiseen lähtökohtana enintään 3 tunnin kokonaismatka-aika Kajaanin ja Helsingin välillä. Lähtökohtana on saavuttaa koronapandemiaa edeltävä tilanne, jossa

lentomatikustajien määrä oli keskimäärin 90 000 matkustajaa vuodessa. Lisäksi selvitetään sähköisen lentoliikenteen tulevaisuuden mahdollisuuksia edistäen liikenteen vihreää siirtymää.

Tietoliikenteellisesti hyvä ja elinkeinoelämän toimintaa tehostava ja investoreita kiinnostava asema edellyttää kapasiteetiltaan riittävät tietoliikenteen runkoverkkoyhteydet. Erityisen tärkeää Kainuulle ja Renforsin Rannan datapalvelinkeskuksen jatkuvalle kehitymiselle on asemoitua valmisteltavana olevan Aasian ja Euroopan yhdistävän, Suomen halki kulkevan, Koillisväylän datakaapelin reitille. Kapasiteetiltaan hyvät ja vakaasti toimivat alueen asutuksen ja eri toiminnot kattavat tietoliikenneyhteydet ovat omalta osaltaan elinkeinotoiminnan ja koko yhteiskunnan toimintojen digitalisoinnin ja kehittymisen perusta. Ne myös mahdollistavat palvelujen laajan käyttöönoton. Myös tulevaisuuden sujuva liikennejärjestelmä hyödyntää monipuolisesti älyliikenteen ja digitalisaation ratkaisuja.

Kävelyn ja pyöräilyn toimintaedellytyksiä parannetaan erityisesti kuntakeskuksissa ja matkailualueilla. Joukkoliikenteen vuoroilla parannetaan tarpeellisia opiskelu-, työmatka-, asiointi- ja liityntäyhteyksiä oppilaitosten ja merkittävien työpaikka-alueiden välillä. Aloitetaan valmistautuminen vähäpäästöisten ja päästöttömien ajoneuvojen käyttöön ottamiseen joukkoliikenteessä. Maastoliikenne- ja ulkoilureitistöä kehitetään virkistys- ja kestävän luontomatkailun tarpeisiin.

Kansainväliseen ja ylimaakunnalliseen kehittämissyhteistyöhön osallistumalla ja vaikuttamalla edistetään mm. Kainuussa sijaitsevan TEN-T kattavan verkon kytkeytymistä TEN-T ydinverkkoihin. Rajanylitysliikenteen edellytyksiä parannetaan ja monipuolistetaan (Vartius, Kontiomäki-Niirala, Kouvola-Aasia). Valtakunnallisten ja kansainvälisten yhteyskäytävien tarpeet huomioidaan Kainuun sisäisen infrastruktuurin ja liikenneyhteyksien kehittämisessä (mm. Northern-Axis, Barents Link käytävä ja muut Barentsin alueen priorisoidut liikennekäytävät).

Yleistavoite

Kainuuseen pääsee nopeasti ja sujuvasti eri liikennemuodoilla. Alueella on helppoa ja turvallista liikkua ja Kainuussa on sujuvat matkaketjut. Liikenteen vihreä siirtymä etenee aluetaloudellisesti kestäväällä tavalla. Kainuu on tietoliikenteellisesti hyvin saavutettavissa ja koko maakunnassa on kattavat, nopeudeltaan tarpeita vastaavat ja luotettavat tietoliikenneyhteydet. Kansainvälisten matkailijoiden määrän kasvuun perustuen matka-aika Kainuu-Helsinki välillä on enintään 3 tuntia ja Kainuuseen vakiintuu markkinaehtoinen lentoliikenne, jonka matkustajamäärä vuonna 2025 on vähintään 90 000. Kajaanin ja Helsingin välinen matka-aika junalla on noin 6 tuntia vuonna 2025.

Yleistavoitteeseen pyritään seuraavien kehittämistavoitteiden ja strategisten toimenpiteiden kautta. Toimenpiteitä tarkennetaan Kainuun liikennejärjestelmäsuunnitelmassa.

Kehittämistavoitteet

Elinkeinoelämän kilpailukyvyyn sekä sujuvan ja turvallisen arjen liikkumisen tarpeita vastaavat liikenneyhteydet ja niiden kehittäminen sekä kytkeytyminen kansainvälisiin liikennekäytäviin

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Kainuun saavutettavuuden ja kytkeytyvyyden parantaminen edunajamisella ja yhteistyöllä maakunnan sisällä, kansallisesti ja kansainvälisesti
- Kajaanin lentoyhteyksien varmistaminen sekä maantieliikenteen ja ratayhteyksien sujuvuuden ja turvallisuuden parantaminen pitkäjänteisesti
- Kävelyn ja pyöräilyn toimintaedellytyksien parantaminen erityisesti kuntakeskuksissa ja matkailualueilla. Oppilaitosten ja merkittävien työpaikka-alueiden saavutettavuuden turvaaminen joukkoliikenteellä.
- Kainuun liikennejärjestelmäsuunnitelman (2018) ja Pohjois-Suomen liikenne- ja logistiikkastrategian (2017) tarkistamistarpeiden arviointi ja päivittäminen.

Liikenteen vihreän siirtymän edistäminen, toimivat matkaketjut, kehittyvät liikenteen palvelut ja digitaalisuuden hyödyntäminen aluetaloudellisesti kestäväällä tavalla

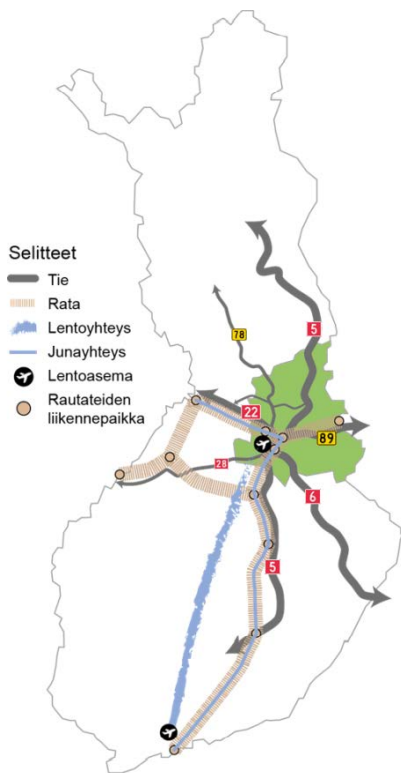
Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Liityntäyhteyksien sekä matka- ja logistiikkaketjujen kehittäminen matkustajia ja elinkeinoelämää palveleviksi toimiviksi kokonaisuuksiksi.
- Liikenteeseen liittyvän digitaalisen tiedon hyödyntäminen, liikenteen optimointi sekä uusien palvelujen kehittäminen sujuvan liikennejärjestelmän varmistamiseksi
- Liikenteen vaihtoehtoisten paikallisesti tuotettujen käyttövoimien saatavuuden edistäminen maakunnassa
- Hyödynnetään onnistuneesti ja ennakoivasti liikenteen vihreän siirtymän EU-sääntelyn tuomat mahdollisuudet

Kainuun tietoliikenteellinen saavutettavuus ja nopeiden yhteyksien alueellinen kattavuus toteutuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Elinkeinoelämän, kotitalouksien ja vapaa-ajan asumisen ja monipaikkaisesti toimivien tarpeita vastaavat kiinteät laajakaistayhteydet varmistetaan sujuvalla yhteistyöllä eri toimijoiden kesken. Varmistetaan riittävien, langattomien verkkoyhteyksien saatavuus koko Kainuun alueella
- Täydennetään kehittyvillä mobiiliyhteyksillä kiinteitä laajakaistayhteyksiä.
- Edistetään kansainvälisten runkoverkkoyhteyksien suunnittelua, toteuttamista ja käyttöönottoa

Kuva 4. Kainuun tärkeimmät lento-, juna- ja tieyhteydet (Lähde: Kainuun liikennejärjestelmäsuunnitelma)

Elinkeino toiminnan ja investointien sijoittumista tukeva kestävä aluerakenne, monipaikkaisuus sekä toimivat palvelut

Monipuolisen asumisen, työnteon ja opiskelun edellytyksiä kehitetään viihtyisän, kilpailukykyisen ja vetovoimaisen muuttovoittomaakunnan saavuttamiseksi.

Kainuussa tuetaan ihmisten vapautta valita asuinpaikakseen erilaisia vetovoimaisia asuinympäristöjä haja-asutusalueilta maaseudulta sekä taajamista. Samoin elinkeinoelämän käyttöön tarjotaan niiden kulloiseenkin tarkoitukseen parhaiten soveltuvia alueita. Elinkeinoelämän edellytykset yhteen sovitetaan (moninaiskäytön periaatteen mukaisesti) muiden toimintojen kanssa tarkoituksenmukaisella tavalla. Olemassa olevaa perusinfrastruktuuria pyritään hyödyntämään ja käyttöä tehostamaan nykyistä paremmin.

Maakuntakaavoituksella edistetään veto- ja pitovoimaa sekä hyvää ympäristöä, luonnon monimuotoisuutta ja kestävää luonnonvarojen käyttöä osoittamalla riittävät ja tarkoituksenmukaiset aluevaraukset mm. kulttuuriympäristön vaalimiseen, maa- ja kalliokiviainesten ottoon ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Tuulivoimatuotanto ohjataan siihen parhaiten soveltuville alueille. Maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeet otetaan huomioon sekä turvataan niille riittävät alueelliset kehittämisedellytykset ja toimintamahdollisuudet. Maakuntakaavassa osoitettavat aluevaraukset sovitetaan yhteen muiden maankäyttötarpeiden kanssa.

Yleistavoite

Kainuu on viihtyisä, vetovoimainen ja monipaikkainen monipuolisen vapaa-ajan ja pysyvän asumisen sekä työnteon ja yrittämisen alue, jossa arki on sujuvaa ja palvelut vastaavat käyttäjien tarpeita. Toimiva, tehokas ja vetovoimainen yhdyskunta- ja aluerakenne on turvattu. Koko maakunnassa ovat tarpeita vastaavat nopeat tietoliikenneyhteydet.

Yleistavoitteeseen pyritään seuraavien kehittämistavoitteiden ja strategisten toimenpiteiden kautta.

Kehittämistavoitteet

Kainuussa on tarjolla viihtyisiä ja toimivia asumisvaihtoehtoja ja Kainuun vetovoimaisuus elinkeinojen sijoittumispaikkana vahvistuu. Monipaikkaisuuden edellytykset paranevat kestävällä ja mahdollistavalla, asiakaslähtöisellä kaavoituksella koko maakunnan alueella, alueidenkäytön suunnittelulla sekä peittäväillä kiinteillä tietoliikenneyhteyksillä ja kehittyvillä palveluilla.

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Alueiden käytön suunnittelussa mm. ranta-alueita kehitetään viihtyisinä asumisen ja virkistyksen alueina ottaen huomioon vapaa-ajan, osa-aikaisen tai pysyvän asumisen tarpeet.
- Olemassa olevien rakenteiden (mkl. toimitilojen) kestävä, kustannustehokas ja ympärivuotinen käyttö sekä Kainuun erilaisten asumisen- ja yritysten sijoittumisvaihtoehtojen monipuolinen hyödyntäminen. Paikallisten tarpeiden ja olosuhteiden ymmärtäminen rakentamisen ohjauksessa (joustavuus) sekä helpotetaan vapaa-ajan asunnon muuttamista vakituiseksi asunnoksi
- Kunnissa laaditaan ajantasaisia, kysyntää vastaavia, ennakoivampia ja mahdollistavia kaavoja (erityisesti yleiskaavoja)
- Huomioidaan palvelujen tuotannossa myös kausiasukkaat
- Alueiden käytön suunnittelun osaaminen ja voimavarat turvataan (esim. aluearkkitehtitoiminta tai muu kuntien välinen yhteistyö)
- Elinkeinoelämän, kotitalouksien ja vapaa-ajanasutuksen tarpeita vastaavat tehokkaat ja toimintavarmat kiinteät laajakaistayhteydet varmistetaan sujuvalla yhteistyöllä eri toimijoiden kesken. Kehittyvät mobiiliyhteydet täydentävät kiinteitä laajakaistayhteyksiä.
- Palveluja ja uusia toimintatapoja kehitetään innovatiivisesti vastaamaan käyttäjien tarpeita (mm. liikkuvat ja digitaaliset palvelut).
- Palvelumuotoilun osaamista ja hyödyntämistä lisätään.

Elinkeinotoiminnan, työnteon sekä opiskelun edellytykset etänä Kainuusta käsin paranevat mökiltä, kotoa ja etäpalvelutoimistoilta

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022–2025

- Paikasta riippumattomien palvelu-, työ-, koulutustoimintojen ja niihin perustuvan yritys- ja palvelutoiminnan kehittäminen ja mahdollistaminen
- Mahdollistetaan paikasta riippumaton etätö ja etäopiskelu esimerkiksi vapaa-ajanasunnoilla ja matkailukeskuksissa. Selvitetään mahdollisuuksia ja varaudutaan etätöpalvelupisteiden (etätö-Hub) toteuttamiseen.
- Huippunopeiden kansainvälisten ja kapasiteetiltaan riittävien tietoliikenteen runkoverkkoyhteyksien rakentaminen
- Kehitetään vetovoimaisuutta kokonaisvaltaisesti huomioiden joustava rakennuslupatoiminta, kiinteitten laajakaistayhteyksien peittävyys, uusien kohderyhmien palvelut sekä helpottamalla vapaa-ajan asunnon muuttamista vakituiseksi asunnoksi ja perustamalla toimintaa tukevia etätö-hubeja.

Vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä

Vihreä siirtymä merkitsee yhteiskunnan ekologista rakennemuutosta, joka muuttaa elinkeinoja, ihmisten kulutusvalintoja sekä muuta toimintaa ilmastoviisaaksi ja kestävä kehityksen mukaiseksi. Oikeudenmukainen siirtymä edellyttää, että ekologisia tavoitteita toteutettaessa huomioidaan niistä kärsimään joutuvien oikeudet ja kehitetään lopetettavien fossiilitalouden elinkeinojen ja toimintojen tilalle uusia ekologisesti kestäviä vaihtoehtoja ja ihmisille uusia kestävä kehityksen toimeentulomahdollisuuksia.

Yleistavoite

Kainuu on aktiivinen vihreän siirtymän toimija ja kasvattaa uusiutuvan energian tuotantomääriä ja energiaomavaraisuutta. Vuoteen 2025 mennessä uusiutuvan energian osuus energian kulutuksesta Kainuussa on 75 % ja energiaomavaraisuus 65 %. Kasvihuonekaasupäästöt laskevat niin, että ovat vuonna 2025 korkeintaan 500 CO₂-ekv. Kainuu säilyy merkittävänä hiilinieluna. Vuoteen 2025 mennessä vähintään 4 Kainuun kuntaa on liittynyt Hinku-verkoston. Samoin pintavesien ekologinen tila ja luonnon monimuotoisuus säilyvät hyvällä tasolla. Vihreässä siirtymässä lopetettavien elinkeinojen tilalle luodaan uusia kestävä kehityksen elinkeinoja ja aiempaa enemmän työpaikkoja. Onnistunut ja oikeudenmukainen vihreä siirtymä varmistetaan ennakoivalla vaikutusten tunnistamisella, mahdollisuuksien vahvistamisella ja kipukohtiin reagoimisella.

Kehittämistavoitteet

Yritykset ovat hyödyntäneet vihreän siirtymän markkinapotentiaalia

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022 - 2025

- Yritykset ovat tietoisia rahoitusmahdollisuuksista
- Yritykset kehittävät tuotteita/palveluja ja omaa toimintaansa vastaamaan vihreän siirtymän mahdollisuuksiin

Kainuun hiilinielun säilyttäminen

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022 - 2025

- Metsien hoidon laadun ja aktiivisuuden parantaminen: Metsät hoidetaan ja harvennetaan niin että ne järeytyvät. Metsien kasvun lisääminen lannoituksilla (etenkin kierotaloudenlannoitteilla esim. tuhka)
- Metsityksen lisääminen: metsäpinta-ala säilyy. Optimoitu maankäytön suunnittelu. Jos metsää poistuu, sitä perustetaan (metsitetään) toisaalle.
- Edistetään julkista puurakentamista

Hiilensidonnin lisääminen

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022 - 2025

- Puurakentamisen edistäminen: kaavoitus, julkiset hankinnat (julkiset rakennuskohteet)
- Puutuoteteollisuuden edistäminen
- Investointien ja TKI-toiminnan avulla kehitetään puusta uusia pitkäikäisiä tuotteita korvaamaan fossiilisia raaka-aineita
- Tuetaan maatalouden kehittämistä hiilensitojaksi sekä luonnon monimuotoisuuden ja perinnebiotooppien ylläpitäjäksi
- Edistetään alueidenkäytön ja aluekehittämisen ratkaisuilla luonnon monimuotoisuutta
- Selvitetään mahdollisuudet perustaa kompensointitili rahoittamaan Kainuun hiilinielujen kasvattamista

Käynnistetään talouden vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä fossiilitaloudesta vähähiiliseen kiertotalouteen

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022 – 2025

- Toteutetaan turpeen energiakäytöstä luopuminen ja korvaaminen uusiutuvalla energialla Kainuun alueellisen oikeudenmukaisen siirtymän (JTF) suunnitelman mukaisesti
- Kehitetään uusiutuvien luonnonvarojen jalostamisesta (erityisesti maatalous, luonnon tuoteala ja metsäbiotalous) sekä kaivosten prosesseista syntyvistä sivuvirroista ja jätteistä uusia kaupallisesti kannattavia tuotteita
- Luodaan vähähiilisen kiertotalouden työpaikkoja yhteensä 600 htv
- Perustetaan Kainuun maakunnallinen ilmasto- ja ympäristöasioiden neuvottelukunta, joka maakuntahallituksen alaisuudessa toimii maakunnallisena vihreän siirtymän asiantuntijafoorumina ja siirtymään liittyvien toimien koordinaattorina

Uusiutuvan energian tuotanto ja käyttö, energiatehokkuus sekä energiaomavaraisuus kasvavat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022 – 2025

- Toteutetaan kaavaratkaisujen mahdollistamat tuulivoimainvestoinnit
- Rakennetaan Kainuuseen kolme biokaasulaitosta
- Irtaudutaan fossiilisten polttoaineiden käytöstä kiinteistöjen lämmityksessä
- Lisätään paikallisten uusiutuvien energialähteiden käyttöä ja energian pientuotannon määrää
- Luodaan uutta elinkeinotoimintaa tuulivoiman ja muun uusiutuvan energian ympärille
- Vähennetään energian kulutusta tehostamalla tuotantoprosesseja teollisuudessa ja energiantuotannossa, lisäämällä energiajärjestelmien älykkyyttä ja hukkaenergian hyödyntämistä (esim. konesalien hukkaenergia)

Elinympäristön hyvä tila ja luonnon monimuotoisuus Kainuussa vahvistuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022 – 2025

- Ympäristöviranomaisten työnä seurataan luonnon monimuotoisuuden kehittymistä, tunnistetaan monimuotoisuuden keskeiset uhkatekijät
- alueiden käytön suunnittelulla ja aluekehittämistyöllä tuetaan monimuotoisuuden paranemista
- Kainuun vesi- ja mittaustekniikan osaamista hyödynnetään vesiekosysteemejä turvaavien ratkaisujen kehittämisessä
- Vahvistetaan maatalouden roolia luonnon monimuotoisuuden parantajana ja perinnebiotooppien ylläpitäjänä

Aktiivisilla toimilla Kainuun kasvihuonekaasupäästöt vähenevät sekä ilmastonmuutoksen hillintä ja sopeutuminen tehostuvat

Tavoitteen strategiset toimenpiteet 2022 – 2025

- Mahdollistetaan ja aktivoidaan liikenteen vihreän siirtymän toteutuminen Kainuussa. Edetään valtakunnallisen fossiilittoman liikenteen tiekartan toimissa samaan tahtiin kuin muualla maassa.
- Tuetaan ja edistetään energiasektorin vihreää siirtymää pois fossiilisista polttoaineista biopolttoaineiden käyttöön sekä pitemmällä tähtäimellä polttoon perustumattomaan uusiutuvien energialähteiden käyttöön
- Tuetaan ja edistetään teollisuuden vihreää siirtymää kohti hiilineutraaleja suljetun kierron tuotantoprosesseja
- Tuetaan maatalouden ja muun alkutuotannon kehittämistä kohti hiilineutraaleja suljetun kierron tuotantoprosesseja
- Kannustetaan Kainuun kuntia liittymään Hinku verkostoon
- Kainuun varautumisfoorumien toimintaan otetaan mukaan ilmastonmuutokseen sopeutuminen
- Tehdään Kainuun keskeisten elinkeinojen sopeutussuunnitelmat ilmastonmuutokseen

Kainuu-ohjelman vaikuttavuuden varmistaminen

Yhteistyö ja kumppanuus Kainuussa, kansallisesti ja kansainvälisesti

Vaikuttava maakunnan sisäinen yhteistyö sekä yhteistyö keskushallinnon ja muiden maakuntien ja alueiden kanssa koti- ja ulkomailla ovat Kainuun elinvoiman vahvistamisen kohtalon kysymyksiä. Kainuun kunnat, kuntayhtymät, yhdistykset ja järjestöt ja yritykset takaavat lähipalvelut, kehittämissyhteistyön ja lähidemokratian. Kainuun yksittäiset kunnat saavat vipuvoimaa edunajamiseen ja kehittämiseen yhteistyöstä muiden kuntien kanssa. Kainuun liitto on luonteva yhteistyön mahdollistaja ja foorumi, jonka toimintamahdollisuuksia tulee vahvistaa.

Maakunnallisen yhteistyön pohjana on yhteinen jaettu tilannekuva ja ymmärrys Kainuun tilanteesta. Kainuun liitto vastaa ja koordinoi tilannekuvan laatimista ja sen vahvistaa maakuntahallitus. Tilannekuvaan perustuvat kehittämistavoitteet, jotka ohjaavat yhteistyötä ja edunvalvontaa. Tilannekuvan muuttuessa niitä pitää pystyä nopeastikin tarkentamaan. Nopea reagointi taas edellyttää avointa tiedonkulkua ja luottamusta, jota yhteiset onnistumiset vahvistavat.

Kun monen kunnan Kainuun kykenee alueen sisällä hyvään yhteistyöhön, turvataan lähidemokratia, saadaan toimivat lähipalvelut, säästetään resursseja ja vahvistetaan Kainuun elinvoimaa. Samalla turvataan Kainuun asema itsenäisenä maakuntana ja yhteistyön kautta maksimoidaan Kainuun vaikutusvalta edunajamisessa ja yhteistyössä muiden alueiden ja keskushallinnon kanssa. Maakunta-asema turvaa Kainuulle maakunnille kohdennettuja aluekehittämisen resursseja (kuten kansalliset ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan resurssit) ja toimintamalleja itsenäiseen päätäntävaltaan ja pitää elinvoimaa rakentavan kehittämistyön ja päätöksenteon lähellä, omissa maakunnassa.

Maakunnan elinvoiman vahvistamisessa tulee tehdä poliittisten päättäjien ohjauksessa ja poliittisten linjausten mukaisesti vaikuttavaa yhteistyötä alueen kehittäjäkumppaneiden (yksityisen, julkisen sekä 3. ja 4. sektorin toimijat) kesken aluekehitysviranomaisten asiantuntemusta ja yhteistä tilannekuvatietoa hyödyntäen. Näin yhdistetään aluekehittämisen tiedolla johtaminen ja poliittinen ohjaus.

Järjestöt ja yhdistykset ovat maakunnan avaintoimijoita. Niiden keskinäinen yhteistyö organisoituu Kainuun järjestöasiain neuvottelukunnan kautta (Kainuun Jane), joka on keskeinen yhteistyökumppani maakunnan kehittämisessä. Järjestöt ovat yhteisöllisyyden rakentajia ja kansalaisyhteiskunnan ydin ja niillä on korvaamaton rooli

palvelujen tarjoajina, ja ne toimivat myös maksullisten palvelujen tuottajina. Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä tulee vahvistaa.

Yritykset ovat aluetalouden selkäranka ja niiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia sekä yritysten tarvitsemaa tukiverkostoa pitää kehittää maakunnallisena yhteistyörakenteena, jossa keskeisiä toimijoita ovat kunnat, KAMK, KAO, KYK, Kainuun yrittäjät, Leader-ryhmät, ProAgria, Avi, EK, kauppakamari sekä Kainuun liitto ja Ely. Kainuun yrittäjien organisoima Business Kainuu verkosto on lupaava yhteistyörakenne, jonka vaikuttavuutta tulee edelleen vahvistaa.

Uuden Aluekehityslain myötä maakuntien ja keskushallinnon välinen vuoropuhelu tehostuu ja vuosittaiseksi käytännöksi vakiintuu maakunnan ja valtioneuvoston välinen aluekehittämiskeskustelu (Alke), jossa määritellään maakunnan vuosittaiset kehittämisen painopisteet ja yhteistyötoimet. Maakuntaohjelmaa ja hallituksen aluekehittämispäätöstä käytetään perustana maakunnan ja valtion Alke-keskusteluissa.

SOTE-uudistus käynnistyy ja Kainuu on yksi uuden SOTE-mallin hyvinvointialueista. Ensi vaiheessa rahoitus SOTE-hallintoon tulee valtiolta. Jotta SOTE uudistuksessa saavutetaan Kainuun kannalta optimaalinen ratkaisu, maakunnan pitää pystyä välittämään valmistelussa keskushallintoon yhtenäistä viestiä. Valmistelun hyvä yhteistyö edesauttaa myös onnistumista uuden toimintamallin mukaisessa SOTE-työssä.

Maakunnallisen yhteistyön vahvistamisella Kainuulla on paljon voitettavaa ja siinä epäonnistuminen kaventaa Kainuun mahdollisuuksia tavoiteltavan tulevaisuuden rakentamiseen ja elinvoiman vahvistamiseen. Kainuu-ohjelma linjaa yhteistyön tavoitteet. Ohjelman tavoitteisiin ja toteutukseen sitoutumisen tehostaminen parantaa yhteistyön tuloksellisuutta ja Kainuun elinvoimaa. Tämä on Kainuu ohjelman operatiivinen tavoite, jota tehostetaan Kainuu-sopimuksella.

Kainuu-sopimus

Yhteistyön ja Kainuu-ohjelman vaikuttavuuden vahvistamiseksi laaditaan Kainuu-sopimus, jossa Kainuun keskeiset kehittäjäkumppanit sitoutuvat Kainuu ohjelman tavoitteisiin, huomioivat ne ja sitoutuvat niiden noudattamiseen oman organisaationsa toiminnassa ja strategioissaan.

Kainuu sopimuksen allekirjoittajat

TEHOSTETEKSTI

Logopaikka

Logopaikka

Logopaikka

Logopaikka